

Mokymai specialistams, dirbantiems su jaunimu, daugiakultūrinėje aplinkoje

YOUTH CONNECTIONS
2021 m. kovas

Bendrai finansuojama pagal
Europos Sąjungos programą
„Erasmus+“

merseyd
EXPANDING
HORIZONS

Promimpresa

aproximar
COORDINATOR DE SOLIDARITATE SOCIALA, SRL

icep

Bendrai finansuojama pagal
Europos Sąjungos programą
„Erasmus+“

Mokymo moduliai

Paketas

Projekto numeris 2019-2-UK01-KA205-062270

Partneriai

Merseyside Expanding Horizons Limited Jungtinė Karalystė (koordinadorius)

AGIS, NOTE et INNOVE Prancūzija

Promimpresa SRL Italija

Asociacija "Aktyvus launimas" Lietuva

Aproximar - Cooperativa de Solidariedade Social Portugalija

ICEP s.r.o. Slovakija

Autoriai ir bendraautoriai

Maria Szilard, Alice Mechoulam, Sarah Harou AGIS, NOTE et INNOVE – Prancūzija

Cinzia Miatto, Anna Bellan and Marta Lázaro Echavarren

Merseyside Expanding Horizons – Jungtinė Karalystė

Augustas Romanovskis, Adriana Lavrukaitytė Active Youth – Lietuva

Patrícia Gonçalves, Joana Portugal and Tiago Leitão Aproximar – Portugalija

Beniamino Torregrossa Promimpresa – Italija

Marta Rakociova, Aldo Riggi ICEP – Slovakija

Paskelbimo data

2021 m. kovas

Interneto svetainė

<https://www.youth-connection.eu/>

Šis projektas buvo finansuojamas remiant Europos Komisijai pagal E+ programą. Šis leidinys atspindi tik autorius požiūrį, todėl Komisija negali būti laikoma atsakinga už bet kokį jame pateiktos informacijos panaudojimą.

Turinys

1. Projekto įvadas ir mokymų paketo tikslas.....	6
1.1. Partnerystė.....	8
1.1.2. Merseyside Expanding Horizons.....	8
1.1.3. Active Youth.....	8
1.1.4. ANI-International.....	8
1.1.5. Aproximar.....	8
1.1.6. ICEP.....	8
1.1.7. Promimpresa.....	8
2. 2. Fasilitatoriaus vaidmuo, arba kaip fasilituoti	10
3. 3. Patarimai, kaip sudominti jaunimą.....	12
4. 10 modulių.....	16
4.1. Lyčių lygybė.....	16
4.1.1. Įvadas	16
4.1.2. Europos programa	18
4.1.3. Kliūtys ir iššūkiai.....	18
4.1.4. Aktualumas jaunimo srityje daugiakultūroje aplinkoje	18
4.2. Socioekonominės salygos: švietimas ir užimtumas.....	19
4.2.1. Įvadas	19
4.2.2. Europos programa	21
4.2.3. Kliūtys ir iššūkiai.....	22
4.2.4. Aktualumas jaunimo srityje daugiakultūroje aplinkoje	22
4.3. Kultūrinis šokas ir tarpkultūrinė adaptacija.....	23
4.3.1. Įvadas	23
4.3.2. Kliūtys ir iššūkiai.....	25
4.3.3. Aktualumas jaunimo srityje daugiakultūroje aplinkoje	26
4.3.4. Tai įdomu	27

4.4. Tapatybė, įvairovė ir diskriminacija	28
4.4.1. Įvadas	28
4.4.2. Europos programa.....	29
4.4.3. Kliūtys ir iššūkiai	29
4.4.4. Aktualumas jaunimo srityje daugiakultūroje aplinkoje.....	30
4.4.5. Tai įdomu	30
4.5. Neapykantą kurstanti kalba ir tolerancija.....	31
4.5.1. Įvadas.....	31
4.5.2. Europos programa.....	32
4.5.3. Kliūtys ir iššūkiai	33
4.5.4. Aktualumas jaunimo srityje daugiakultūroje aplinkoje.....	34
4.6. Religija.....	35
4.6.1. Įvadas	35
4.6.2. Europos programa	35
4.6.3. Kliūtys ir iššūkiai	36
4.6.4. Aktualumas jaunimo srityje daugiakultūroje aplinkoje	36
4.7. Žmogaus teisės ir įstatymai	37
4.7.1. Įvadas	37
4.7.2. Europos programa	38
4.7.3. Kliūtys ir iššūkiai.....	40
4.7.4. Aktualumas jaunimo srityje daugiakultūroje aplinkoje	41
4.8. Migracija ir kultūrinė įvairovė.....	41
4.8.1. Įvadas	41
4.8.2. Europos programa	43
4.8.3. Kliūtys ir iššūkiai	43
4.8.4. Aktualumas jaunimo srityje daugiakultūroje aplinkoje	44
4.9. Tarpkultūrinė komunikacija.....	44
4.9.1. Įvadas	46
4.9.2. Europos programa	47
4.9.3. Kliūtys ir iššūkiai.....	47
4.9.4. Aktualumas jaunimo srityje daugiakultūroje aplinkoje	48

4.10. Kalbinė įvairovė	49
4.10.1. Įvadas.....	50
4.10.2. Europos programa.....	51
4.10.3. Kliūtys ir iššūkiai	51
4.10.4. Aktualumas jaunimo srityje daugiakultūroje aplinkoje.....	52
5. Geroji patirtis	54
5.1. Prancūzijoje	54
5.2. Italijoje.....	55
5.3. Lietuvoje	57
5.4. Portugalijoje.....	60
5.5. Jungtinėje Karalystėje.....	61
6. Istorijų pasakojimas: kaip jį pasitelkti fasilituojant daugiakultūrias jaunimo grupes	66
7. 7. Mokymų veikla	68
7.1. Lyčių lygybė.....	68
7.2. Socioekonominės salygos: švietimas ir užimtumas	70
7.3. Kultūrinis šokas ir tarpkultūrinė adaptacija	72
7.4. Tapatybė, įvairovė ir diskriminacija.....	75
7.5. Neapykantą kurstanti kalba ir tolerancija	77
7.6. Religija	80
7.7. Žmogaus teisės ir teisės aktai.....	83
7.8. Migracija ir kultūrinė įvairovė / sąmoningumas	86
7.9. Tarpkultūrinė komunikacija.....	89
7.10. Kalbinė įvairovė.....	92
8. Žodynas.....	96
Bibliografija.....	100

1. Projekto įvadas ir mokymų paketo tikslas

„Youth Connections“ yra „Erasmus KA2+“ programa, vėl suvienijusi 6 Europos Sąjungos šalis (Jungtinę Karalystę, Italiją, Prancūziją, Slovakiją, Lietuvą, Portugaliją). Šios programos tikslas – per kūrybinį darbą ir novatoriškas kultūrines veiklas, puoselėjančias socialinę įtrauktį, užmegzti tvirtus ryšius tarp jaunų pabėgėlių, prieglobsčio prašytojų, imigrantų ir ES jaunimo. Sukūrus tiltą tarp jaunimo iš skirtingų ES šalių, jiems atsivertų galimybių įsitraukti į tiesioginį tarpkultūrinį dialogą su savo bendraamžiais, o tai skatintų jaunimą plėsti savo pažiūras ir tokiu būdu kurti vis labiau socialiai integruotą jauną visuomenę. Projekto tikslas – didinti informuotumą apie esamą atvykėlių padėtį ir socialinės įtraukties problemas tiek jų gimtosiose šalyse, tiek ir priimančiose ES valstybėse. Be to, kūrybinis darbas ir kultūrinė veikla skatins atvykėlių socialinę integraciją vietos aplinkoje ir tuo pat metu padės spręsti socialinės įtraukties klausimus nagrinėjant konkrečias su integracija susijusias temas. Pavyzdžiui, mokymosi procesas „bendraamžis bendraamžiui“ principu apims kultūrinius dalyvių mainus, siekiant įgyti tiesioginės patirties apie skirtingas kultūras, religijas ir skirtingą gyvenimo būdą.

„Youth Connections“ programos metu bendradarbiaudami dalyviai siekia užtikrinti veiksmingus rezultatus, pavyzdžiui, parengti dabartinį mokymo modulių paketą. Šio bendradarbiavimo tikslas – padėti su daugiakultūremis jaunimo grupėmis dirbantiems specialistams, palengvinti jų bendravimą su jaunimu ir suteikti žinių, kaip teikti veiksmingą paramą šios amžiaus grupės asmenis, įskaitant imigrantus ir ypatingą dėmesį skiriant pabėgėliams ir prieglobsčio prašytojams.

Kai kurios problemos, su kuriomis susiduria daugiakultūrės jaunimo grupės, yra susijusios su ekonominiais klausimais, lyčių lygybe, kultūrine ir kalbine įvairove, religine netolerancija ir žmogaus teisėmis. Būtent pastarosios temos ir yra nagrinėjamos šiame leidinyje.

Šiuo paketu siekiama patenkinti specialistų ir su jaunimu dirbančių asmenų, kurie kasdien prisideda prie asociacijų veiklos ir stiprina jų daromą poveikį puoselėjant tikslinės jaunimo grupės įvairovę ir skatinant jų socialinę įtrauktį,

poreikius. Bendradarbiaujant tikslinei grupei ir profesionalams, ši partnerystė buvo nukreipta į kliūtis ir iššūkius, su kuriais paprastai susiduria su jaunimu dirbantys asmenys, bei veiklas, kurias jaunimo darbuotojai norėtų vykdyti iš savo organizacijose. Iš tiesų šis paketas tai įrankių, mokymo modulių, kursų ir metodologijų rinkinys, skirtas jaunimo darbuotojams (mokytojams, socialiniams darbuotojams, instruktoriams), kuriuo jie galėtų vadovautis fasilituodami efektyvias ir kokybiškas „bendraamžis bendraamžiui“ principu paremtas mokymosi veiklas su nedidelėmis daugiakultūremis grupėmis (jas sudarytų jauni žmonės iš Europos ir imigrantų arba pabėgėlių kilmės jaunuoliai). Šiame dokumente išvardyti mokymų moduliai yra paremti daugiakultūriais dalyvių mainais pasitelkiant dalijimosi mintimis, diskusijų ir pasakojimų metodologijas, kurios skatins žmonių įvairovę ir socialinę įtrauktį, tuo pat metu stiprindamos bendrųjų vertybių, tokių kaip laisvė, tolerancija, pagarba žmogui ir jo socialinėms bei ekonominėms teisėms, supratimą.

Šie mokymų moduliai yra atsakomoji priemonė siekiant skatinti jaunų europiečių ir neeuropiečių socialinę sanglaudą stiprinant jaunimo darbuotojų įgūdžius bei kompetencijas, leidžiančias jiems kartu su tikslinėmis jaunimo grupėmis kurti bendras programas ir praktines veiklas, kurios padėtų pažaboti diskriminuojantį elgesį ir skatintų abipusę pagarbą.

Šio vadovo struktūra yra tokia:

1. Apžvelgę fasilitatoriaus vaidmenį ir pateikę įvairių patarimų, kaip įtraukti jaunimą tiek nuotolinėse, tiek ir kontaktinėse veiklose, mes apibrėžiame 10-ies skirtingų temų, susijusių su migracija, integracija ir diskriminacija, teorinę programą. 10-yje modulių, pradedant lyčių lygybe ir baigiant kalbine įvairove, patiksliname Europos programą, kliūtis bei iššūkius ir jaunimo srities temų aktualumą daugiakultūroje aplinkoje.
2. Mes aprašome įvairius kiekvienos valstybės partnerės gerosios patirties pavyzdžius, o tuomet, remdamiesi temomis, aptartomis pirmajame vadovo skyriuje, pateikiame įvairių mokymų veiklų, skirtų su jaunimu dirbantiems specialistams. Be to, šiame skyriuje pateikiamos gairės, kaip pasakojant istorijas fasilituoti daugiakultūros jaunimo grupes.
3. 85 puslapyje pateiktame žodynėlyje apibrėžiame svarbiausias vadove vartojamas sąvokas (pvz., kultūra, įvairovė ir t. t.).

1.1 Partnerystė

1.1.1. Merseyside Expanding Horizons padeda įvairioms socialinę atskirtį bendruomenėje patiriančių ar dėl izoliacijos kenčiančių žmonių grupėms. Jie nagrinėja konkrečias kliūtis, su kuriomis susiduria žmonės, taip pat tam tikrus žmonių poreikius ir sprendžia dėl šių dviejų aspektų kylančius iššūkius. Jie tiki labiau integruotos visuomenės idėja.

1.1.2. Active Youth - tai asociacija, vienijanti jaunos lyderius, mąstytojus ir darytojus, kurie nori pokyčių ir, kurdami daugiau galimybių tiek jauniems žmonėms, tiek bendruomenėms, siekia jog visuomenė taptų labiau išsivysčiusi ir integruota.

1.1.3. ANI-International yra asociacija, vykdanči veiklą pilietiškumo ir švietimo srityse, skatinanti tarpkultūriškumą, asmens tapatumą, profesinę integraciją ir tarptautinį solidarumą. Asociacija siekia padėti visoms pažeidžiamoms visuomenės grupėms, visų pirma jauniems žmonėms, moterims, migrantams, Prancūzijos, Europos ir Afrikos priemiesčiuose gyvenantiems asmenims.

1.1.4. Aproximar yra organizacija, kurią 2006 m. įkūrė viena profesionalų grupė. Ši organizacija siekia didinti socialinę įtrauktį. Jie palaiko lygių galimybių idėją ir tiki žmogaus įgyjamų naujų kompetencijų svarbą visuomenėje diegiant inovacijas ir kuriant šiuolaikišką visuomenę.

1.1.5. ICEP angliškai reiškia Europos personalo sertifikavimo institutą. Jie prisideda prie savanoriškos veiklos įteisinimo Europoje suteikdami savanorystę patvirtinančius sertifikatus, kurie yra pripažįstami ir darbo rinkoje.

1.1.6. Promimpresa paskirtis yra suteikti galimybių žmonėms praturtinti savo gyvenimus stiprinant individualius gebėjimus. Skleisdamas gerosios ISA principų integracijos į švietimą, mokymus ir tyrimų veiklą patirties pavyzdžius, šis centras į savo verslo strategiją įtraukia aplinkosaugos, etinius, žmogaus teisių ir vartotojų poreikių aspektus..

2. Fasilitatoriaus vaidmuo, arba kaip fasilituoti

Struktūrizuotų veiklų organizavimas bei dalyvių grupių fasilitavimas seminarų metu yra nuolatinės ir pasikartojančios su jaunimu dirbančių specialistų užduotys. Siekiant, kad jaunimo darbuotojai panašias užduotis galėtų atlikti efektyviai, buvo atsižvelgta į visose valstybėse partnerėse nustatytas tikslines grupes ir, remiantis turima informacija apie darbą su jomis, buvo sukurtos rekomendacijos ir naudingi patarimai, kaip įtraukti jaunimą tiek nuotolinių, tiek ir kontaktinių veiklų metu, kurie ir yra pateikiami šiame vadove.

Fasilituoti veiklą dažniausiai reiškia pasiūlyti savo pagalbą, juk svarbiausias fasilitatoriaus darbas yra užtikrinti, kad tam tikra veikla vyktų taip ir ta linkme, kuria ir buvo numatyta. Tai pasiekama nukreipiant dalyvius mokymosi proceso linkme ir, užtikrinant, jog kiekvienas grupės narys spėja ir turi galimybę įsitraukti į veiklą, lydėti dalyvius viso seminaro metu. Fasilitatoriai turi būti įvaldę savo darbo technikas ir kitus minkštuosius įgūdžius, kad galėtų užtikrinti kokybišką jaunimo grupės, su kuria jis ar ji dirba, veiklos procesą. Viena iš pagrindinių fasilitatoriaus ir jo ar jos komandos (jei tokia yra) funkcijų yra užtikrinti, jog jaunuolių grupė, su kuria jie dirba, išliktų susitelkusi ir judėtų tinkama linkme (atsižvelgiant į numatytus veiklos tikslus), o kiekvienas grupės narys galėtų aktyviai prisidėti prie bendro darbo.

Fasilitavimas apima tiesioginį ir (arba) netiesioginį įsitraukimą į veiklą. Svarbu, jog fasilitatorius veiktų tarsi išteklius, jog būtų atviras, prieinamas ir galėtų atsakyti į visus dalyviams išskylančius klausimus, pasiūlyti metodų ar praktinių priemonių, galinčių padėti atlikti problemų sprendimo ar sprendimų priėmimo įgūdžių reikalaujančias užduotis. Tačiau taip pat fasilitatorius turėtų būti atsargus, jog nepadarytų įtakos galutiniam grupės veiklos rezultatui, priešingu atveju darbo kokybė gali nukentėti. Fasilitavimo esmė yra tiesiog rūpintis, jog grupė dirbtų dinamiškai, stebėti, kaip dalyviai bendrauja tarpusavyje ir, lydint juos skirtingų struktūrizuotų ir interaktyvių veiklų metu, kuruoti viso proceso eigą.

Siekdamas tinkamai fasilituoti komandos veiklą, fasilitatorius turi būti susipažinęs ir išmanyti komandos formavimo metodologijas, grupėje vykstančių procesų ir komandos dinamikos principus. Minėti įgūdžiai yra būtini siekiant tinkamai kuruoti grupės darbą tiek užduočių metu, tiek ir paskirstant grupės narių vaidmenis – šie du komponentai yra būtini komandos formavimo procese. Kuomet fasilitatoriui reikia įsikišti, labai svarbu pasirūpinti, jog komanda tęstų savo darbą, stiprinti grupės narių susitelkimą ir užtikrinti, jog užduotys būtų atliktos tinkamai. „Youth Connections“ projekto metu su jaunimu dirbantys specialistai turėtų skirti ypatingą dėmesį dalyvių kultūrinėms ištakoms, individualiems jų skirtumams,

galbūt galintiems paaštrinti tarp dalyvių jau egzistuojančią įtampą (dėl politinių, religinių ar socialinių aspektų), kurią būtų svarbu pašalinti.

Be to, svarbu, kad fasilitatorius įtrauktų dalyvius naudodamas įvairias interaktyvias medijos priemones, pvz., pristatymo metu pasitelktų estetiškai patrauklias ir įdomiai parengtas skaidres, o ne pasikliautų vien tik sausomis kalbomis. Šis būdas padės išlaikyti dalyvių susidomėjimą, įsitraukimą ir skatins juos mokytis.

Galiausiai, fasilitatorius turi surinkti ir įvertinti rezultatus, nustatyti galimas problemas ir pateikti pasiūlymų dėl tolesnių tobulinimų.

Apibendrinant reikėtų pasakyti, jog **fasilitatoriaus užduotis yra suteikti reikalingų priemonių, pasiūlyti techniką ar metodiką, kurios padėtų komandoms sėkmingai ir efektyviai pasiekti teigiamų veiklų metu atlikto darbo rezultatų. Siekdamas užtikrinti, jog kiekvienas komandos narys išnaudotų visą savo potencialą, o pačioje grupėje išliktų tiek komandinė dvasia, tiek ir jos narių susitelkimas, fasilitatorius turi pasitelkti savo emocinio intelekto ir streso valdymo gebėjimus bendraudamas, aiškindamas ir lydėdamas komandą viso proceso metu.**

Pandemijos krizės metu fasilitatoriai turi gebėti fasilituoti grupių veiklą daugiausiai nuotolinių užsiėmimų metu. Interneto platformos fasilitatoriams suteikia daug galimybių pateikti savo informaciją nuotoliniu būdu, įtraukti dalyvius ir skatinti atlikti jiems paskirtas užduotis. Esant šioms aplinkybėms ypač svarbu, jog fasilitatorius labai aiškiai nurodytų, kuriems žmonėms tam tikru metu klausytis, o kuriems kalbėti, pavyzdžiui, išjungdamas kai kurių dalyvių mikrofonus ar sukurdamas atskirą pokalbių kambarį pagrindinio nuotolinio susitikimo metu tam, kad susitikimo dalyviai jaustųsi patogiai ir visų nuomonės būtų išklausytos ir gerbiamos. Fasilitatoriams tenka sunki užduotis koordinuoti komandų veiklą šiomis sąlygomis. Šis procesas reikalauja daug lankstumo ir supratingumo, ypač tuomet, kai bandoma sudominti jaunąją auditoriją. Būtent todėl fasilitatorius turi gebėti veiksmingai vadovauti ir valdyti nuotolinius susitikimus ir, pasitelkdamas įvairias technikas, metodikas ir patarimus, suteikti dalyviams praktinių gairių ir užtikrinti kokybiškas fasilitavimo paslaugas. Kitame šio vadovo skyriuje rasite praktinių patarimų, padėsiančių įtraukti jaunimą tiek nuotolinių, tiek ir kontaktinių veiklų metu.

- Kadangi **fasilitatoriaus vaidmuo** apima daug skirtingų savybių, lentelėje pateikiame pagrindines fasilitatorių užduotis bei reikalingus įgūdžius ir jų apibrėžimus:
- **Veikite kaip konsultantas** ir organizuokite užsiėmimus orientuodamasis į konkretų tikslą (-us);
- **Suteikite patarimų**, kad padėtumėte atskleisti kiekvienos grupės ir kiekvieno jos nario visą potencialą.
- **Suteikite** grupėms **patarimų**, kokius veiksmus toliau atlikti, kokias priemones, metodikas ir technikas pasitelkti siekiant greičiau ir efektyviau atlikti užduotis.
- **Pasirūpinkite**, jog grupės formavimosi metu ir (arba) grupės susitikime būtų laikomasi numatytų bendrųjų tikslų.
- **Padėkite** sprendžiant konfliktus.
- **Skatinkite** visus įsitraukti, jog kiekviena grupė galėtų atskleisti visą savo potencialą.
- **Organizuokite** grupės darbą ir užduotis.
- **Užtikrinkite**, jog pasibaigus visam procesui būtų pasiekti pradžioje užsibrėžti tikslai.
- **Pateikite** grupės darbo struktūrą.
- Būkite empatiški ir supratingi.
- Būkite **linksni**.
- **Pasirūpinkite darbo sąlygomis** (vieta ir laikas).
- **Surinkite** rezultatus, **nustatykite** problemas ir **pasiūlykite** patobulinimų.

3. Strategijos, padėsiančios sudominti jaunimą

Kartais fasilitatoriai susiduria su sunkumais bandydami sudominti jaunimą. Kadangi mokykla ir užklausinė veikla užima didelę jaunų žmonių gyvenimo dalį, dažnai yra sunku atkreipti ir išlaikyti jų dėmesį papildomo mokymosi metu. Tačiau šio vadovo tikslas – pateikti gaires, kurios padėtų įveikti galimas kliūtis ir iššūkius. Toliau pateikiamos strategijos, padėsiančios įtraukti jaunimą į darbo grupėje procesą tiek nuotolinių, tiek kontaktinių užsiėmimų metu.

Bendri patarimai apie veiklos pobūdį:

- Pasitelkite neformalias metodikas, kurios dažnai jaunimui leidžia lengviau atsipalaiduoti ir jaustis labiau vertinamiems. Nemokyklinėje aplinkoje jie nenorėtų dalyvauti pernelyg formalioje veikloje, kurioje reikėtų atsisėdus klausyti tarsi vėl esant pamokoje. Būtent todėl veiklos turėtų būti kaip įmanoma dinamiškesnės ir įdomesnės.
- Veikla galėtų atspindėti tai, ką jie daro, mato, kaip žaidžia ir apie ką kalba savo kasdieniame gyvenime. Siekiant, kad dalyviai jaustųsi saugiau, būtų labiau užtikrinti ir norėtų dalyvauti veikloje, reikia sukurti tokią veiklą, kuri būtų artimesnė jų pačių realybei. Pavyzdžiui, jeigu dalyvaujantis jaunimas domisi futbolu, o gal mėgsta važinėti dviračiu ar slidinėti, būtų naudinga įtraukti šiuos pomėgius siekiant sužadinti jaunuolių smalsumą ir paskatinti juos dalyvauti organizuojamoje veikloje.
- Veikla turi siųsti realią žinią ir turėti realų poveikį (jis gali būti emocinis ar fizinis) jaunimo aplinkai. Būtent taip klimato kaitos judėjimai sugebėjo į savo demonstracijas įtraukti ir jaunimą. Šiam tikslui pasiekti nebuvo sukurta daug naujų veiklų jaunimui, kurios jiems padėtų suprasti klimato kaitos svarbą. Visgi kuomet jie suprato šios problemos rimtumą ir galimas didžiules pasekmes jų pačių ateičiai, jaunuoliai nusprendė prisidėti prie šio judėjimo.

Kaip sudominti jaunimą kontaktinių veiklų metu

Grupinės veiklos:

Skirstydami dalyvius į grupes, turėtumėte apsvarstyti, ko prašote jų, ir užtikrinti, jog grupės dydis būtų tinkamas jiems paskirtai užduočiai atlikti.

- Poros ar nedidelės grupės: kuomet dalyviai susipažįsta vieni su kitais ar jų yra prašoma pasidalinti asmenine patirtimi, tinkamas strategija – leisti kalbėti visiems dalyviams.
- Nedidelės grupės: įgūdžiams tobulinti.
- Pilna grupė: daugiausiai didelėms diskusijoms, debatams organizuoti, pristatyti ar apibendrinti temoms, tokiu būdu sudarant galimybes grupės nariams susipažinti ir veikti remiantis bendromis idėjomis.

Patalpos paruošimas ir techninis pasirengimas:

Apvalūs stalai (U formos) padeda skatinti dalyvių įsitraukimą. Be to, jei įmanoma, iš anksto patikrinkite kambario vaizdą ir garso įrangą, kad įsitikintumėte, jog nesusidursite su techniniais nesklandumais renginio metu. Taip pat visuomet turėkite planą B.

Paprašykite jaunų žmonių tapti jaunimo darbuotojų pagalbininkais:

Nors su jaunimu dirbantys asmenys taip pat gali būti jauni, dažnai amžiaus skirtumas gali apsunkinti bandymus veiksmingai įtraukti jaunimą. Patirtis rodo, kad jauna auditorija, pavyzdžiui, mokykloje ar jaunimo centre, geriau sutelkia ir išlaiko dėmesį tuomet, kai veikloje ar susitikime dalyvauja ir jauni savanoriai. Taigi su jaunimu dirbantys asmenys į organizuojamą veiklą turėtų įtraukti jaunus vietos savanorius, kad ir patys toje veikloje dalyvaujantys jaunuoliai jaustųsi labiau įsitraukę. Be to, tai puiki galimybė savanoriams skatinti savo bendraamžius organizuoti panašius renginius, skirtus jauniems žmonėms. Savanorių ir jaunimo sąveika yra labai svarbi siekiant, kad jauni žmonės jaustųsi labiau įsitraukę į renginius, be to yra lengviau padidinti dalyvių motyvaciją, kuomet jie patys gali rasti daugiau sąsajų su tų renginių organizatoriais.

Individualaus požiūrio formavimas:

Daugeliu atvejų geriausia pristatyti naujas temas nedidelėse grupėse. Šis būdas ne tik sumažina galimą per mažą kai kurių dalyvių įsitraukimo riziką, bet ir skatina jaunimą formuoti individualesnį požiūrį. Pavyzdžiui, nedidelėse grupėse dirbančių ir visiškai į procesą įsitraukusių žmonių veikla atneš daugiau naudos nei darbas didelėse grupėse, kuomet kai kuriems komandos nariams sunkiai sekasi įsiliesti į veiklą. Svarbu skatinti dalyvių atsakomybės jausmą ir įžiebtį susidomėjimą veikla, pavyzdžiui, leidžiant jiems patiems tapti organizuojamos veiklos bendraautorais bei fasilitatoriais ir asmeniškai prisidėti prie tos veiklos įgyvendinimo.

Pasitikėjimo stiprinimas:

Tai ypač svarbus, bet subtilus žingsnis, nes pasitikėjimą galima lengvai prarasti. Pasitikėjimo stiprinimas gali būti ilgas procesas, reikalaujantis sąžiningumo ir atvirumo apie projektą ir jo rezultatus. Svarbu vengti tuščių pažadų ir nepuoselėti nerealių lūkesčių, be to, būtina numatyti ir padėti įveikti iššūkius, su kuriais jaunimas gali susidurti projektui įsibėgėjus.

Aktyvus jaunų žmonių įtraukimas:

Tai esminis kriterijus siekiant užtikrinti, kad jaunimas aktyviai dalyvautų veiklose viso projekto metu. Panaudodami jų interesus ir motyvaciją kaip atspirties tašką, visiems dalyviams paskirkite atitinkamus vaidmenis. Taip pat labai svarbu pristatyti galimybes, kurias jie turi dalyvaudami projekte, nesukeliant pernelyg didelio spaudimo visomis jomis pasinaudoti. Jaunimo darbuotojai turėtų gebėti pristatyti visas užduotis ir atsakomybes kaip įmanoma aiškiau, tačiau tuo pat metu nesitikėti, jog dalyviai iškart viską supras.

Žaidimas vaidmenimis:

Šio tipo žaidimai yra puiki priemonė suteikti jaunimui galimybę tobulinti skirtingus įgūdžius – žaidimas vaidmenimis gali turėti iš anksto parengtą scenarijų arba vykti spontaniškai – viskas priklauso nuo projekto ir jo tikslų. [Žaidimo vaidmenimis kontrolinis sąrašas: <http://actforyouth.net/resources/yd/roleplay-checklist.pdf>]

Kaip sudominti jaunimą nuotolinių veiklų metu:

Dabartinė pandemija kelia naujų iššūkių darbo su jaunimu sektoriui. Norint sužinoti, kaip pasiekti ir sudominti jaunimą, internetas tampa veiksmingiausia priemone. Kadangi šiuo metu sunku susitikti fiziškai, nuotoliniai susitikimai ir forumai tampa patraukliausia alternatyva. Svarbu pabrėžti, kad veiklos strategijos turi būti koreguojamos atsižvelgiant į kiekvienos šalies tikslus, tradicijas ir įstatymus. Čia pateikiamas strategijų, skirtų nuotoliniu būdu su jaunimu dirbantiems asmenims, sąrašas:

- Naudokite kelias internetines platformas komunikuodami su jaunimu ir fasilituodami jų veiklą („Zoom“, „WhatsApp“ ir kitos socialinės medijos platformos), pavyzdžiui: renkite klausimų ir atsakymų veiklas „Instagram“ istorijose, sukurkite gyvas transliacijas „Instagram“, kuriose jaunimas galėtų dalyvauti ir tiesiogiai reaguoti, kurkite „WhatsApp“ grupinius pokalbius, būti aktyvūs ir organizuokite renginius „Facebook“ platformoje, organizuokite „Zoom“ susitikimus ir pan.
- Pasirinkite tinkamus „Zoom“ platformos nustatymus. Pavyzdžiui, neleiskite susitikimo metu dalyviams siųsti privačių žinučių „Zoom“ pokalbių skiltyje (čia rasite specialiai darbui su šia platforma skirtų patarimų: <https://www.youthaccess.org.uk/news-and-events/latest-news/post/43-10-tips-for-facilitating-zoom-meetings-with-young-people>)
- Dalyviams pateikite aiškias instrukcijas apie darbą su nuotoliniais įrankiais ir suteikite jiems laiko patiems viską suprasti ir išbandyti.

3. Strategijos, padėsiančios sudominti jaunimą

- Pasiūlykite jaunimui prieinamų pagalbos paslaugų (psichikos sveikatos ir kt.) didindami jų informuotumą, duodami paramos organizacijų telefonų numerius, supažindindami juos su saugiomis interneto svetainėmis. Taip padėsite jiems suprasti, jog egzistuoja stipri paramos jauniems žmonėms sistema, į kurią jie visuomet gali kreiptis.
- Žaiskite internetinius žaidimus tiesioginiu srautu
- Ši veikla sujungia bendradarbiavimą ir linksmybes saugioje aplinkoje, kurioje
- jaunimo darbuotojas prižiūri ir užtikrina, jog būtų laikomasi visų taisyklių.
- Pasinaudokite „Watch Party“ galimybe žiūrėdami filmus, „Netflix“ serialus, „Youtube“ vaizdo įrašus ar kt. Ši veikla gali ne tik sudominti jaunimą, bet ir tapti puikia priemone skatinant jų, kaip grupės, įsitraukimą ir susidomėjimą tam tikra tema, kuri vėliau gali tapti diskusijų objektu.
- Šiuo metu tinklalaidžių populiarumas auga, o ypač tarp jaunimo. Kai grupė negali susiburti, tinklalaidės tampa gera alternatyva, suteikiančia erdvės, kurioje jauni žmonės gali būti kūrybingi, išreikšti savo nuomonę, įsitraukti į diskusijas ir bendrauti tarpusavyje. Norint tinklalaidėms suteikti struktūros, būtų naudinga kiekvienam epizodui parinkti po konkrečią temą.

4. 10 modulių

4.1. Lyčių lygybė

4.1.1. Įvadas

Lyčių lygybė reiškia lygias moterų, vyrų, mergaičių ir berniukų teises, pareigas ir galimybes. Lygybė nereiškia, kad moterys ir vyrai taps vienodi. Lygybė pasireiškia tuomet, kai žmonių lytis nėra susijusi ir nedaro įtakos jų teisėms, atsakomybėms ir galimybėms. Lyčių lygybė reiškia, kad atsižvelgiama tiek į moterų, tiek į vyrų interesus, poreikius ir prioritetus, pripažįstant įvairių moterų ir vyrų grupių įvairovę. Lyčių lygybė nėra vien tik moterų problema. Vyrai taip pat yra susiję su šia tema, todėl lyčių lygybė turėtų juos dominti taip pat kaip ir moteris (Europos lyčių lygybės institutas, 2019 m.).

Šis platus apibrėžimas leidžia mums suprasti, kas yra lyčių lygybė ir kodėl ji labai svarbi visiems visuomenės nariams, nepriklausomai nuo jų lyties. Tai susiję su vyrais, moterimis ir keičiančiais lyti asmenimis ne tik tada, kai su lyčių nelygybės klausimais susiduria jie patys, jų šeima ar draugai, bet ir tada, kai problemos atrodo tolimos ir net nereikšmingos. Tiesą sakant, lyčių lygybė tai tema, kuri tam tikra prasme turi įtakos kiekvienam iš mūsų ir kuri dar dabar, 2021 m., turi daug tobulintinų aspektų. 2019 m. Jungtinės Tautos nustatė 17 darnaus vystymosi tikslų (DVT). Lyčių lygybė yra penktasis iš jų. Šiuo tikslu siekiama lyčių lygybės ir suteikti galių visoms moterims ir mergaitėms visame pasaulyje – tai daroma įgyvendinant tam tikrus tikslus ir tenkinant konkrečius rodiklius: stengiantis panaikinti visų formų diskriminaciją, smurtą, prekybą žmonėmis, visų rūšių išnaudojimą ir visą žalingą elgesį, taip pat pripažinti ir vertinti neapmokamą priežiūrą ir namų ruošos darbus, užtikrinant visapusišką ir veiksmingą moterų dalyvavimą ir lygias galimybes vadovauti ir priimti sprendimus, suteikiant visuotinę prieigą prie lytinės ir reprodukcinės sveikatos bei teisių, vykdyti reformas ir priimti nutarimus bei teisės aktus, kuriais moterims būtų užtikrintos lygios teisės visose gyvenimo srityse (Jungtinės Tautos, 2019 m.).

Naujausia JT ataskaita (2019 m.) dėl DVT įrodo, kad tokios problemos kaip diskriminaciniai įstatymai ir socialinės normos, žalinga praktika, smurtas vis dar aktualios visame pasaulyje. Svarbu nepamiršti, kad JT pateiktos išvados atspindi pasaulinius rezultatus. Tokie rezultatai rodo, kad moterys ir toliau kenčia nuo savo partnerių fizinio ir seksualinio smurto. Naujausiais turimais duomenimis, kurie buvo panaudoti 2019 m. ataskaitoje, 18 proc. 15–49 metų moterų, gyvenančių 106 šalyse, praėjusiais metais patyrė tokį smurtą. Šie duomenys rodo, kad yra nuolat smurtauojama prieš moteris ir kad 1 iš 5 moterų

bent kartą gyvenime patyrė fizinį ir (arba) seksualinį smurtą, nors daugelis mano, kad ši statistika yra neracionaliai optimistiška. Problema susijusi ne tik su nepasiturinčiomis, socialiai ir finansiškai nestabiliomis šeimomis. Ji susijusi su moterimis nepriklausomai nuo jų amžiaus, tautybės, etninės kilmės, išsilavinimo ir socialinės bei ekonominės padėties.

Taip pat yra ir daug kitų žalingų praktikų, kurios daro didžiulę įtaką moterų gyvenimui. Viena tokių praktikų – moterų lytinių organų žalojimas, yra ypač pasibaisėtinas žmogaus teisių pažeidimas. Nors per pastaruosius 19 metų šios tipo veiklos sumažėjo 25 proc., ši praktika vis dar paveikia daugiau kaip 200 mln. moterų iš trisdešimties pasaulio šalių. Ši praktika dažniausiai apsiriboja Vakarų Afrika, kur ji paveikia vieną iš trijų 15–19 metų mergaičių. Kita ypač žalinga praktika, susijusi su jaunomis mergaitėmis Pietų Azijos regionuose ir į pietus nuo Sacharos esančioje Afrikoje, yra priverstinės vaikų santuokos. Nors per pastaruosius devyniolika metų buvo padaryta nemaža pažanga šioje srityje, problema vis dar yra labai aktuali.

Kitas lyčių lygybės klausimas yra susijęs su bendra moterų padėtimi, kurioje jos atsiduria kasdien ir visame pasaulyje – tai šeimos ir namų ūkio valdymas. Dažniausiai ši situacija net nelaikoma problema, nes egzistuoja plačiai paplitusi nuomonė, jog tai tiesiog įprasta. Ši „tradicija“ reiškia, jog moterims lemta rūpintis kasdieniu namų ūkio gyvenimu: prižiūrėti vaikus ir pagyvenusius žmones, atlikti namų ruošos darbus, tokius kaip valymas, maisto ruošimas ir kt. Nors šios veiklos yra svarbios visiems namų ūkyje gyvenantiems žmonėms, tyrimai rodo, kad moterys iš maždaug 90 šalių praleidžia trigubai daugiau laiko atlikdamos darbus namų ūkyje nei vyrai. Šis neapmokamas darbas užima daug laiko ir reikalauja daug energijos, todėl tokiomis sąlygomis gyvenančios moterys turi mažiau laiko kitoms svarbioms veikloms: apmokamam darbui, karjeros plėtrai, švietimui ir laisvalaikiui, o tai lemia dar daugiau socialinių ir ekonominių sunkumų. Tenka apgailestauti, kad pastarųjų metų rezultatai šioje srityje nelabai pakito. Be to, moterims taip pat nepakankamai atstovaujama ir politiniame gyvenime, joms neleidžiama savarankiškai priimti sprendimų ne tik viešajame gyvenime, bet ir namuose bei darbe. Tik penkiolikoje šalių yra užtikrinamas 40 % ar didesnis moterų atstovavimas vietos valdžios institucijose. Svarbu paminėti, kad įvedus teisės aktais nustatytas lyčių kvotas, gerokai padidėjo į valdžios institucijas išrinktų moterų tiek nacionaliniu, tiek vietos lygmeniu, dalis. Nepaisant to, duomenys rodo, kad vietos valdžios institucijose pareigas užimančių moterų dalis svyruoja nuo 1 iki 50 %. Vadovaujančias pareigas darbe užimančių moterų dalis taip pat yra neproporcingai maža lyginant su vyrais: 2018 m. moterys sudarė 39 % darbo jėgos, tačiau tik 27 % dirbo vadovaujančiose pareigose. Yra nustatyta, kad moteris uždirba 81 centą, kai tuo pat metu vyro užmokstis siekia 1 dolerį – tai yra didelis darbo užmokesčio skirtumas. Be to, duomenys rodo, kad tik 57 % 15–49 metų amžiaus moterų pačios priima sprendimą dėl savo lytinių santykių, kontraceptikų naudojimo ir reprodukcinės sveikatos paslaugų. Likusioms moterims priimant šiuos sprendimus įtaką daro kiti žmonės arba apskritai nusprendžia už jas.

Nors daugelis turimų pokyčių buvo įgyvendinti priėmus teisinių sistemų pakeitimų, vis dar yra ką tobulinti. Tyrimai rodo, kad du trečdaliai valstybių iš penkiasdešimt trijų šalių neturi įstatymų, apimančių tiek tiesioginę, tiek netiesioginę diskriminaciją. Daugiau nei 25 % šių šalių turi teisinių spragų dėl smurto prieš moteris, 68 % neturi pakankamai įstatymų dėl išžaginimo, o 29 % valstybių turėjo teisinių spragų užimtumo ir ekonominės

naudos, taip pat santuokos ir šeimos srityse. Be to, daugiau kaip 50 % valstybių trūksta teisės aktų, kuriais būtų užtikrintas vienodas visų lyčių asmenų darbo užmokestis už tokį patį (ar tokią pačią vertę) turintį darbą.

4.1.2. Europos programa

Nepaisant to, kad Europos Sąjunga apskritai daro pažangą lyčių lygybės srityje kaip viena visuma, rezultatai atskirose valstybėse narėse yra netolygūs, o pažanga lėta. Lyčių lygybės indeksas – 67,4 balai iš 100 – pabrėžia tai, jog visos valstybės narės turi daryti didesnę pažangą, kad užtikrintų vienodą požiūrį į moteris ir vyrus visose gyvenimo srityse. Nors šis skaičius yra 5,4 punkto didesnis nei 2005 m., jis vis dar rodo nedidelę pažangą, padarytą per pastaruosius 12 metų, siekiant užsibrėžto tikslo. Sukrečia tai, kad Lietuva yra vienintelė ES narė, nuo 2005 m. nepadariusi jokios pažangos lyčių lygybės srityje. Šios išvados pagrįstos Lyčių lygybės indeksu, nustatytu tyrimo, kurį atliko Europos lyčių lygybės institutas (Europos lyčių lygybės institutas, 2019 m.), metu.

4.1.3. Kliūtys ir iššūkiai

Kaip matyti iš esamos padėties, iššūkiai, su kuriais susiduriama užtikrinant lyčių lygybę tarp žmonių, yra sudėtingi. Jie iš esmės prasideda nuo visuomenės požiūrio. Stereotipiniai vaidmenys, tradiciškai priskiriami mergaitėms ir berniukams, vis dar daro įtaką daugeliui jų gyvenimo aspektų. Pavyzdžiui, jiems sakoma, kad tam tikri veiksmai ir elgesys tinka tik vienai lyčiai, bet ne kitai. Tokiu būdu daugelis veiklų tampa savotiškai neprieinamos žmonėms tik todėl, kad jie yra arba vyrai, arba moterys.

4.1.4. Aktualumas jaunimo srityje daugiakultūroje aplinkoje

Lyčių lygybės klausimas yra labai svarbus jaunimo darbuotojams ir kitiems specialistams, kurių veikla susijusi su daugiakultūremis grupėmis, kurias sudaro abiejų lyčių vaikai ir jaunimas. Svarbu užtikrinti, kad su abiejų lyčių atstovais būtų elgiamasi vienodai ir jie nejaustų jokio išankstinio nusistatymo dėl savo lyties ar kitų savybių. Nuo ankstyvos vaikystės daugelis vaikų mokomi, kad vienos lyties atstovai yra gabesni kai kuriose srityse (pareigose, profesijose) nei priešingos lyties atstovai (pavyzdžiui, vyrai dažnai vaizduojami kaip astronautai, prezidentai, mokslininkai; moterys – mokytojos, gydytojos, namų šeimininkės). Tokie pavyzdžiai rodo, kad vyrai dažnai laikomi stipriais, įtakingais žmonėmis, o moterys, manoma, paprastai nepasižymi šiomis savybėmis. Tyrimai parodė, kad tokį požiūrį galima pakeisti tinkamai šviečiant žmones ir keičiant jų mąstymą nuo mažų dienų. Taigi su jaunimu dirbantys asmenys gali labai prisidėti prie lyčių lygybės skatinimo visuomenėje. Mokydami jaunuolius, jog tiek berniukai, tiek mergaitės yra lygūs, specialistai parodys, jog berniukai ir mergaitės ne taip smarkiai skiriasi vieni nuo kitų kaip kartais yra manoma – šie veiksmai padės formuoti vaikų požiūrį, jog visi žmonės nusipelno, kad su jais būtų elgiamasi vienodai, nepriklausomai nuo jų lyties.

Pirmoji veikla turėtų būti skirta atpažinti ir įvertinti lyčių stereotipus bei juos aptarti

siekiant suprasti, kokiomis aplinkybėmis jie pasireiškia, taip pat aptarti, kaip yra svarbu keisti šiuos stereotipus.

4.2. Socioekonominės salygos: Švietimas ir užimtumas

4.2.1 Įvadas

Socialinis ir ekonominis statusas (SES) yra svarbus veiksnys daugelyje skirtingų disciplinų, pvz., sveikatos priežiūros, vaikų raidos ir švietimo. Apskritai, įrodyta, kad šeimos kilmė ir šeimyninė aplinka turi įtakos vaiko mokymosi rezultatams. Ši įtaka pasireiškia skirtingais ir kompleksiniais būdais. Pavyzdžiui, ne kartą nustatyta, kad šeimų socialinis ir ekonominis statusas yra svarbus veiksnys aiškinant mokinių pasiekimų skirtumus. Socialinė ir ekonominė padėtis gali turėti įtakos mokymosi rezultatams įvairiais būdais.

Tyrimai rodo, kad:

- tėvai, užimantys aukštesnę socialinę ir ekonominę padėtį, gali suteikti savo vaikams (dažnai reikalingą) finansinę paramą ir išteklių individualiam mokymuisi namuose. Jie taip pat turi daugiau galimybių sudaryti palankią ir vaiko pažintinį vystymąsi skatinančią namų aplinką.
- tikimybė, jog vaikai iš šeimų, kurių socialinė ir ekonominė padėtis yra prasta, bus skatinami tobulinti fundamentalius skaitymo įgūdžius, tokius kaip fonologinis sąmoningumas, žodynas ir žodinė kalbą, yra mažesnė (Buckingham, Wheldall, & Beaman-Wheldall, 2013).
- pradiniai vaikų skaitymo gebėjimai yra susiję su tuo, ar namų aplinkoje, kurioje jie gyvena, raštingumas yra svarbus, ar ne, taip pat šis rodiklis priklauso nuo knygų skaičiaus namų ūkyje ir tėvų susirūpinimo vaiko raštingumu (Aikens & Barbarin, 2008; Bergen, Zuijen, Bishop, & Jong, 2016). Visgi neturtingi namų ūkiai turi mažiau galimybių naudotis mokymosi medžiaga ir jos teikiama nauda, įskaitant knygas, kompiuterius, stimuliuojančius žaislus, įgūdžių lavinimo pamokas ar papildomus mokytojus, kad sukurtų palankią aplinką vaiko raštingumui ugdyti (Bradley, Corwyn, McAdoo, & Garcia Coll, 2001; Orr, 2003).
- remiantis JAV gyventojų surašymo biuro duomenimis (2014 m.), asmenys, priklausantis didžiausiam šeimos pajamų kvartiliui, yra 8 kartus labiau linkę įgyti bakalauro laipsnį iki 24 metų amžiaus nei asmenys iš mažiausių šeimos pajamų kvartilio.
- būsimiems studentams iš žemą ekonominį ir socialinį statusą turinčių šeimų yra sunkiau gauti prieigą prie su koledžu susijusių informacijos šaltinių (Brown, Wohn, & Ellison, 2016). Be to, lyginant su bendraamžiais iš aukšto socialinio ir ekonominio statuso šeimų, aiškėja, jog jaunuoliams iš žemo socioekonominio statuso šeimų kyla didesnė rizika sukaupti studentų paskolų skolų, viršijančių nacionalinį vidurkį (Houle, 2014).
- mažas pajamas gaunančių studentų sėkmės rodiklis tokiose mokslo srityse kaip technologijos, inžinerija ir matematika yra daug žemesnis nei studentų, kurie nėra kilę iš nepalankioje padėtyje esančių šeimų (Doerschuk et al., 2016).

Kalbant apie mokymo įstaigas, mokiniai ir studentai iš aukštesnio socioekonominio

statuso šeimų taip pat dažniau lanko geresnes mokyklas, ypač šalyse, kuriose švietimo sistemos yra diferencijuotos, vyrauja didelė mokyklų sistemos segregacija, paremta įvairiais skirtingų apylinkių rodikliais, ir (arba) yra ryškus privačių mokyklų pranašumas prieš valstybines mokymo įstaigas. Siekiant kontroliuoti mokyklos rodiklių poveikį mokinių pažangos rezultatams, naudojamos socialinės ir ekonominės priemonės: Coleman ir kiti (1966), taip pat Jencks (1972) teigė, jog mokyklos nėra svarbiausias veiksnys, lemiantis vaiko pasiekimus, ypač tuomet, kai šis veiksnys yra lyginamas su šeimos daroma įtaka mokinio rezultatams.

Socialinis ir ekonominis statusas apima ne tik pajamas ir išsilavinimą, bet ir finansinį saugumą, subjektyvų socialinės padėties ir socialinės klasės suvokimą. Socialinis ir ekonominis statusas taip pat gali apimti gyvenimo kokybės rodiklius, taip pat galimybes ir privilegijas, suteikiamas žmonėms visuomenėje. Skurdas, konkrečiai, nėra vienas ir nedalomas veiksnys, jam būdingi įvairūs kiti nepalankūs fiziniai ir psichologiniai faktoriai.

Be to, socioekonominis statusas yra pastovus ir patikimas rodiklis, leidžiantis prognozuoti daug įvairių potencialių rezultatų žmogaus gyvenime, įskaitant jo fizinę ir psichologinę sveikatą. Būtent todėl SES yra svarbus rodiklis visose žmogaus elgesio ir socialinių mokslų sferose, įskaitant mokslinius tyrimus, praktiką, švietimą ir skatinamąją veiklą.

Tyrimai rodo, kad vaikai iš žemo SES namų ūkių ir bendruomenių akademinių įgūdžių įgyja lėčiau nei vaikai iš aukštesnį SES turinčių šeimų (Morgan, Farkas, Hillemeier, & Maczuga, 2009). Pavyzdžiui, žemas SES vaikystėje yra susijęs su prasta kognityvine raida, kalba, atmintimi, socialiniu ir emociniu intelektu, taigi ir žemomis pajamomis bei prasta sveikata suaugus. Žemo SES bendruomenių švietimo sistemos dažnai yra nepakankamai aprūpintos ištekliais, o tai neigiamai veikia studentų akademinę pažangą ir rezultatus (Aikens & Barbarin, 2008).

Nepakankamas švietimas ir padidėjęs mokyklos nebaigusių asmenų skaičius turi neigiamos įtakos vaikų akademiniams pasiekimams ir tokiu būdu tik dar labiau pagilina žemą bendruomenės socioekonominį statusą. Mokyklų sistemų ir ankstyvos intervencijos programų tobulinimas gali padėti sumažinti kai kuriuos iš šių rizikos veiksnių.

Svarbu imtis atitinkamų veiksmų, nes SES veikia bendrą žmogaus funkcionavimą, įskaitant mūsų fizinę ir psichinę sveikatą. Žemas SES ir su juo susiję aspektai, pvz., žemesni mokymosi pasiekimai, skurdas ir prasta sveikata, galiausiai veikia mūsų visuomenę. Visame pasaulyje didėja nelygybė sveikatos paslaugų paskirstymo, išteklių paskirstymo ir gyvenimo kokybės srityse. Didesnis dėmesys socialinės ir ekonominės nelygybės priežastims ir pastangos sumažinti didelius ir gilius socialinio ir ekonominio žmonių gyvenimo skirtumus atneša visuomenei naudos.

Sportas dažnai pripažįstamas kaip galimybė aktyviai įtraukti jaunimą į veiklą, kuri apima ne tik dalyvavimą sportinėje veikloje, bet ir įvairius kitus aspektus, tokius kaip švietimas, užimtumas ir mokymai, bendruomenės lyderystė ir sveikas gyvenimo būdas – visų šių žinių jaunimas įgauna linksmas leisdamas savo laisvą laiką. Visai neseniai šis būdas tapo žinomas kaip „sport-plus“, kurio principas yra paremtas įvairios tikslinės veiklos sporto programoje, kuria siekiama įskišti ir padaryti pokyčių daugiau jaunimo gyvenimą apimančių sričių, organizavimu (Coalter, 2010). Tyrimai parodė, kad dalyvavimas sportinėje veikloje teigiamai veikia jaunimo vystymosi rezultatus (Haudenhuysea, Theeboom, & Coalter, 2012).

4.2.2. Europos programa

Pajamų nelygybės rodikliai išlieka rekordiniame aukštyje. 9-ajame dešimtmetyje vidutinės turtingiausių 10 % žmonių pajamos buvo septynis kartus didesnės nei skurdžiausių 10 % žmonių; šiandien šis skirtumas yra daugiau nei 9 kartus didesnis. Ekonomikos atsigavimas nepakeitė ilgalaikės pajamų nelygybės didėjimo tendencijos. Nevienodas turto pasiskirstymas viršija pajamų pasiskirstymą. 10-čiai procentų turtingiausių namų ūkių priklauso 50 % viso turto; 40-čiai procentų skurdžiausių namų ūkių priklauso šiek tiek daugiau nei 3 % viso turto. Dėl turimų didelių skolų namų ūkiai patiria pakankamai didelę riziką staigaus turto kainų pokyčio atveju. EBPO teritorijoje pusė namų ūkių turi skolų, o dešimtadalis yra ypač įsiskolinę. Laikotarpiu po krizės darbo vietų stygius Europoje vidutiniškai mažėja, tačiau 2015 m. ES vis dar buvo 1,4 mln. mažiau darbo vietų nei jų buvo 2007 m. Didelė žmonių užimtumo nelygybė tebeegzistuoja visose šalyse: nedarbo lygis Graikijoje siekia 24 %, o Islandijoje – 4 %. Nelygybė, susijusi su darbo tipu, pvz., darbas ne visą darbo dieną arba laikinas darbas, Europoje taip pat yra didelė. Daugumoje ES šalių lyčių nelygybė užimtumo ir darbo užmokesčio srityse sumažėjo, tačiau vis dar egzistuoja 9,8 % ir 12,8 % atitinkamai minėtose srityse. Moterys taip pat vis dar yra nepalankioje padėtyje pagal užimamų darbo vietų ir profesijų rūšis. Žemą kvalifikaciją įgiję jauni žmonės, kurie nei mokosi, nei dirba, sudaro 17 % 15–29 metų amžiaus žmonių ES. Šie jaunuoliai susiduria su rizika niekuomet nepatekti į darbo rinką. Asmenų, kilusių iš skirtingų socioekonominių statusų turinčių šeimų, mokymosi rezultatai taip pat skiriasi. Vaikas, kilęs iš aukštesnį socialinį ir ekonominį statusą turinčių šeimų, vidutiniškai pasiekia 20 % geresnių matematikos rezultatų nei vaikas, kilęs iš nepalankioje padėtyje esančių šeimų. Pastebėta, jog yra glaudus ryšys tarp socialinės ir ekonominės aplinkos bei žmogaus mokymosi rezultatų ir sveikatos būklės. Vyrų, turinčių žemesnį išsilavinimo lygį, gyvenimo trukmė yra 2,7 metais trumpesnė nei geriau išsilavinusių vyrų, o moterų – 1,2 metais. Daugumoje vietų imigrantų padėtis darbo rinkoje yra prastesnė ir pajamos paprastai būna mažesnės nei vietinių gyventojų; 36 % imigrantų yra menkai išsilavinę, kai tuo tarpu menkai išsilavinusių vietos gyventojų dalis sudaro 25 %; 64,8 % imigrantų dirba, o dirbančių vietos gyventojų dalis sudaro 66,3 %. Dirbantys imigrantai dvigubai dažniau gyvena žemiau skurdo ribos nei vietiniai jų bendraamžiai. Priimančiojoje šalyje gimusių, augusių ir išsilavinimą įgijusių imigrantų vaikai susiduria su nuolatiniais sunkumais, kurių nepatiria ne imigrantų tėvų vaikai. Europos Sąjungoje jaunimo, kurių tėvai yra imigrantai, nedarbo lygis yra beveik 50 % didesnis nei tarp jaunuolių, gimusių ne imigrantų šeimose. EBPO ir ES nepriklausančiose šalyse šių dviejų grupių rodikliai yra panašūs.

ES užtikrina galimybę valstybėms narėms dalintis savo gerosios patirties pavyzdžiais įvairiose švietimo ir mokymo sistemose, ypač priešmokykliniame ugdyme, todėl ES šalių vaidmuo sprendžiant šias problemas yra labai svarbus.

ES užtikrina, kad būtų dalijamasi geriausiais metodais bei praktikomis ir ši informacija pasiektų ir būtų pritaikyta kitose šalyse ir įvairių sričių sistemose. Tokios programos kaip mokymosi visą gyvenimą programa leidžia žmonėms dirbti, savanoriauti ir mokytis visose ES šalyse, įgyti naujų įgūdžių ir žinių, atrasti skirtingų kultūrų ir darbo rinkų. Sutartimi dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV), o tiksliau 9 ir 165 straipsniais, užtikrinama, kad ES politika skatintų aukštą švietimo lygį, kad šalys būtų raginamos bendradarbiauti ir dalytis sėkmingais metodais ir kultūrine patirtimi portale „EUR-Lex“ (2018 m.).

4.2.3. Kliūtys ir iššūkiai

Skirtingi SES sukuria socialinę ir ekonominę atskirtį, kuri Europoje pastaraisiais dešimtmečiais didėjo, o prasidėjus ekonominei krizei tik dar labiau suintensyvėjo. Didelė ir vis didėjanti nelygybė kenkia mūsų visuomenei daugeliu atžvilgių, ypač ekonomikos augimui. Nelygybė gali pakenkti visuomenės socialinei sanglaudai, taip pat dėl jos daug žmonių gali netekti galimybių, o tai gali lemti netgi blogesnę jų sveikatos būklę.

Nelygybė taip pat gali sumažinti socialinį pasitikėjimą institucijomis ir įvairiais būdais paskatinti politinį ir socialinį nestabilumą. Visų pirma, kuo aukštesnis ekonominės nelygybės lygis, tuo didesnės bus „socialinės kliūtys“ tarp grupių ir tuo silpnesnis bus žmonių tarpusavio ryšys. Antra, nelygybė gali paskatinti susiformuoti požiūrį, jog pasaulis yra neteisingas: sunku ugdyti pasitikėjimą kitais, jei manoma, jog jiems yra teikiama šališkų pranašumų. Galiausiai, bendruomenės, kuriose vyrauja nelygybė, nariai gali nesutarti, kaip dalytis (ir finansuoti) viešąsias paslaugas, o šie nesutarimai gali nutraukti socialinius žmonių ryšius ir sumažinti socialinę sanglaudą. Pašlijęs pasitikėjimas gali sukelti netoleranciją ir diskriminaciją, dėl kurių sąsajų su politiniu nestabilumu auga susirūpinimas tiek Europos šalyse, tiek ir visame pasaulyje.

Darbas – geriausia apsauga nuo atskirties. Tačiau darbo rinkos ne visada yra vienodai prieinamos. Didelis ir ypač nuolatinis nedarbas kelia rimtą grėsmę socialinei sanglaudai ir gali padaryti ilgalaikės žalos žmonių gyvenimui. Be to, darbo rinkoje yra labai daug darbų, kuriuose žmonėms nesudaromos sąlygos įgyti naujų įgūdžių, gauti darbo galimybių ir sėkmingai kilti karjeros laiptais. Siekiant skatinti darbo rinkų atvirumą taip pat reikia padėti ir pažeidžiamoms žmonių grupėms, ypač žemą kvalifikaciją įgijusiam ir darbo patirties neturinčiam jaunimui, rasti tinkamą, mėgstamą ir kokybišką darbo vietą.

4.2.4. Aktualumas jaunimo srityje daugiakultūroje aplinkoje

Kaip matyti iš minėtos informacijos, siekiant sumažinti neigiamą SES poveikį, svarbu nuo pat jauno amžiaus ugdyti įvairius žmonių įgūdžius, taip pat formuoti jų teigiamą požiūrį į skirtingos socialinės ar ekonominės kilmės žmones. Būtent todėl su jaunimu dirbantiems jauniems specialistams svarbu išmokti dirbti su daugiakultūriu jaunimu iš įvairių socialinių ir ekonominių visuomenės sluoksnių. Svarbu ugdyti jaunuolių pagrindinius įgūdžius, kurie jiems leistų pasiekti geresnių mokymosi rezultatų – šis veiksnys ne tik lemia geresnius karjeros rezultatus ateityje, bet ir daro teigiamą įtaką socioekonominiam individo statusui. Be to, labai tikėtina, kad grupės, su kuriomis dirbs jaunimo darbuotojai, pasižymės ne tik kultūrine, bet ir socioekonominė įvairove, todėl svarbu išlaikyti jaunuolių tarpusavio ryšius nepaisant jų socioekonominio statuso. Dėl šios priežasties su jaunimu dirbantys asmenys gali įtraukti jaunuolius į įvairias veiklas: veiklos, kuriose dalyvauja žmonės iš skirtingų socialinių ir ekonominių sluoksnių; veiklos, kurių metu jie kartu dirba siekdami bendro tikslo; veiklos, kurių metu jie mokosi daryti kažką naujo, kas jiems įrodytų, jog jie yra pajėgūs mokytis ir įgyti naujų įgūdžių, kurie padėtų kilti karjeros laiptais, visą gyvenimą.

4.3. Kultūrinis šokas ir tarpkultūrinė adaptacija

4.3.1. Įvadas

Gyvenimas kitokioje nei mūsų kultūroje gali būti labai jaudinanti ir įdomi patirtis. Kultūra iš tiesų yra tai, kaip mes bendraujame su žmonėmis.

Didžiulis iššūkis yra ir tai, jog žmonėms reikia suvokti, kad jų nuomone „normalus“ elgesys ir „normali“ pasaulėžiūra gali būti absoliučiai nepriimtina kitoje kultūrinėje aplinkoje. Kiekvieno iš mūsų veiksmams, mąstymui, pasaulėžiūrai, reiškinių suvokimui, jausmams darė ir tebedaro įtaką mūsų šeima, draugai, švietimo ir religinės institucijos, t. y. mūsų kultūra.

Tai, ką mums buvo lengva padaryti savo kultūroje, staiga tampa sunku, neveiksminga arba netgi gali būti traktuojama kaip įžeidimas kitoje kultūroje.

Kultūrinis prisitaikymas ar kultūrinis šokas vyksta etapais, kuriuos galima sutrumpinti priklausomai nuo mūsų pasiruošimo, proceso supratimo, noro rizikuoti ir keisti mūsų pačių elgseną.

Yra žinoma, kad kultūrinis šokas ir kultūrinis prisitaikymas vyksta etapais, tačiau neaišku, ar tokius pačius etapus pereina ir pabėgėliai. Tokios patirtys kaip karas, būtinybė rizikuoti savo šeima ir sielvartas dėl artimųjų netekties apsunkina šiuos etapus.

Svarbu, kad dirbdami su migrantais jaunimo darbuotojai žinotų ir prisimintų šias tendencijas ir kultūrinio šoko bei kultūrinės adaptacijos pasekmes. Pastaraisiais dešimtmečiais kultūrinio šoko klausimas tapo dominuojančiu tarpkultūrinio prisitaikymo studijose ir buvo įtrauktas į daugelį emigrantų pasirengimo išvykimui mokymo programų.

Kultūrinis šokas

Terminas „kultūrinis šokas“, kurį pirmą kartą apibūdino antropologas Kalervo Oberg, yra apibūdinamas kaip „nerimas, atsirandantis praradus visus pažįstamus socialinių santykių ženklus ir simbolius, įskaitant žodžius, gestus, veido išraiškas, papročius ar normas, kurias žmogus natūraliai įgijo beaugdamas“.

Kultūrinis šokas yra natūrali psichologinės ir fizinės dezorientacijos būseną, kuri gali atsirasti susidūrus su nauja aplinka ir kultūra. Socialinės paramos tinklų, savarankiškumo ir gebėjimo bendrauti praradimas, taip pat skirtumai ir iššūkiai naujoje aplinkoje yra veiksniai, kurie prisideda prie to, jog žmogus patiria kultūrinį šoką. Kultūrinis šokas gali pasireikšti įvairias būdais, pavyzdžiui, pykčio priepuoliais, nusivylimu, namų ilgesiu, depresija.

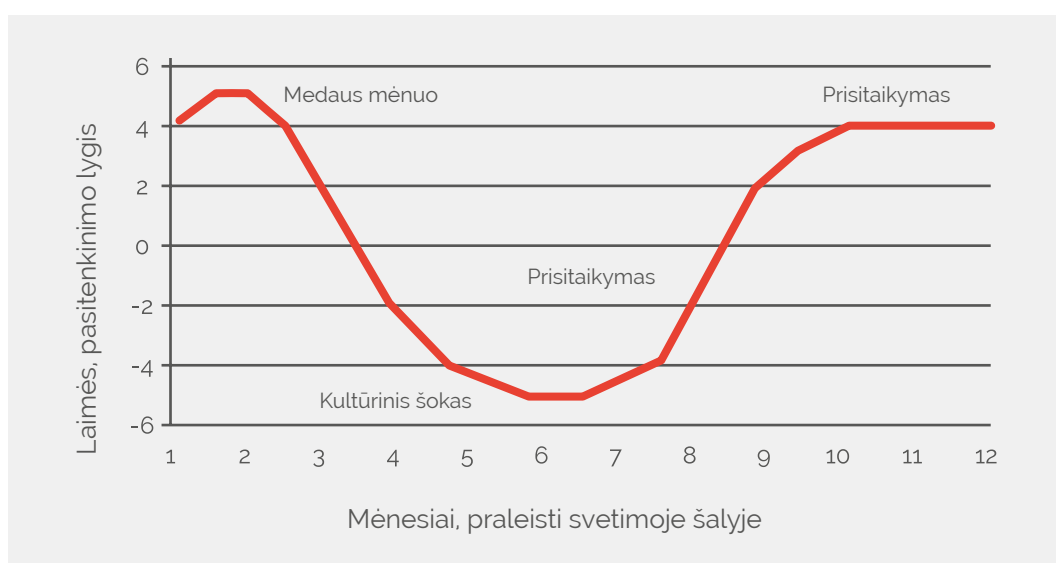
Daugelis žmonių, jausdami vis didesnę nusivylimą šalimi, į kurią atvyko, supranta, jog kažkas jų gyvenime yra ne taip. Šie žmonės gali išgyventi šiuos jausmus:

- liūdesį;
- baimę išeiti iš namų;
- jausmą, tarsi jie yra palikti nuošalyje;
- labai stiprų namų ilgesį;
- prarastą pasitikėjimą;

- augantį neigiamą požiūrį;
- vienišumą;
- nerimą;
- nusivylimą;
- jausmą, jog niekas jų nesupranta;
- norą grįžti namo;

Kultūrinio šoko kreivė

Šaltinis - Sverre Lysgaard, 1955

Kultūrinis šokas paprastai pereina per keturis skirtingus etapus: medaus mėnesį, nusivylimą (arba kultūrinį šoką), prisitaikymą ir priėmimą.

- 1. Medaus mėnesio etapas:** pirmasis kultūrinio šoko etapas dažnai yra labai teigiamas. Šio etapo metu keliautojai susižavi kalba, žmonėmis ir maistu naujoje aplinkoje.
- 2. Nusivylimo etapas:** nusivylimas gali būti sunkiausias kultūrinio šoko etapas ir tikriausiai pažįstamas visiems, kurie kada nors gyveno užsienyje arba dažnai keliauja. Šiame etape dažnai gali pasireikšti nuovargis dėl negebėjimo suprasti gestų, ženklų ir nusistovėjusių kalbos vartojimo ypatybių bei dažno nesusikalbėjimo naujoje aplinkoje. Maži dalykai: pamesti raktai, praleistas autobusas, negebėjimas lengvai užsisakyti maisto, gali sukelti nusivylimą.
- 3. Prisitaikymo etapas:** šio etapo metu orientavimasis aplinkoje tampa lengvesnis, susiformuoja draugų ir bendruomenės, kurioje galima ieškoti paramos, ratas, taip pat tampa aiškesni kai kurie vietinės kalbos aspektai.
- 4. Priėmimo etapas:** paskutinis kultūrinio šoko etapas yra priėmimas. Priėmimas nereiškia, kad nauja kultūra ar aplinka yra visiškai suprantama. Priėmimo sąvoka greičiau reiškia suvokimą, kad nebūtina visiškai suprasti naujos aplinkos, norint tinkamai gyventi joje ir džiaugtis.

Tarpkultūrinė adaptacija

Kultūrinis šokas ir tarpkultūrinė adaptacija yra dvi tarpusavyje susijusios sąvokos. Tarpkultūrinis prisitaikymas reiškia aklimatizaciją naujoje kultūrinėje aplinkoje ir prisitaikymą prie jos poreikių keičiant tiek savo požiūrį, tiek stengiantis suderinti savo ir vietinėje kultūroje vyraujančius įsitikinimus. Ši sąvoka apima tiek patį procesą, tiek ir laiką, kurio reikia žmogui asimiliuotis naujoje kultūroje.

Oklahomos universiteto Komunikacijos katedros profesorius Young Yun Kim 1988 m. iškėlė tarpkultūrinio prisitaikymo teoriją, pagal kurią imigrantai ir užsieniečiai yra laikomi „atviromis sistemomis“, sąveikaujančiomis tam tikroje kultūrinėje aplinkoje, kuri skiriasi nuo jų gimtosios kultūrinės aplinkos, kurioje jie gimė ir augo. Teorija teigia, kad šie asmenys reaguoja į savo aplinką taip, kad galėtų susidoroti su drastiškais aplinkos pokyčiais ir psichologiniu stresu, geriau žinomu kaip „kultūrinis šokas“. Pasak Young Yun Kim, stresas, kurį sukelia kultūrinis šokas, nuveda asmenį į „prisitaikymo“ etapą. Šis prisitaikymas yra ilga ir laipsniška individo transformacija.

Young Yun Kim teigia, kad prisitaikymo sėkmė iš dalies priklauso nuo svetimai vietinei kultūrai asmens motyvacijos ir noro prisitaikyti prie jos. Šią motyvaciją lemia laikas, kurį individas yra pasiryžęs praleisti naujoje aplinkoje. Pavyzdžiui, imigrantai yra labiau linkę visapusiškai įsilieti į vietinę kultūrą, jei turi mažai vilties grįžti „namo“.

Psichologinis prisitaikymas buvo išsamių tyrimų, kuriuose ypatingas dėmesys buvo skiriamas naujoje kultūroje atsidūrusių asmenų patiriamam kultūriniam šokui, objektas.

4.3.2. Kliūtys ir iššūkiai

Nustatyta dešimt kultūrinio šoko priežasčių: klimatas, aprangos kodas, kalba, švietimas, valgymo įpročiai, infrastruktūra, religiniai įsitikinimai, pramogos, šeimos gyvenimas ir romantiniai santykiai. Mokslininkai taip pat pažymi, kad pagrindinis iššūkis, su kuriuo susiduria emigrantai, yra gebėjimas sėkmingai pereiti iš vienos kultūros į kitą, kitaip tariant, nesugebėjimas prisitaikyti prie naujos kultūros yra viena didžiausių išeivių baimių. Buvo ištirta, kad dauguma su kultūrinių šoku susijusių požymių kelia grėsmę tokiems jautriems individo gyvenimo aspektams kaip pasitikėjimui savimi, ego, savigarbai, o ši grėsmė gali iššaukti gana radikalias individo reakcijas, susijusias su tarpkultūriniu prisitaikymu.

Pagrindinės kultūrinio šoko ir tarpkultūrinio prisitaikymo keliamos kliūtys ir iššūkiai yra:

- gebėjimas sėkmingai pereiti iš vienos kultūros į kitą (nesugebėjimas prisitaikyti);
- kalba ir bendravimas;
- tradicija;
- religiniai klausimai;
- rasizmas;
- orientacija laike;
- asmeninės problemos;
- vienišumas / izoliacija;
- patiriamas didelis spaudimas užimamose pareigose darbe;
- prastas verslo pritaikomumas.

4.3.3. Aktualumas jaunimo srityje daugiakultūrėje aplinkoje

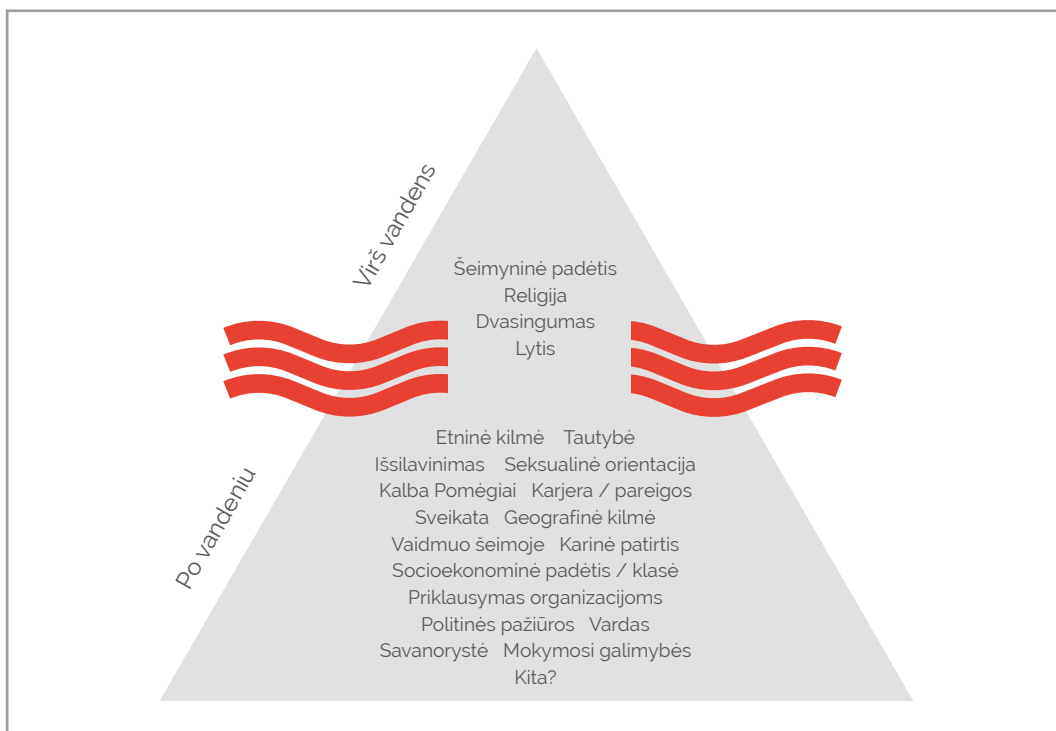
Svarbu, kad jaunimo darbuotojai ir specialistai, dirbantys su įvairių kultūrų jaunimu, būtų informuoti apie kultūrinį šoką ir kultūrinį prisitaikymą, jog žinotų apie kultūrinio šoko požymius ir galėtų padėti jaunimui dalyvauti tarpkultūrinio prisitaikymo procese.

Požymiai yra šie:

- kultūrinis nuovargis, dirglumas, priešiškus, nemiga, psichosomatinis sutrikimas;
- praradimo jausmas, tarsi netekus savo šaknų;
- naujos aplinkos gyventojų priešiškus;
- prastas prisitaikymas, asmuo nesijaučia galintis pasikeisti (bejėgiškus), pritapti prie naujos aplinkos.

Be to, jaunimo darbuotojams, dirbantiems su įvairių kultūrų jaunimu, būtina ugdyti ir naudoti įgūdžius, susijusius su tarpkultūriniu bendravimu, pavyzdžiui:

- pakeisti savo centrizmą (sutelkti dėmesį į kitus);
- gebėjimą užmegzti ryšius;
- ekstrasversiją (būti komunikabiliu žmogumi);
- intuiciją;
- gebėjimą vertinti ir branginti visus žmones;
- rizikavimą, drąsą, norą išbandyti naujus dalykus;
- gebėjimą apibūdinti, o ne vertinti;
- gebėjimą veiksmingai valdyti grupę, vietoje ir laiku suteikti žodį grupės nariams;
- aiškų savo asmeninio tapatumo suvokimą;
- sveikus šeimos santykius;
- kitų kultūrų išmanymą ir gebėjimą pasitelkti tinkamas priemones naujoms žinioms rasti;
- empatiją;
- nesilaikyti etnocentrinių nuostatų;
- puoselėti teigiamus lūkesčius;
- gebėjimą kalbėti tam tikra kalba;
- psichologinę stiprybę;
- atvirumą, lankstumą;
- gebėjimas valdyti stresą.

2008 Anti-Defamation League, www.adl.org/education.

4.3.4. Tai įdomu

Praeityje atlikti tyrimai psichikos sutrikimų simptomus dažnai aiškindavo kaip kolektyvinio smurto, kurį savo gimtojoje šalyje patirdavo pabėgėliai, pasekmę. Tačiau, remiantis Hawazin Alhawsaw, slaugos magistro studentės, teigimu, akultūracijos metu patiriamas stresas taip pat prisideda prie šių psichikos sveikatos problemų.

Ji teigia, kad dauguma atliktų tyrimų rodo, jog kolektyvinio smurto poveikis iš tikrųjų gali sukelti psichologinių sutrikimų pabėgėliams, tačiau jos nuomone, nors pabėgėliai kenčia nuo psichikos sveikatos problemų ar psichologinių sutrikimų, šios problemos nėra visiškai susijusios su kolektyviniu smurtu – jos susijusios su akultūracijos procesu, kadangi šis būdas prisitaikyti prie naujos kultūros kelia nemažai streso.

Ji dirbo ir kalbino kelis pabėgėlius, kurie teigė, kad prieš persikeldami į naują šalį jie buvo laimingi, tačiau netrukus jų realybė pasikeitė, nes jie išgyveno kitą kultūrinio šoko etapą – vadinamąjį krizės etapą.

Būtinybė suprasti ir gerai išmokti naują kalbą buvo pagrindinis tikslas, juk kalba atveria daug darbo galimybių bei suteikia įvairių socialinių privalumų.

Priimančiosios šalys ir jų piliečiai turi ir patys prisidėti skatindami šį atvykėlių aklimatizacijos procesą, t. y. suteikdami empatijos ir galimybių pabėgėliams dalyvauti tiek socialinėje veikloje, tiek jiems įsidarbinti.

Ši informacija svarbi su jaunimu dirbantiems asmenims, kadangi jie turi žinoti, kokių neigiamų pasekmių atvykėlių psichinei sveikatai gali turėti kultūrinis šokas.

4. Tapatybė, įvairovė ir diskriminacija

4.4.1. Įvadas

Atskirtis ir įvairovė dažnai grindžiamos tuo, kad žmonės yra skirtingi, tačiau tiesa ta, jog mes galime būti skirtingi daugeliu atžvilgių. Mes visi turime tapatybę, tačiau nėra lengva rasti bendrą apibrėžimą apibūdinantį, kas iš tikrųjų ši tapatybė yra:

„Tapatybė yra tai, kas mus išskiria iš kitų, ir tai, kas mus paverčia tokiais pat kaip kiti“.

Šiame apibrėžime daug dėmesio skiriama „kitiems“, o tai rodo, kad negalime daug žinoti apie savo tapatybę, nelygindami savęs su mus supančiais žmonėmis. Iš tiesų, žmonės ugdo savo tapatybę, lygindami save su kitais.

Tai nėra problema, jei nepamirštame, kad kiekvieno asmens tapatybė susideda iš daugelio sluoksnių ir daugelio skirtingų aspektų. Mūsų negali apibūdinti vos vienas aspektas, greičiau kelių sluoksnių: priklausymo kažkam, tapatybės atpažįstamumo ir diferenciacijos nuo kitų, rinkinys. Kuris iš šių sluoksnių yra svarbiausias, yra kiekvieno individo pasirinkimas, galintis kisti priklausomai nuo aplinkybių. Visgi žmonių tapatybės nėra pastovios, jos keičiasi.

Ledkalnio metafora naudinga apibūdinant „tapatybę ir įvairovę“. Iš tiesų, labai populiariu apibūdinti vieną tapatybės dalį, kuri yra tiesiogiai matoma, kurią galima lengvai įžvelgti kitame žmoguje, bet taip pat yra ir tai, kas „slypi žemiau vandens linijos“, todėl yra nematoma – būtent ši nematoma dalis yra daug didesnė nei tik „ledkalnio viršūnė“. Ši metafora naudinga nagrinėjant tai, kaip didžioji, bet nematoma mūsų tapatybės dalis, veikia mūsų asmeninį bendravimą.

Ledkalnio metafora rodo, kad daugelio reikšmingiausių mūsų tapatybės sluoksnių kiti negali iš karto pamatyti. Tam tikrose situacijose kai kurie tapatybės aspektai gali tapti matomi (remiantis ledkalnio pavyzdžiu galima įsivaizduoti bangas, kurios tai užlieja, tai atslūgusios atidengia kai kurias ledkalnio dalis ir kartais jas leidžia pamatyti), tačiau didžioji dalis to, kas sudaro mūsų esybę ir paverčia mus tokiais, kokie esame, yra nematoma, o kitam žmogui norint tai pamatyti, reikia skirti daug laiko, pastangų ir kantrybės.

Žinoma, asmens tapatybė yra daug dinamiškesnė ir labiau kintanti nei bet koks ledkalnis. Ledkalnio įvaizdis negali apibūdinti mūsų kaip visumos, tačiau visai naudinga pažvelgti į mūsų tapatybę kaip į matomų ir nematomų dalių santykį.

Įvairovė ir diskriminacija

Įvairovė yra terminas, vartojamas apibūdinti neįtikėtiną žmonių skirtumų spektrą. Jis apima rasę, etninę kilmę, lytį, lytinę tapatybę, seksualinę orientaciją, amžių, socialinę klasę, fizinius gebėjimus ar savybes, religinių ar etinių vertybių sistemą, tautinę kilmę ir politinius įsitikinimus, tačiau tuo neapsiriboja.

Įvairovė dažnai lemia stereotipus ir išankstinius nusistatymus. Terminas „stereotipas“ kilęs iš graikų kalbos. Žodį sudaro žodžių „stereos“ (tvirtas) ir „typos“ (įspūdis). Taigi abu žodžiai sudaro terminą, kuris galėtų reikšti „tvirtą įspūdį“. Stereotipas yra plačiai paplitęs, įsitvirtinęs ir pernelyg supaprastintas žmonių įsivaizdavimas ar idėja apie tai, koks yra tam tikras žmogus ar tam tikras objektas. Šis įsivaizdavimas dažnai nėra pagrįstas jokių teorinių pagrindų ir neretai yra lemiamas įvairių supaprastintų, daugumai tinkančių ir suprantamų išankstinių nusistatymų ar „klajuojamų“ etikečių.

Taigi išankstiniai nusistatymai yra stereotipais pagrįstos prielaidos, kurios dažnai lemia nevienodą ir neteisingą elgesį su skirtingomis žmonių grupėmis arba jų diskriminaciją. Kai kuriais atvejais stereotipai stiprina išankstines idėjas, kurios vėliau paskatina tokias diskriminacijos rūšis kaip žodinis ar fizinis smurtas.

4.4.2. Europos programa

Europos Sąjungos šūkis yra „Suvienijusi įvairovė“. Šis šūkis aiškiai pabrėžia europinės tapatybės jausmą, t. y. kiekvieno Sąjungos piliečio prigimtine teisę, neapsiribojant vien tik pačia Europos Sąjunga.

Europos Sąjunga turi keletą reglamentų, susijusių su įvairove, tapatybe ir diskriminacija. ES pagrindinių teisių chartijoje daugiausia dėmesio skiriama tapatybės, kultūrinės, religinės ir kalbinės įvairovės, lygybės ir nediskriminavimo apsaugai užtikrinti. Be to, kultūrų įvairovės apsauga tapo svarbia daugelio tarptautinių organizacijų veiklos dalimi. Didysis aštuonetas, Europos Taryba, Europos Sąjunga ir UNESCO – visi pabrėžė poreikį apsaugoti kultūrinę įvairovę. 2005 m. spalį 148 šalys pasirašė UNESCO konvenciją dėl kultūrų raiškos įvairovės apsaugos ir skatinimo. Ši UNESCO konvencija įsigaliojo 2007 m. kovo 18 d. Priėmus šią Konvenciją, tarptautinė bendruomenė sukūrė apsaugos priemonių, skirtų kultūrų raiškos įvairovei nuo globalizacijos ir laisvosios prekybos poveikio apsaugoti, programą.

4.4.3. Kliūtys ir iššūkiai

Įprastas diskursas apie „kitą“ – tai kasdienio bendravimo metu naudojama kalba, nesiekiant jos paversti nei tiesioginio, nei netiesioginio vertinimo mokyklos aplinkoje priemone. Šis diskursas gali būti apibūdinamas taip:

- Diskursas apie „kitą“ paprastai klaidina skirtinguose analizės lygiuose. Ekonominiu požiūriu „kitas“ suvokiamas teigiamai, jei jis yra potencialus parduodančios šalies pirkėjas. Kita vertus, užsienio šalies piliečiai, kurie imigruoja į kitą šalį, yra laikomi konkurentais ribotoje tos šalies darbo rinkoje. Antropologiniu požiūriu nuo šio amžiaus pradžios buvo susitarta, kad mokslinė prasme visos kultūros yra lygios. Politiniu požiūriu skirtingos šalys turi skirtingą ekonominę ir politinę reikšmę, o tai reiškia, kad tarptautinių derybų metu ne visų valstybių vaidmuo yra vienodas.
- Tokie diskursai veikia kaip binarus skirstymas į kategorijas, kuris atitolina „kitą“, kartu pašalindamas tapatumo ženklus, kuriais grindžiamas šis klasifikavimo principas. Kitaip tariant, kalbėdama apie „kitą“, kiekviena bendruomenė susitaria dėl kalbėjimo būdo, kuris netiesiogiai sukuria kultūrines, moralines ir ideologines nuorodas, žyminčias tos bendruomenės tapatybę.

Siekiant įveikti šias kliūtis, svarbu supažindinti jaunus žmones su tapatybės ir įvairovės sąvokomis, kurios jiems padėtų teigiamai žvelgti į skirtingas kultūras. Pavyzdžiui:

- Abipusis supratimas suponuoja dvejopą ryšį tarp dviejų kultūrų. Mokymasis suprasti kitą reiškia norą susipažinti su etnocentriniu kito asmens požiūriu į savo kultūrą ir pasiryžimą atsisakyti visų naujos kultūros narius apibūdinančių išankstinių vertinimų, kurie žmogui kelia nerimą ir kuria neigiamą nuomonę apie jas.
- Kultūrų dialogo koncepcija iš esmės pagrįsta teigiamu kultūrų santykiu.
- Žmogaus teisių samprata grindžiama idėja, kad demokratija yra subalansuota

politinės galios forma, suteikianti beveik visoms minties ir išraiškos formoms vienodą statusą.

- Empatijos samprata.
- Taikos samprata.
- Šios temos svarba jaunimo darbuotojams ir (arba) su skirtingų kultūrų jaunimu dirbantiems specialistams.

4.4.4. Aktualumas jaunimo srityje daugiakultūroje aplinkoje

Pagrindinis su tapatybe ir įvairove susijęs iššūkis, kylantis dirbant su jaunimu, yra gebėjimas suteikti jauniems žmonėms progą džiaugtis kultūrų, žmonių įvairove ir išmokyti juos pažiūrėti į viską šiek tiek kitu kampu. Darbas su jaunimu gali būti ta sritis, kurioje jaunimas galėtų bendrauti su skirtingoms grupėms priklausančiais žmonėmis, su kuriais jie kitaip niekada nebūtų susitikę. Ši teigiama patirtis su „kitais žmonėmis“ jauniems žmonėms suteikia vertingų gyvenimo šiuolaikinėje visuomenėje, esant apsuptam įvairovės, įgūdžių.

Svarbu, kad jaunimo darbuotojai dirbtų su jaunais žmonėmis ir jų nuovoka, nes yra labai svarbu, kad jaunimas suprastų juos supantį pasaulį ir suvoktų, jog skirtumai yra normalu. Svarbi žinutė, kurią jaunimo darbuotojai ir specialistai galėtų skleisti jaunimui, yra tai, jog esant tokiai gyvenimo sampratos ir pasaulėžiūrų įvairovei, nei viena iš jų nėra geresnė už kitą.

Nei viena kultūra nėra geresnė ar blogesnė už kitą – jos tiesiog pateikia skirtingus atsakymus į tuos pačius kasdieniame gyvenime sutinkamus iššūkius. Kai jauni žmonės gali matyti pasaulį iš skirtingų perspektyvų (pažvelgti kitų žmonių akimis), tai ne tik praplečia jų akiratį, bet ir suteikia įvairesnių galimų atsakymo į iššūkius, su kuriais jie susiduria savo gyvenime, variantų.

Taigi, jei žinome, kad įvairovė yra pagrindinė ir neatskiriama mūsų visuomenės dalis, jaunimui pravartu išmokyti, kaip elgtis su šia įvairove. Būtų idealu, jei jauni žmonės ne tik toleruotų įvairovę, bet ir įtrauktų kitos kilmės asmenų į savo draugų ratą bei gyvenimą ir suvoktų, jog šie žmonės praturtina jų pačių gyvenimus.

4.4.5. Tai įdomu

Tapatybės etapai per vieną gyvenimą

Psichoanalitikas Erikas Eriksonas teigė, jog kiekvienas žmogus per savo gyvenimą pereina keletą tapatybės etapų.

Pasak Eriksono, pereinamuoju laikotarpiu nuo vaikystės iki pilnametystės jaunimas turi priimti daug sprendimų dėl savęs ir savo vaidmens, kurį jie nori atlikti suaugusiųjų pasaulyje. Šiuo laikotarpiu jauni žmonės gali norėti išbandyti skirtingas savęs ir savo elgesio versijas, kurios į jų gyvenimą gali įnešti harmonijos, tačiau taip pat gali paskatinti kilti įvairių konfliktų.

Manoma, jog būtent Eriksonas sukūrė terminą „tapatybės krizė“. Kiekvienas etapas, kuris buvo anksčiau ir kuris bus po to, turi savo „krizės“ laikotarpį, tačiau šios krizės yra dar ryškesnės jaunų žmonių gyvenimuose, nes šis jaunuolių gyvenimo etapas žymi perėjimą nuo vaikystės prie pilnametystės.

Eriko Eriksono išskirti tapatybės etapai:

Viltis	<i>Pasitikėjimas vs nepasitikėjimas</i>
	<i>Kūdikiams nuo 0 iki 1 metų</i>
Valia	<i>Autonomija vs gėda ir abejonės</i>
	<i>Maži vaikai nuo 2 iki 3 metų</i>
Tikslas	<i>Iniciatyvumas vs kaltė</i>
	<i>Ikimokyklinis amžius, nuo 4 iki 6 metų</i>
Kompetencijos	<i>Darbštumas vs nepilnavertiškumas</i>
	<i>Vaikystė, nuo 7 iki 12 metų</i>
Ištikimybė	<i>Tapatybė vs vaidmenų painiava</i>
	<i>Paaugliai nuo 13 iki 19 metų</i>
Meilė	<i>Intymumas vs izoliacija</i>
	<i>Jauni suaugusieji nuo 20 iki 34 metų</i>
Rūpestis	<i>Noras palikti savo pėdsaką vs stagnacija</i>
	<i>Vidutinio amžiaus grupė, nuo 35 iki 65 metų</i>
Išmintis	<i>Ego integralumas vs neviltis</i>
	<i>Senjorai, 65 metai ir daugiau</i>

4.5. Neapykantą kurstanti kalba ir tolerancija**4.5.1. Įvadas**

Neapykantą kurstanti kalba yra įžeidžianti ar kelianti grėsmę kalba ar tekstas, išreiškiantis išankstinį nusistatymą prieš grupes ar atsiribojimas nuo jų. Šis atsiribojimas paprastai pasireiškia dėl amžiaus, lyties, seksualinės orientacijos, kilmės, tautybės, etninės kilmės, rasės, spalvos, fizinės išvaizdos, negalios ar religijos. Neapykantą kurstanti kalba yra netolerancijos kitam asmeniui pavyzdys. Kalbant apie religiją, egzistuoja skirtingi terminai, apibūdinantys tokio tipo diskriminaciją. Pavyzdžiui, rasizmas nukreiptas prieš žydų bendruomenę vadinamas antisemitizmu, o nukreiptas prieš musulmonų bendruomenę – islamofobija.

Šiandien sąvoka „neapykantą kurstanti kalba“ nėra teisiškai apibrėžta tarptautiniu mastu. Nepaisant visuomenės raidos ir globalizacijos, nei viename žemyne diskriminacijos formos neišnyko. Padaugėjo neonacių ir antisemitinių grupuočių, antimusulmoniškos neapykantos ir krikščionių persekiojimų. Visa ši neteisybė engia žmonių, mažumų, migrantų, pabėgėlių ir moterų grupes. Apskritai, neapykantą kurstančios kalbos yra pastebimos tiek viešojoje, tiek privačioje sferoje.

2018 m. „OpinionWay Institute“ atliktos apklausos duomenimis, 53 % Prancūzijos

visuomenės tapo neapykantą kurstančių kalbų internete ir socialinės žiniasklaidos platformose, tokiose kaip „Facebook“ ar „Google“, aukomis. 44 % šių aukų patyrė rasistinių ar seksistinių išpuolių. Asmenys iki 35 metų sudaro daugiau kaip 67 % aukų, tačiau neapykantą kurstančios kalbos vienaip ar kitaip liečia kiekvieną visuomenės narį. Kartais pabrėžiamas skirtumas tarp grasinimų ir įžeidimų, priklausančių neapykantą kurstančios kalbos ir veiksmų rūšims, tačiau šie abu atvejai nurodo ir apibrėžia neapykantą kurstančias kalbas.

Nelsonas Mandela kadaise savo romane „Ilgas kelias į laisvę“ (1994) rašė: „Niekas negimsta nekęsdamas kito žmogaus dėl jo odos spalvos, kilmės arba religijos. Žmonės mokosi nekęsti, ir jei jie gali išmokyti nekęsti, reikia juos mokyti meilės, nes meilė yra kur kas artimesnė žmogaus širdžiai.“

Taigi daugiausia dėmesio skirsime Europos programai, sukurtai kovoti su neapykantą kurstančiomis kalbomis ir tolerancijai užtikrinti.

4.5.2. Europos programa

Neapykantą kurstančių kalbų prevencija arba uždraudimas yra nelengva užduotis. Aukos dažnai negali atsekti įžeidinėjimų ar grasinimų pėdsakų, nes jie plinta žodžiu. Būtent todėl sunku sekti, kaip sklinda neapykantą kurstančios kalbos.

Visgi pasirodžius neapykantą kurstančios kalbos apraiškoms internete, pasitelkiama Prancūzijos teisingumo ministerijos pateikta priemonė padedanti atskleisti su neapykantos kalba susijusius faktus, leisdamą tiek neapykantą kurstančių kalbų liudininkams, tiek ir aukoms prisijungti prie internetinės platformos ir susisiekti su apmokytais tyrėjais. Visą parą pasiekiami apmokyti tyrėjai apklausia aukas internetu ir renka įrodymus, jei nustato, kad skundas yra pagrįstas. Ataskaitų derinimo, analizės, dubliavimosi ir perdavimo internetinė platforma (PHAROS) gauna naudotojų internetinius pranešimus apie neapykantą skatinančios kalbos apraiškas. Be to, neseniai buvo įsteigtas nacionalinis neapykantos nusikaltimų padalinys (ASTREE) ir prijungtas prie Prancūzijos žandarmerijos.

Europos lygiu Europos Sąjungos sutarties 2 straipsnyje paskelbta:

„Sąjunga grindžiama šiomis vertybėmis: pagarba žmogaus orumui, laisve, demokratija, lygybe, teisine valstybe ir pagarba žmogaus teisėms, įskaitant mažumoms priklausančių asmenų teises. Šios vertybės yra bendros valstybėms narėms, gyvenančioms visuomenėje, kurioje vyrauja pliuralizmas, nediskriminavimas, tolerancija, teisingumas, solidarumas ir moterų bei vyrų lygybė.“

Europos Komisijos viduje veikianti platforma aukšto lygio grupės nediskriminavimo, lygybės ir įvairovės klausimais padeda rengti ir įgyvendinti politikos ir kitų sričių programas, susijusias su diskriminacija, lygybės ir įvairovės skatinimu, ES ir nacionaliniais lygmenimis. 2016 m. gegužę Europos Komisija su „Facebook“, „Microsoft“, „Twitter“, „YouTube“, „Instagram“, „Google+“, „Snapchat“, „Dailymotion“ ir „Jeuxvideo.com“ sudarė „Kovos su nelegalios neapykantą kurstančios kalbos internete apraiškomis elgesio kodeksą“. Šios svetainės privalo stebėti neapykantos pranešimus ir įvertinti juos internete pasiekiamoje metinėje ataskaitoje.

Europos Taryba buvo pirmoji institucija, pateikusi neapykantą kurstančių kalbų apibrėžtį. Taryba turi keletą padalinių, įskaitant Europos Komisiją kovai su rasizmu ir netolerancija

(ECRI), kuri yra unikali žmogaus teisių stebėjimo institucija, o taip pat Kovos su diskriminacija departamentą. Taryba taip pat turi priemonių jaunimui ir darbuotojams informuoti, kad jie galėtų išreikšti ir patys skatinti pagarbą ir toleranciją kasdieniame gyvenime. Taryba jau įvykdė tokias kampanijas kaip 2013–2017 m. vykusią „The No Hate Speech Movement Youth Campaign“, siekdama paskleisti savo žinią.

4.5.3. Kliūtys ir iššūkiai

Siekiant reaguoti į neapykantą kurstančias kalbas buvo sukurtos tokios priemonės kaip internetiniai pranešimai arba tolerancijos kampanijos. Visgi to nepakanka. Šie veiksmai yra gana riboti, kadangi tai, ar bus panaikintos neapykantą kurstančios kalbos, priklauso nuo pačių interneto vartotojų ar vietos gyventojų. Ne kiekviena šalis yra įdiegusi priemones neapykantai sekti taip, kaip turėtų tai daryti. Jei Europos šalys jaučia poreikį grasinti socialinei žiniasklaidai baudomis kaip Vokietija ir Prancūzija 2019 m. pasielgė su „Facebook“, savo sprendimą aiškindamos tuo, jog socialinės žiniasklaidos priemonės nepakankamai kovoja su neapykantą kurstančiomis kalbomis, tuomet kokių priemonių reikėtų imtis realiaame gyvenime drausminant vietinius gyventojus? Sulaikytiems neapykantą kurstančios kalbos kaltininkams gresia baudą ir (arba) laisvės atėmimas. Tačiau, kaip jau matėme, sulaikyti šiuos kaltininkus pasiseka retai, nes daugeliu atveju yra sunku įrodyti įtarimus.

Neapykantą kurstanti kalba nėra tas pats, kas žodžio laisvė. Kova su neapykantą kurstančiomis kalbomis, tuo pat metu pripažįstant visuomenėje gyvenančių žmonių įvairovę ir demonstruojant pagarbą vienas kitam, yra vienas iš XXI a. iššūkių. Gebėjimas pripažinti ir priimti visuomenės įvairovę yra daugiau nei tik skirtumų toleravimas. Priimti įvairovę reiškia suvokti, kad kiekvienas žmogus yra unikalus, ir kad yra labai svarbu suprasti šią gyventojų įvairovę ir darniai joje gyventi.

Švietimas ir kalbos prieš neapykantos kalbą taktika yra vienodai svarbūs aspektai kovojant su klaidingomis nuostatomis ir dezinformacija, kurios sudaro neapykantą kurstančių kalbų pagrindą. Net viso labo pranešimas apie neapykantos kalbos apraiškas internete ir pastangos šviesti save gali tapti labai reikšmingais žingsniais pokyčių link. Pavyzdžiui, piliečių aktyvumas ir literatūra yra stiprios pagalbinės priemonės kovojant su šia problema.

Atrodo, kad ne kiekviena vyriausybė yra linkusi kurti švietimo modulių mokyklose bei suaugusiųjų švietimo programų ir taip skatinti visuomenės sąmoningumą. Vyriausybės gali vadovauti žiniasklaidai ir engti mažumų grupes, pvz., romų bendruomenę arba moteris, kurių vieta, remiantis stereotipine nuomone, yra arba namuose prižiūrint vaikus, arba virtuvėje. Kalbant apie neapykantą kurstančias kalbas, jei vyriausybės pačios nepakeis šio žaidimo taisyklių, neapykantos kalba taps priimtina norma. Jei į neapykantą kurstančių kalbų prevenciją nėra žiūrima rimtai, tai gali parodyti, kad šalyje trūksta konkrečių reglamentų ar pagarbos Europos vertybėms. Kaip bebūtų, kiekviena šalis yra nepriklausoma ir kiekvienos iš jų valdžios institucijos turi teisę pačios reguliuoti gyvenimo toje šalyje normas. Bet to, ne visos valstybės laikosi tų pačių taisyklių. Kai kurios šalys yra labiau pažengusios sprendžiant šią problemą nei kitos. Pažanga gali būti padaryta tik tuo atveju, jei vyriausybė ir vietos gyventojai kartu spręs šį klausimą ir parengs atsakomųjų priemonių.

Nors vyriausybės ir žiniasklaidos vaidmuo yra labai svarbus kovojant su neapykanta kurstančiomis kalbomis, situacija įmonėse ir korporacijose yra ignoruojama. Joms nesuteikiama jokia tiesioginė parama kokybiškai plėtoti su čia nagrinėjama tema susijusią veiklą, o tai reiškia, kad įmonės yra paliekamos vienos spręsti išskylančias problemas. Verslo korporacijos turi ne tik stebėti, kaip veikia jų pačių prevencinės priemonės, bet ir bendradarbiauti tarpusavyje, kad pasidalytų sėkmingais vidaus politikos sprendimais ir gerą patirtimi. Dirbant neapykantos kalbos mažinimo srityje kiekvienas prieš neapykanta kurstančias kalbas nukreiptos kampanijos dalyvis yra reikšmingas, o tai kelia tam tikrų iššūkių. Vyriausybės, žiniasklaidos ir verslo atstovai turi dirbti kartu siekdami drauge ir palaipsniui tobulėti.

Būtent todėl jaunimo darbuotojams savo darbo su jaunimu metu reikėtų spręsti ir su neapykanta kurstančia kalba susijusias problemas.

4.5.4. Aktualumas jaunimo srityje daugiakultūroje aplinkoje

Neapykanta kurstanti kalba yra aktuali tema su jaunimu dirbantiems asmenims, nes jie patys tiesiogiai susiduria su daugiakultūriškumu ir įvairove. Šios srities darbuotojams svarbu suprasti neapykantos kalbos apibrėžimą ir demonstruoti tinkamą elgesį dirbant su jaunimo iš įvairių kultūrų grupėmis.

Darbas su jaunimo grupėmis reikalauja pasiruošimo, nes su jaunimu dirbantys asmenys susiduria su skirtingomis problemomis, skirtingomis kultūromis, kalbomis ir skirtingu elgesiu. Todėl, jei su jaunimu dirbantys asmenys žinos, kaip atpažinti neapykanta kurstančias kalbas, jie bus labiau pasirengę skatinti ir mokyti pačius jaunuolius atpažinti neapykantos kalbą ir užkirsti jai kelią.

Vykdydami šviečiamąją ir pramoginę veiklą su jaunimu dirbantys asmenys galės padėti didinti informuotumą, kartu skatindami toleranciją, supratimą ir įtrauktį. Būtent integruodami visus į projektą ir mokydamiesi vieni iš kitų skirtumų mes ir patys išsilaisviname ir tokiu būdu sukuriame funkcionalų įrankį, kuris padeda suformuoti unikalią grupę.

Deja, šviečiamųjų veiklų, kurios taip pat būtų ir įdomios bei leistų jaunimui ne tik mokytis, bet ir gerai praleisti laiką, nėra daug. Priežastis – tokios temos kaip neapykanta kurstanti kalba, įvairovė, tolerancija yra arba laikomos savaime suprantamomis, joms skiriant per mažai dėmesio, arba atvirkščiai – į jas žvelgiama pernelyg rimtai. Dėl šios priežasties labai svarbu integruoti visuotines vertybes į grupines jaunuolių veiklas.

Su jaunimu dirbantys asmenys turi prisiminti, kad jie yra sektini pavyzdžiai, kurie, nebūdami nei jaunuolių šeimos nariai, nei mokytojai, praleidžią su jais dieną. Šios srities darbuotojai kasdien stebi jaunimą, padeda spręsti išskylančias problemas ir tobulinti asmeninius ir socialinius jaunuolių įgūdžius. Jaunimo darbuotojai sudaro jauniems žmonėms saugią aplinką, kurioje nėra kliūčių ir kurioje jie gali įgyti įgūdžių, padėsiančių jiems kurti savo ateitį ir ugdyti pasitikėjimą.

4.6. Religija

4.6.1. Įvadas

Religija yra tikėjimas į Dievą ar Dievus ir veikla, susijusia su tam tikra tikėjimo sistema, pavyzdžiui

meldimusi ar kitais veiksmais, kuriuos žmogus atlieka reguliariai ir su pasišventimu.

Religiniai įsitikinimai yra žmogaus būvio dalis, nes tai yra paties individo pasirinkimas išpažinti tam tikrą religiją. Pasirinkimui įtakos gali turėti šeima ar kultūrinė kilmė, tautybė ir išsilavinimas. Nors tai yra asmeninis žmogaus sprendimas, daug su religija susijusių praktikų yra pastebimos viešojoje erdvėje, pavyzdžiui religinis simbolizmas, aprangos kodas ir pan.

Viešos asmeninio religinio tikėjimo apraiškos dažnai gali paskatinti kitų žmonių kritiką ir lemti išankstinį jų nusistatymą. Pasak vieno Prancūzijos vidaus reikalų ministro, „2019 m., t. y. pernai, užregistruoti 687 antisemitiniai incidentai, palyginti su 541 incidentu 2018 m., kas reiškia, jog incidentų skaičius išaugo 27 %. Suskirsčius šiuos incidentus į grupes, paaiškėjo, jog: 151 incidentas buvo priskirtas „veiksmų“ kategorijai (kategorija, apimanti turtinę žalą, vagystę ir fizinį smurtą) ir 536 „grasinimai“ (grasinančios pastabos ar gestai, grafiti, lankstinukai, laiškai ir kt.).“ Be to, 42 % musulmonų Prancūzijoje, t. y. 1 iš 4, 2019 m. pranešė apie neapykantą kurstančias kalbas, kaip rodo IFOP tyrimas.

Šie rezultatai rodo, kaip vienos visuomenės grupės narys gali būti neigiamai nusistatęs ir šališkai vertinti priešingos ar kitokios grupės narius. Panašūs atvejai vis dar įvyksta, nepaisant to, kad buvo pripažintas sekulairizmas ir buvo nustatyta, jog jokia religija neturėtų būti viršesnė už kitą ar apibrėžti valstybės. Naujai atsiradęs religinio atstovavimo trūkumas galėjo būti „antireliginių“ judėjimų, kurių nariai užsipuola religingus žmones, viena iš priežasčių. Kai kurie antireliginiai judėjimai tiki, kad buvimas religingu prieštarauja laisvės teisei, tačiau šios grupės taip pat neigia tikėjimo laisvę ir religinę toleranciją, kurios yra įtrauktos į Visuotinę žmogaus teisių deklaraciją..

4.6.2. Europos programa

Sekuliarizmas nuo 1905 m.yra pagrindinė Prancūzijos politinė vertybė. Įstatyme nustatyta: „Respublika nei pripažįsta, nei naudoja, nei subsidijuoja kultų“, o 1946–1958 m. konstitucijoje teigiama, kad „Prancūzija yra nedaloma, pasaulietinė, demokratinė ir socialinė Respublika“. Prancūzijos švietime yra priimti Savary įstatymai. 1984 m. sausį buvo akcentuota religijos laisvė ir nuomonių įvairovė: „Aukštojo mokslo naudingumas yra pasaulietinis ir nepriklausomas nuo jokios politinės, ekonominės, religinės ar ideologinės įtakos; mokslas yra orientuotas į žinių objektyvumą ir gerbia nuomonių įvairovę. Mokslas turi užtikrinti galimybes mokyti ir tirti įvairius aspektus, siekiant mokslo plėtros, kūrybinio ir kritinio vystymosi.“

Visgi mūsų šiuolaikinėse visuomenėse atsiradus naujiems poreikiams kilo ir tam tikras konfliktas, kuomet kai kurie tėvai kartu su vaikais vykdami į mokyklos išvykas vilkėdavo jų religijai būdingus drabužius. Šiuo atveju problema kyla dėl to,

kad mokyklų išvykos yra sritis, kuriai galioja viršuje aptarti įstatymai, nepaisant to, kad šios išvykos vyksta už akademinės įstaigos ribų. Problemų kilo sprendžiant, ar lydintys tėvai gali dėvėti religinius drabužius, ar ne, kaip atsitikdavo tais atvejais, kai musulmonėms moterims, dėvėjusioms religines sukneles, buvo ne kartą uždrausta vykti į mokyklos išvykas. Įstatymai kol kas nepasikeitė, tačiau nuolat teikiama pasaulietinių siūlymų.

Europos Sąjunga, kaip kultūrų ir religijų mišinys, Lisabonos sutartyje (17 straipsnis) užmezgė ilgalaikį ir tvirtą religinių ir nereliginių organizacijų ir Europos institucijų dialogą.

1. *„Sąjunga gerbia ir nepažeidžia valstybių narių bažnyčių ir religinių asociacijų ar bendruomenių statuso pagal nacionalinę teisę.*
2. *Sąjunga taip pat gerbia filosofinių ir nereliginių organizacijų statusą pagal nacionalinę teisę.*
3. *Pripažindama jų tapatybę ir konkretų indėlį, Sąjunga palaiko atvirą, skaidrų ir nuolatinį dialogą su šiomis bažnyčiomis ir organizacijomis.“*

ES gerbia įvairovę ir bendrą žmogaus teisę į tikėjimo ar religijos laisvę. Tai reiškia, kad asmenys gali būti nereliginiai, religiniai ar net keisti religiją savo gyvenimo eigoje. Remdamasis trimis metais anksčiau pateikta Slovakijos politinio veikėjo Jano Figelio rekomendacija, Europos Komisijos pirmininkas Jeanas-Claude'as Junckeris 2016 m. vasario mėn. įsteigė ypatingojo pasiuntinio religijos ar tikėjimo laisvėms skatinti postą. Pasiuntinys yra atsakingas už vizitus tiek Europos, tiek ir už Europos ribų esančiose valstybėse ir rūpinasi tuo, kad tose šalyse būtų užtikrintos žmogaus teisės, susijusios su tikėjimo laisve. Šie vizitai padeda asociacijoms pateikti savo idėjų suinteresuotosioms šalims ir dalyvauti tarptautiniuose renginiuose bei konferencijose, susijusiose su aptariama tema. Vis dėlto šio pasiuntinio pareigos nebuvo atnaujintos pirmininkaujant Ursulai Von der Leyen.

4.6.3. Kliūtys ir iššūkiai

Religinių kliūčių vis dar yra, nes, nors socialinė įtrauktis pažengė į priekį, religinė tolerancija nepadarė tokios didelės pažangos. Uždavinys – plėtoti religingų žmonių ar religinių institucijų ir plačiosios visuomenės dialogą siekiant pagerinti situaciją, susijusią su kai kurių grupių visuotinai paplitusiais išankstiniais nusistatymais. Šio iššūkio pagrindas yra geresnis religinės tolerancijos poreikio supratimas. Skirtingos religijos gali veikti kartu skatindamos religinę toleranciją. Kaip ir rasizmo atveju, svarbu dirbti kartu siekiant bendros religijos laisvės bendruomenėje, kurioje egzistuoja daug skirtingų tikėjimo formų. Tai vadinama religijų dialogu.

4.6.4. Aktualumas jaunimo srityje daugiakultūroje aplinkoje

Su jaunimu dirbantys asmenys turi žinoti apie galimus klausimus, susijusius su religine tolerancija.

Kalbant apie praktinius principus, su jaunimu dirbantys asmenys turėtų sugebėti paaiškinti, kas yra religija, kuo skiriasi religijos ir kodėl religijos išpažinimas yra

asmeninis pasirinkimas. Religija neapibrėžia grupės, kadangi kiekvienas individas yra laisvas pasirinkti savo pažiūras.

Kalbėti su jaunimu apie religiją, religinę įvairovę ir religinę toleranciją gali būti sudėtinga ir reikalauti mokymų, empatijos ir objektyvumo. Religinės tolerancijos tema yra gyvybiškai svarbi ir apie ją kartu su jaunimu reikia diskutuoti atvirai tam, kad būtų skatinamos vertybės, kuriomis grindžiamos visos socialinės tolerancijos, supratimo ir pripažinimo rūšys.

4.7. Žmogaus teisės ir teisės aktai

Kaip parodė 2020 m. Pasaulio imigracijos ataskaitą, tarptautinė imigracija išaugo nuo 150 mln. 2000 metais iki 272 milijonų 2020 metais, o tai prilygsta 3,5 % visos populiacijos. Pasauliniai iššūkiai, su kuriais susiduria jauni žmonės, gali sukelti įvairių formų diskriminaciją ir pasireikšti kartu su kitais diskriminaciniais veiksniais, tokiais kaip rasė, etninė kilmė, lytis, migranto statusas, ekonominė padėtis ir kt. Darbas su jaunimu yra skirtas ir pritaikytas užtikrinti saugią aplinką jauniems žmonėms tuomet, kai jie susiduria su tokiais iššūkiais. Darbas su jaunimu – tai galimybė veikti siekiant socialinių pokyčių, tai galimybė jauniems žmonėms „pasikeisti“ patiems ir padėti pasikeisti savo bendraamžiams. Coussée ir kt. (2010 m.) teigė, kad praktiškai apmokant jaunimo darbuotojus ir (arba) specialistus, t. y. vykdant mokymus jaunimui saugioje aplinkoje, kuri sukuria atvirą ir laisvą terpę jauniems žmonėms įsitraukti, diskutuoti, apmąstyti, atpažinti tam tikras problemas ir imtis atitinkamų veiksmų, jauni žmonės gauna galimybių formuoti savo pačių ateitį. Darbas su jaunimu sujungia sistemą ir visuomenę taip, jog ši sąjunga paliečia ir kasdienį jaunų žmonių gyvenimą. Jaunimo darbe nagrinėjamas vertikalus žmogaus teisių aspektas, kuris daugiausiai yra grindžiamas žiniomis ir įgūdžiais. Darbas su jaunimu kuria ryšius tarp valstybės ir jaunų žmonių, kurių gyvenimus paliečia valstybės politika, ir įtvirtina horizontalų žmogaus teisių aspektą, kuris turi įtakos kasdieniam jaunų žmonių gyvenimui. Su jaunimu dirbantys asmenys skatina jaunimą tapti aktyviais piliečiais ir jaustis įgaliotais visuomenėje naudotis savo teisėmis tenkinant savo poreikius ir įgyvendinant idėjas. Darbas su jaunimu taip pat daro įtaką ir patiems jauniems darbuotojams – jie skatinami pasitikėti ir geriau suprasti savo vaidmenį ir asmeninį indėlį į visuomenę. Per veiklas, kampanijas, žaidimus ir linksmybes, dalijimąsi informacija, mobilumą, tiesioginį daugiakultūrio jaunimo bendravimą ir pokalbius didinamas itin svarbus jaunų žmonių įsitraukimas į jų bendruomenių veiklą ir gerinamas jų pačių vietos bendruomenėje suvokimas. Formaliojo ir neformaliojo švietimo programos apie žmogaus teises, darbą su jaunimu ir jaunimo mainus yra veiksmingos priemonės, skirtos didinti informuotumą imigracijos klausimais, ugdyti tarpkultūrines kompetencijas ir skatinantis matyti etninę, kalbinę, religinę ir kultūrinę įvairovę ne kaip kliūtį, bet kaip augimo šaltinį.

4.7.1. Įvadas

Visuotinė žmogaus teisių deklaracija (1948 m. gruodžio mėn.) yra istorinis dokumentas, kuris yra Europos žmogaus teisių konvencijos (EŽTK) (1966 m.) pagrindas. Juo užtikrinamos pagrindinės žmogaus teisės ir laisvės, kuriomis kiekvienas žmogus turi teisę naudotis, ir taip pat draudžiamas žalingas ir nesąžiningas elgesys su žmonėmis dėl jų tautybės, lyties, odos spalvos, religijos, etninės tapatybės, kalbos ar bet kokio kito socioekonominio statuso

rodiklio. Deklaraciją yra priėmusios beveik visos pasaulio valstybės. Ji buvo išversta į daugiau nei 360 kalbų, įkvėpė daugiau nei 80 tarptautinių konvencijų, regioninių konvencijų ir vidaus politikos įstatymų. Konvenciją pasirašė visos 47 Europos Tarybos valstybės narės, o pilnas šio dokumento pavadinimas yra „Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija“. Konvenciją sudaro trys bendri elementai: teisė į apsisprendimą, lyčių lygybės ir nediskriminavimo dėl religijos ar rasės principas ir

nedalomų politinių ir pilietinių laisvių su ekonominiais, kultūriniais ir socialiniais standartais principas.

Žmogaus teisės ir migracija susikerta keliais aspektais. Visų migrantų ir jų šeimų socialinės atskirties ir marginalizacijos prevencija priimančiojoje šalyje priklauso nuo veiksmingo jų socialinių teisių, būdingų integracijos procesui, prieinamumo, kurios taip pat skatina vystyti integracijos politiką priimančiojoje šalyje.

Tarptautinėje konvencijoje dėl visų darbuotojų migrantų ir jų šeimos narių teisių apsaugos (angl. ICRMW, 1990) pabrėžiamas vienodo ir nediskriminuojančio elgesio su piliečiais ir visais darbuotojais migrantais bei jų šeimomis principas. Pagrindinės socialinės teisės, pavyzdžiui, švietimas, medicininė priežiūra ir socialinė apsauga, turi būti prieinamos visiems (Konvencijos straipsniai eilės tvarka: 30, 28 ir 27). JT vyriausiasis pabėgėlių reikalų komisaras (JTPVK) vadovauja pabėgėlių apsaugai ir koordinuoja jos veiksmus pagal Ženevos konvenciją, remdamasis keliais pagrindiniais principais, visų pirma pabėgėlių negražinimu, bausmių neskirimu ir nediskriminavimu. Negražinimo principas reiškia, kad asmuo negali būti gražintas į šalį, kurioje jo laisvei ar gyvybei iškilų grėsmė dėl jo tautybės, religijos, rasės, priklausymo politinei ar konkrečiai socialinei grupei. Nebaudžiamumas reiškia tai, jog žmonės, atvykstantys iš teritorijos, kurioje jų gyvybei ar laisvei gresia pavojus dėl pirmiau nurodytų priežasčių ir kurie prašo prieglobsčio valdžios institucijų iš karto po atvykimo į kitą valstybę, negali būti baudžiami už neteisėtą buvimą.

Europos migracijos komitetas apibrėžia migrantus, atsižvelgdamas į aplinkybes ir įvairius veiksnius, kaip: emigrantus, imigrantus, pabėgėlius, grįžtančius migrantus, imigrantų kilmės asmenis ir (arba) etninių mažumų grupių narius ir perkeltuosius asmenis. Tarptautinė migracijos organizacija (TMO) nurodo skirtumą tarp priverstinių ir savanoriškų migrantų. Organizacija teigia, jog migrantų terminas „apima visus atvejus, kai atitinkamas asmuo laisvai priima sprendimą dėl migravimo dėl „asmeninio patogumo“ nepatirdamas išorinių veiksnių, galinčių lemti jo ar jos sprendimą, įtakos“. JTPVK taip pat nurodo, jog prieglobsčio prašytojai ir pabėgėliai skiriasi nuo migrantų, nes jie išvyksta iš savo gimtosios šalies dėl to, kad jų gyvybei ar laisvei gresia pavojus, kai tuo tarpu migracija yra savanoriškas veiksmas.

4.7.2. Europos programa

Tarptautinės žmogaus teisių normos ir vertybės formuoja Europos institucijų ir Europos jaunimo politiką tiek tiesiogiai, tiek netiesiogiai. Žmogaus teisės yra normatyvinė sistema, skirta stiprinti politiką teisinėmis priemonėmis ir formuoti nacionalinę bei regioninę jaunimo politiką. Nediskriminavimas ir lygybė yra pagrindiniai tarptautinės žmogaus teisių teisės principai. Europos Tarybos 2020 m. programoje „The future of the Council of Europe Youth Policy“ pirmenybė teikiama „visapusiškam jaunimo naudojimuisi žmogaus teisių ir žmogiško orumo teikiama nauda“. Pagal šią sistemą reikalaujama, kad su jaunimu dirbantys asmenys būtų informuojami ir aktyviai dalyvautų rengiant gaires, formuluojant,

įgyvendinant ir stebint jaunimo politiką. Sistema remia tarptautinę jaunimo veiklą, kuria skatinamos žmogaus teisės, pilietybė, judumas, demokratija ir kultūrinis pliuralizmas siekiant dirbti su jaunais prieglobsčio prašytojais, pabėgėliais ir perkeltaisiais asmenimis. Švietimas ir mokymas atlieka labai svarbų vaidmenį integruojant švietimą žmogaus teisių klausimais į jaunimo politiką ir darbo su jaunimu praktiką. Europos Tarybos Jaunimo ir sporto direktoratas 2000 metais pradėjo vykdyti Žmogaus teisių švietimo programą jaunimui siekdamas skatinti tarptautines žmogaus teisių vertybes ir principus. Kad paremtų tinkamą formalųjį ir neformalųjį švietimą žmogaus teisių klausimais, jie sukūrė vadovą „Compass“. „Compass“ yra išsamus informacijos, priemonių ir patarimų apie švietimą žmogaus teisių klausimais šaltinis ir yra naudingas tiek instruktoriams, tiek mokytojams, tiek naujai besimokantiesiems. Pavyzdžiui, praktiniais patarimais paaiškinama, kaip plėtoti ir vykdyti veiklą pagal besimokančiųjų poreikius.

Yra devynios pagrindinės tarptautinių žmogaus teisių gynimo priemonės, o sutarties nuostatų įgyvendinimą stebi komiteto ekspertai.

PAVADINIMAS		PRIŽIŪRINTI ĮSTAIGA	DATA
ICERD	Tarptautinė konvencija dėl visų formų rasinės diskriminacijos panaikinimo	Tarptautinė konvencija dėl visų formų rasinės diskriminacijos panaikinimo	1965 m. gruodžio 21 d.
ICCPR	Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas	Žmogaus teisių komitetas	1966 m. gruodžio 16 d.
ICESCR	Tarptautinis ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktas	Tarptautinis ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių komitetas	1966 m. gruodžio 16 d.
CEDAW	Konvencija dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims	Moterų diskriminacijos panaikinimo komitetas	1979 m. gruodžio 18 d.
CAT	Konvencija prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą	Kovos su kankinimu komitetas	1984 m. gruodžio 10 d.
CRC	Vaiko teisių konvencija	Vaiko teisių komitetas	1989 m. lapkričio 20 d.
ICRMW	Tarptautinė konvencija dėl visų darbuotojų migrantų ir jų šeimos narių teisių apsaugos	Migrantų darbuotojų komitetas	1989 m. gruodžio 18 d.
CPED	Tarptautinė konvencija dėl visų asmenų apsaugos nuo priverstinio dingimo	Priverstinio dingimo komitetas	2006 m. gruodžio 20 d.
CRPD	Neįgaliųjų teisių konvencija	Neįgaliųjų teisių komitetas	2006 m. gruodžio 13 d.

ICERD Rasinė diskriminacija	Rasinė diskriminacija, apibrėžiama kaip „bet kokia atskirtis, atskyrimas, pirmenybė ar apribojimas dėl rasės, odos spalvos, kilmės, tautinės ar etninės kilmės...“.
ICCPR Pilietinės ir politinės teisės	Yra du fakultatyvūs protokolai 1. Sukuria individualų skundų nagrinėjimo mechanizmą, kurį turi peržiūrėti Žmogaus teisių komitetas 2. Panaikina mirties bausmę
ICESCR Ekonominis, socialinis, kultūrinis	Laisvų žmonių, kuriems nereikia kęsti skurdo ir baimės, idealą galima pasiekti tik tuomet, jei visi galės naudotis ekonominėmis, socialinėmis ir kultūrinėmis teisėmis, o taip pat pilietinėmis ir politinėmis teisėmis.
CRC Vaiko teisės	Pilietinės, politinės, ekonominės, socialinės ir kultūrinės vaikų teisės. Konvencijoje vaikas paprastai apibrėžiamas kaip bet kuris, jaunesnis nei 18 metų, asmuo.
ICRMW Imigrantai	Veikia kaip vadovas ir nustato moralinį standartą ir paskatą skatinti migrantų teises kiekvienoje šalyje

4.7.3. Kliūtys ir iššūkiai

Antroji Europos darbo su jaunimu konvencijoje subūrė 500 dalyvių, veikiančių darbo su jaunimu srityje, o bendra tema, aktuali ir šiuolaikiniame darbe su jaunimu, apėmė bent du iššūkius: skaitmeninę žiniasklaidą ir kultūrų įvairovę. Šiais laikais tarp jaunų žmonių išaugo naujų technologijų ir skaitmeninės žiniasklaidos naudojimas, o tai leidžia specialistams organizuoti darbą su jaunimu internete. Praktiškai taikant šiuos naujus jaunimo veiklos organizavimo būdus jaunimo darbuotojams reikia prisitaikyti ir prie naujų šią veiklą ribojančių veiksnių bei įgyti naujų kompetencijų, reikalingų išlaikyti ryšį su jaunais žmonėmis ir susitvarkyti su susijusiomis su tuo rizikomis. Tarpkultūrinio mokymosi rėmimas ir dėmesys integracijai didina kultūrų įvairovę visoje Europoje. Taikant reikšmingą praktiką, darbas su jaunimu apima galimybių kitiems tyrinėti ir kurti savo tapatybę, prisitaikyti prie kultūros, bendravimo, ugdyti kultūrinės kompetencijas ir skatinti įtrauktį suteikimą, kartu gerbiant įvairių kultūrų skirtumus ir tradicijas. Kai kurie jaunuoliai privalo patys priimti sprendimus dėl savo ateities ankstyvame savo gyvenimo etape, kai tuo tarpu kiti šiuos sprendimus priima vėliau. Tokiu būdu skirtingi asmenys prioritizuoja skirtingus dalykus savo kasdiniame gyvenime. Su jaunimu dirbantys asmenys turi suprasti, kad kiekvienas jaunuolis turi skirtingą gyvenimišką patirtį, ir, atsižvelgdami į individualius dalyvių poreikius, vertybes ir moralinius sprendimus, kaskart šiek tiek koreguoti veiklos su jaunimu pobūdį. Gavrielides (2018) minėjo, kad žmogaus teisių švietimo, o juk šios teisės yra mūsų žmonijos dalis, suvokimas gali lemti klaidingas prielaidas, pvz., nuomonę, kad „mes visi vis tiek jas turime“. Kartais visuomenė klaidingai suvokia žmogaus teises kaip rimto nežmoniško elgesio pateisinimą. Taip pat kaip ir Europos Sąjungos idėja „mes visi esame kartu“ Covid-19 (pandemijos) laikais gali lemti klaidingas prielaidas. Tačiau daugelyje pasaulio vietų tęsiantis smurtui ir karui, pagrindinės žmogaus teisės, kurių metu žmonės turi teisę prašyti prieglobsčio, yra laikinai panaikinamos. Žmonės, siekiantys prieglobsčio ir saugumo, yra apgręžiami jūroje arba sausumoje ir gražinami / nukreipiami į kitas šalis, o tai gali sukelti rimtą pavojų jų gyvybei. JT pabėgėlių agentūra apskaiciavo,

kad mažiausiai 57 valstybės nedaro jokių išimčių prieglobsčio prašantiems žmonėms, kai 167 šalys iš dalies arba visiškai uždarė savo sienas, kad suvaldytų viruso plitimą. Didėjanti seksualinio smurto šeimoje rizika, netinkamai įgyvendinama imigracijos mažinimo politika ir diskriminaciniai socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo apribojimai lemia tai, jog pabėgėliai ir imigrantai patiria skurdą. „Bendrumo“ iliuzija gali sumenkinti pagrindines teises, į kurias kiekvienas žmogus turi teisę nuo gimimo iki mirties. Žmogaus teisių švietimas ir žmogaus teisės turi būti susijusios su mūsų kasdienybe, mūsų norais ir poreikiais. Institucijos ir su jaunimu dirbantys asmenys turėtų suprasti, jog ir jie patys gali prisidėti vykdydami su žmogaus teisėmis susijusias iniciatyvas, kad jų rezultatai turėtų didesnę išliekamąją vertę ir nebūtų tik esamų naratyvų papildymas (Gavrielides, 2018).

4.7.4. Aktualumas jaunimo srityje daugiakultūroje aplinkoje

Reikia pripažinti, kad darbuotojai ir (arba) specialistai, dirbantys su pažeidžiamomis grupėmis, turi geriau suprasti žmogaus teises, nes tai yra jų darbo pagrindas. Tai taip pat galioja jaunimo darbuotojams ir (arba) specialistams, dirbantiems su daugiakultūriu jaunimu, ypač kai vienas iš pagrindinių tikslų yra skatinti socialinę įtrauktį. Būtent todėl manome, kad šis žmogaus teisių modulis yra svarbus norint „perdirbti žinias“ ir paskatinti dalyvius apmąstyti su kitais specialistais ar kolegomis šią svarbią temą. Mes sutinkame, kad jie turi suprasti dalykus, susijusius su žmogaus teisėmis, todėl veiklos metu bus konkretus laikas, skirtas interaktyviais būdais dalintis savo idėjomis ir įžvalgomis (žr. toliau pateiktas mokymų veiklas).

4.8. Migracija ir kultūrinė įvairovė

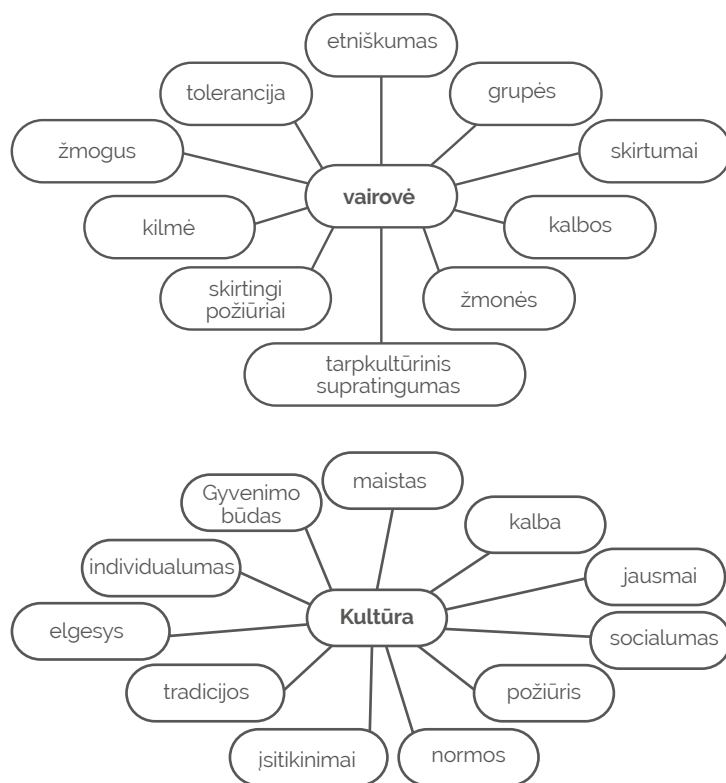
Kultūrinė įvairovė yra svarbi – mūsų mokyklose, darbo vietose ir šalyse atsiranda vis daugiau skirtingų etninių, rasinių ir kultūrinių grupių. Svarbu paminėti, kad žmonės natūraliai naudoja savo kultūrą kaip standartą, kad įvertintų kitas kultūras. Tačiau darbas su daugiakultūriu jaunimu ir mokymasis apie kitas kultūras padeda specialistams ir su jaunimu dirbantiems asmenims suprasti skirtingas žmonių pasaulėžiūras, sumažinti asmeninį šališkumą ir neigiamus stereotipus apie skirtingas grupes ir išmokyti skirtingų „bendrabūvio būdų“. Be to, įvairovė padeda žmonėms atrasti naujų mąstymo būdų, ugdyti savo kalbinius įgūdžius, skatina gilinti žinias, patirtį ir įgauti gilesnį supratimą apie sąlygas, leidžiančias siekti lygybės socialinių galimybių, socialinio bendradarbiavimo ir sanglaudos srityse. Daugelyje visuomenių tebeegzistuoja socialinė atskirtis, diskriminacija, rasizmas ir skurdas. Jauni darbuotojai ir daugiakultūris jaunimas atlieka labai svarbų vaidmenį skatindami socialinius pokyčius, nes šie žmonės atspindi ateitį, kuri yra matoma jau šiandien (Surian, 2009).

4.8.1. Įvadas

Kultūra yra dinamiška taisyklių sistema, užtikrinanti išlikimą, apimanti įsitikinimus, požiūrį, vertybes, normas ir elgesį, kuri tiesiogiai ir netiesiogiai yra perduodama iš kartos į kartą. Laikui bėgant ji gali kisti, tačiau yra palyginti stabili (Matsumoto & Juang, 2004, p. 10). Tam tikra prasme kultūra negali būti apibūdinta žodžiais, o jos ribos yra neapibrėžtos. Žmogaus protą ir psichologinius procesus formuoja aplinkinis kontekstas, kurį veikia kultūra, fizinis ir socialinis pasaulis, ir kurį galima atpažinti pagal asmens pasirinktos pasaulėžiūros kryptį, pavyzdžiui, Rytų kultūros labiau pritaria holistinėms pasaulėžiūroms, o Vakarų

kultūros priešingai – pirmenybę teikia analitinėms pasaulėžiūroms (Nisbett ir kiti., 2001). Be to, kultūra gali turėti įtakos žmonių problemų sprendimo įgūdžiams, samprotavimui ir darbo stiliui (Shin & Choi, 2003), derybų įpročiams, tam, kaip žmogus analizuoja socialinį ir (arba) moralinį kontekstą (Miller, 1984), požiūriui į savo ir kitų asmenybę (Hamamura et al., 2008), taip pat smegenų veiklai atliekant įvairias užduotis (Hedden et al., 2008). Visame pasaulyje didėjant imigracijos mastams, kultūrinis sąmoningumas ir kultūrinis jautrumas tampa vis svarbesni. Kultūrinis sąmoningumas – tai susipažinimas su kitos etninės grupės kultūros vertybėmis, tikėjimo sistemomis, istorija ir elgesiu, o kultūrinis jautrumas – gebėjimas suprasti kultūrų panašumus ir skirtumus nenustatant tų skirtumų vertės ir jų neskirstant (t. y. į gerus ar blogus, geresnius ar blogesnius). Terminas „kultūrinė įvairovė“ gali būti pakeičiamas sąvoka „daugiakultūriškumas“ ir apibrėžiamas kaip įsitikinimų ir elgesio sistema, gerbianči ir pripažįstanti visų skirtingų visuomenės grupių egzistavimą. Šioje sistemoje vertinami ir pripažįstami socialiniai ir kultūriniai skirtingų visuomenės grupių skirtumai ir skatinamas jų indėlis į bendrą kultūrinį kontekstą. Labai svarbu užtikrinti harmoningą žmonių ir grupių, turinčių skirtingas ir dinamiškas tapatybes, sąveiką, o taip pat jų norą sugyventi. Būtent ši sąlyga yra vienas pagrindinių veiksnių, lemiančių ekonominį augimą, gerą emocinį, intelektinį, dvasinį ir moralinį gyvenimą.

Pagal Visuotinę žmogaus teisių deklaraciją (27 straipsnis) ir Tarptautinį ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktą (13 ir 15 straipsnis), kūrybinė įvairovė reikalauja visiško kultūrinių teisių įgyvendinimo. Tai reiškia, jog „visi žmonės turėtų turėti teisę į kokybišką švietimą ir mokymą, visapusiškai gerbiančią jų kultūrinį identitetą; ir visiems asmenims turėtų būti suteikta teisė dalyvauti pasirinktos kultūros gyvenime ir atlikti savo kultūrinę praktiką gerbiančią žmogaus teises ir pagrindines laisves“.

4.8.2. Europos programa

Kultūrų įvairovė neatsiejama nuo žmogaus orumo ir žmogaus teisių. Europos Komisijos valstybės narės pripažįsta, kad kiekvienas turi teisę puoselėti savo paveldo kultūrą, gerbdamas kitų teisę ir laisvę. Teisę laisvai dalyvauti kultūriniame gyvenime garantuoja Tarptautinis ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktas (1966 m.), kuris yra įtvirtintas ir Jungtinių Tautų Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje (1948 m.). Visuotinė kultūrų įvairovės deklaracija (2001 m.) yra įsipareigojusi visapusiškai įgyvendinti šias pagrindines teises ir laisves. Naujojoje Europos Sąjungos 2021–2024 m. strateginėje darbotvarkėje numatyta, o taip pat yra planuojama, kad devynių ES teisingumo ir vidaus reikalų (TVR) vadovai aptars ir ieškos būdų, kaip stiprinti įvairovę ir bendradarbiavimą bei įtraukti darbo vietoje. Darbotvarkėje pabrėžiama įvairios ir įtraukios įmonių kultūros svarba siekiant padidinti sanglaudą ir darbuotojų įsitraukimą. Bendrame pareiškime daugiausia dėmesio skiriama kovai su diskriminaciniu elgesiu, pagrindinių teisių ir lygių galimybių suvokimu, įtraukia įmonių kultūra ir įvairovės stiprinimu. „ES įvairovės chartijų platforma“ buvo sukurta 2010 m. ir skatina tokias organizacijas kaip privačios įmonės, viešosios įstaigos, NVO ir kt. plėtoti ir įgyvendinti Europos Komisijos finansuojamą įvairovės ir įtraukties politiką. Platforma siūlo gerą patirtį per susitikimus, metinius aukšto lygio forumus ir ekspertų seminarus. Pagal Visuotinės kultūrų įvairovės deklaracijos 7 ir 8 straipsnius, kūryba ir inovacijos remiasi kultūrų tradicijomis, todėl labai svarbu atkreipti dėmesį į įvairovę, kad būtų skatinamas nuoširdus dialogas ir pripažįstama kultūros vertybių vertė bei prasmė.

4.8.3. Kliūtys ir iššūkiai

Visiems svarbu gerbti skirtingas kitų žmonių ar kultūrų vertybes ir įsitikinimus, tačiau ypač svarbu, jog tai darytų socialiniai darbuotojai. Galima pastebėti esminių kultūrų skirtumų:

skirtingi bendravimo stiliai, požiūris į konfliktą, užduočių atlikimo metodai, sprendimų priėmimo būdai, požiūris į emocijų ar asmeninės informacijos atskleidimą, požiūris į žinojimą. Afrikos kultūros labiau linkusios gauti informaciją emociniais pažinimo būdais, įskaitant simbolinius vaizdus ir ritmą. Azijos kultūros linkusios pabrėžti transcendentinę informaciją, o Europos kultūrose yra įprasta apdoroti informaciją kognityvinėmis priemonėmis, tokiomis kaip matavimas ir skaičiavimas.

Bø (2015 m.) ištyrė sudėtingą socialinių darbuotojų patirtį dirbant su klientais, priklausančiais nepalankioje padėtyje esančiai visuomenės mažumai. Didžiausias iššūkis, kaip paaiškėjo, buvo komunikacijos problemos, kylančios dėl kalbinių skirtumų, kurioms išspręsti kartais prireikia vertėjų, nors ne visuomet, kai to reikia, pasiseka jų rasti. Nesusikalbėjimas ir klaidingas informacijos supratimas gali atsirasti tuomet, kai klientas ar socialinis darbuotojas nėra susipažinęs su pašnekovo kalba, taip pat vienas kito kultūros normomis ir skirtingais bendravimo principais. Be to, globalizacijos ir ryšių technologijų procesai kelia naujų iššūkių kultūrų įvairovei ir civilizacijų bei kultūrų dialogui.

Socialiniams darbuotojams reikia daugiau informacijos apie potrauminius sutrikimus. Daugelis pabėgėlių gali turėti rimtų psichikos sveikatos problemų dėl juos traumavusios karo ir persekiojimų patirties savo tėvynėje, atsiskyrimo nuo šeimos

narių pavojingų kelionių iš kilmės šalies metu ir bet kokios kito neigiamos patirties, su kuria jie buvo susidūrę. Situaciją gali apsunkinti tai, kad psichikos sveikatos problemos gali būti traktuojamos kaip tabu ir etninėms mažumoms priklausantys pacientai gali atsisakyti psichiatrinio gydymo ar nepripažinti diagnozes.

4.8.4 Aktualumas jaunimo srityje daugiakultūroje aplinkoje

Svarbu, kad su daugiakultūriu jaunimu dirbantys jaunimo darbuotojai ir (arba) specialistai žinotų kiekvienos kultūros ypatybes, ypač jos papročius, vyraujančius įsitikinimus, ir taip pat, kad gerbtų kiekvieną asmenį, su kuriuo jie dirba. Svarbu atpažinti bendravimo ir požiūrių panašumus ir skirtumus. Tokiu būdu specialistams bus lengviau pritaikyti savo darbo būdus su kiekvienu „klientu“ individualiai, geriau suprasti savo rūpesčius ir iššūkius, kylančius bandant suprasti ir dirbti su kitos nei jų pačių kultūros žmonėmis bei efektyviau skatinti tų žmonių socialinę įtrauktį.

4.9. Tarpkultūrinė komunikacija

Dėl glaudesnių visuomenės ir socialinių grupių, vartojančių skirtingas kalbas, ryšių dažnai susiklosto probleminės arba prieštaringos situacijos, kurias reikia įveikti taikant konkretų metodą, vadinamą tarpkultūrine komunikacija. Skirtingoms kultūroms priklausančių žmonių bendravimo sėkmė priklauso nuo atitinkamo kodo pasirinkimo, kuris naudojamas kaip įprasta skirtingų pašnekovų bendravimo priemonė. Bendras kodas nėra tik tos pačios kalbos vartojimas – tai yra ir minimalus tam tikrų bendrų komunikacinių tikslų turėjimas. Tie, kurie nori bendrauti ir suprasti kita kalba, turi gebėti pažinti ne tik savo pačių kalbinį kontekstą, bet ir kultūros sistemą, kuriai jie patys priklauso. Tarp autorių suformuluotų kultūros apibrėžimų išsamiausias, rodos, yra šis:

Kultūra yra bendrų įsitikinimų, vertybių, papročių, įpročių, elgesio ir simbolių sistema, kurią visuomenės nariai naudoja sąveikaudami tiek su savo pasauliu, tiek su vienas su kitu ir per mokymąsi perduoda iš kartos į kartą (Plog ir Bates, 1980).

Kultūra yra objektyvas, per kurį mes selektyviai, spalvingu ir iškreiptu matymu stebime ir analizuojame mus supantį pasaulį ir save, bandydami patenkinti asmeninius poreikius, bet tuo pat metu išlikti ir bendruomenės dalimi.

Remdamiesi Ledkalnio teorijos schema, kultūrą suvokiame ne tik kaip matomų veiksnių, tokių kaip kalba, geografinė kilmė ir pan., rinkinį, bet ir kaip kitų nematomų emocinio ir pažintinio pobūdžio elementų rinkinį, kuris turi įtakos asmeniui ir jo tapatybei, elgesiui ir nuomonei bei daro įtaką asmens santykiams tiek su pačiu savimi, tiek su kitais.

Kultūra yra susijusi su žmogaus gyvenimu ir jo veiksmais. Tai tęstinė programa mūsų protuose, kuri pradeda veikti nuo pat gimimo. Ji apima normas, vertybes, papročius ir kalbą. Ši programa nuolat keičiasi ir yra papildoma dėl mūsų sąveikos su supančia aplinka. Ji yra susijusi su mūsų identitetu kaip psichologinis procesas. Kultūra apima tai, kaip individas suvokia savo santykį su supančia aplinka. Tai yra supratimas to, kaip pats suvoki savo, kaip asmens, egzistavimą kitų, pavyzdžiui šeimos ar grupės, kurios nariai sudaro tavo socialinį tinklą, atžvilgiu. Kalbant apie mažumas, jų identitetas lemia tai, kaip jas suvokia ir mato dauguma.

Taigi galima sakyti, kad kultūra vystosi tik per kontaktą su kitomis kultūromis. Tačiau ryšiai tarp kultūrų gali pasižymėti labai skirtingomis savybėmis. Nei viena kultūra nėra geresnė ar blogesnė už kitą. Žinoma, kiekvienoje kultūroje gali būti mąstymo, jausmo ir veikimo būdų, kuriais tam tikros grupės yra diskriminuojamos, bet jei sutinkame, kad nėra kultūrų hierarchijos, postuluoju etninį principą, kad visos kultūros yra lygios savo orumu ir nusipelno vienodos pagarbos.

Daug vilčių šiuo metu dedama į tarpkultūriškumą, o tai reiškia, kad situacija priklauso nuo pagarbaus santykio tarp kultūrų ir kad vienintelis būdas tinkamai suprasti kultūras yra interpretuoti jų kultūrinius išraiškos būdus pagal savo kultūrinius kriterijus. Tai nereiškia, jog visiškai turime atsisakyti savo asmeninio kritinio vertinimo – tai reiškia, kad iš pradžių mes jį turime nustumti į šalį iki tol, kol išmoksime suprasti daugelio kultūrinių praktikų sudėtingumą. Tai reiškia bandymą sumažinti neišvengiamą etnocentrizmą, kuris verčia žmones interpretuoti kitų kultūrines praktikas pagal savo kultūros kriterijus.

Bandant suprasti ir priartėti prie kitų kultūrų, paprastai asmens suvokimą apie kitas kultūras iškreipia etnocentrizmas, t. y. viena kultūra suvokiama kaip pranašesnė už kitas. Pastaroji tendencija būdinga santykiuose tarp mažumų ir daugumų, o taip pat gali tapti tarpasmeninių konfliktų priežastimi. Visa tai lemia stereotipai, kas reiškia, jog sprendimai apie kitus yra dažnai paremti nemotyvuotais ar neadekvačiais argumentais. Mes taip pat esame linkę kenkti kitiems vien dėl to, kad jų nežinome arba nesame pasirengę stengtis juos pažinti, nes arba nematome visos kitų žmonių tikrovės, arba netinkamai su jais elgiamės dėl to, ką mums pasakė kiti, ką kažkada perskaitėme laikraščiuose ar matėme per televiziją. Susidūrimas su užsienio kultūra reiškia sąmoningą požiūrį į įvairovę, kuris taip pat atsispindi ir gimtojoje migrantų kultūroje.

4.9.1. Įvadas

Tarpkultūrinė komunikacija gali būti apibrėžiama kaip bendravimas, kuris vyksta, kai tam tikros kultūros nario skleidžiamą žinią turi priimti, interpretuoti ir suprasti kitai kultūrai priklausantis asmuo. Kultūra yra atsakinga už mūsų individualių realijų ir kompetencijų kūrimą ir, svarbiausia, už mūsų elgesį bendraujant.

Galima sakyti, jog kalbėdami apie kultūrinį mokymąsi, kalbame apie tai, kaip mes suvokiame kitus žmones, kurie skiriasi nuo mūsų pačių. Bet iš tikrųjų tai reiškia, jog kalbame ir apie pačius save. Kalbame apie savo draugus ir tai, kaip mes bendradarbiaujame su jais, siekdami kurti teisingą bendruomenę. Kalbame apie tai, kaip bendruomenės gali sąveikauti, kad skatintų lygybę, solidarumą ir lygias galimybes visiems. Tarpkultūrinis mokymasis apima pagarbos ir kultūrų orumo jausmo skatinimą, ypač kai vieni žmonės yra mažumoje, o kiti priklauso daugumai. Taigi apie toleranciją galime kalbėti kaip apie pagarbą, įvairovės vertinimą ir kitų priėmimą plačiaja šio žodžio prasme, būnant atviriems ir stengiantis atsiriboti nuo išankstinių nusistatymų. Tolerancija tarpkultūrinio mokymosi sampratoje labai skiriasi nuo tradicinės žodžio reikšmės. Būti tolerantiškam nereiškia būti tolerantiškam tarpkultūriniu lygmeniu. Būti tolerantiškam reiškia ginti ir realiai įgyvendinti žmogaus teisių ir kitų asmenų laisvės vertybes, taigi netoleranciją galėtume apibrėžti kaip pagarbos skirtumams trūkumą. Šis apibrėžimas apima kitų žmonių įsitikinimus ar puoselėjamas praktikas. Tais atvejais, kai yra didelis netolerancijos lygis, su visuomenės mažumos grupėms priklausančiais žmonėmis elgiamasi nevienodai tik dėl to, jog jų religiniai įsitikinimai, seksualinė orientacija ir etninė ar subkultūrinė kilmė yra kitokia nei daugumos. Pastarasis požiūris yra rasizmo, ksenofobijos, netolerancijos ir diskriminacijos pagrindas.

Kai dviejų pašnekovų įgūdžiai ir elgesys neturi bendro pagrindo, kai skiriasi pašnekovų kultūra, sumažėja bendravimo veiksmingumas arba tam tikru atveju tampa sunkiau užmegzti dialogą. Tarpkultūrinės komunikacijos tikslas būtent ir yra išanalizuoti šiuos sunkumus ir padidinti bei palengvinti kultūrų bendravimo veiksmingumą. Kultūros įtakos tarpkultūriniam bendravimui laipsnis priklauso nuo komunikacijos procese dalyvaujančių kultūrų panašumų ir skirtumų. Jei pašnekovus vienija panaši patirtis, bendros vertybės / idėjos / idealai, tikrai yra lengviau pritaikyti mūsų pristatytus principus bendravimo metu. Kuo skirtumai tarp pašnekovų vertybių / idėjų / idealų yra didesni, tuo labiau reikės šiuos principus koreguoti, siekiant, kad pokalbio žinutę, remdamiesi bendru suvokimu, suprastų abu pašnekovai. Taigi tarpkultūrinė kompetencija šiuo požiūriu yra gebėjimas suprasti ir sustiprinti skirtingus konkrečioje situacijoje dalyvaujančius kultūrinius žmonių identitetus. Šios situacijos pavyzdys galėtų būti italo ir japono dialogas, bet tai taip pat pasakytina ir apie vyro ir moters santykius arba advokato ir inžinieriaus pokalbį. (M. Bennet „Principles of intercultural communication“). „Tarpkultūrinio bendravimo įgūdžių įgijimas vyksta trimis etapais: įgyjamas suvokimas, žinios ir įgūdžiai. Viskas prasideda nuo suvokimo: suprantama, kad kiekvienas žmogus turi smegenyse tarsi užprogramuotą savitą mąstymo būdą, kurį suformuoja aplinka, kurioje individas užaugo, todėl natūralu, kad tie žmonės, kurie augo kitokiomis sąlygomis, dėl tų pačių labai svairių priežasčių, turi įdiegtą ir kitokį mąstymo būdą. [...] Antrajame etape turėtų ateiti žinios: jei norime bendrauti su kitomis kultūromis, turime sužinoti, kokios yra šios kultūros, kokie jų simboliai, herojai, ritualai [...]. Gebėjimas bendrauti su kitomis kultūromis kyla

iš sąmoningumo, žinių ir asmeninės patirties" (Hofstede, 1991). „Galima kalbėti apie tarpkultūrinį bendravimą kaip komunikacinius mainus, kuriuose vietiniai gyventojai ir užsieniečiai naudojami savo komunikaciniais įgūdžiais bendraudami tarpusavyje ir susiedami savo skirtingas kultūrines kilmes" (Fiorucci 2001).

Pirmasis žingsnis tarpkultūrinėje komunikacijoje yra nustatyti tarpkultūrinio bendravimo pagrindą. Norint geriau pažinti vienas kitą, būtina pradėti tarpkultūrinį dialogą. Šis dialogas turi būti ne tik kritiškas, bet ir savikritiškas. Kaip pažymi Weberis (1996), tarpkultūriškumas, jei teisingai suprantamas, prasideda nuo savęs. Antras žingsnis reiškia, jog turime mesti iššūkį neigiamiems stereotipams, kuriuos kiekviena kultūra sukuria apie kitas kultūras. Per visą istoriją vienos tautos nužmogindavo kitas tautas, nes norėdavo jas vaizduoti tarsi savo priešes dėl to, kad jų interesai būdavo kitokie. Šis procesas paskatino sukurti kitus nežmoniškus stereotipus, o kai kurie iš jų vis dar dažnai pastebimi šiandienos kultūrose. Tiesą sakant, tai, ko reikia tarpkultūriniam švietimui, yra mentaliteto pasikeitimas. Trečiasis žingnis – tarpkultūrinės derybos turi prasidėti nuo lygybės pozicijos. Tai nereiškia, kad reikia nepaisyti tarptautinių galių, kurios dažnai sukuria disbalansą, egzistavimo. Mes turime prisiminti, jog egzistuoja šis galių disbalansas, tačiau būtina stengtis kiek įmanoma labiau atkurti pusiausvyrą. Bet koku atveju nei paternalizmas, nei aukojimasis, nei aklas voluntarizmas nėra teigiamas požiūris į tarpkultūrinį bendravimą. Tarpkultūrinė komunikacijos pagrindiniai siekiai neišvengiamai susidurs ne tik su bekompromisiais kultūrinio rasizmo atvejais, bet ir su politiniais ir ekonominiais valstybių interesais, kurie sukuria joms tiek politiškai, tiek ekonomiškai naudingą jų priešų įvaizdį. Pasiekę ketvirtąjį žingsnį turime vėl atgaivinti savo kultūrą, kuri padės mums suprasti alternatyvias vertybes ir kai kuriais atvejais jas priimti. Tai priartins mus prie tarpkultūrinio identiteto, kuris leis suprasti, jog mūsų kultūros vertybės nėra vienintelės, galbūt tiesiog priimtinausios, ir kad kitos kultūros taip pat turi savų aspektų, kuriuos reikia gerbti.

4.9.2 Europos programa

Tarpkultūrinė komunikacija įtvirtinta Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 22 straipsnyje. Pagarba mažumoms priklausančių asmenų teisėms yra pagrindinis Chartijos aspektas. Juo draudžiama mažumų grupei priklausančių asmenų diskriminacija ir reikalaujama gerbti kultūrų, religijų ir kalbų įvairovę visoje Sąjungoje. Komisija užtikrina, kad įgyvendinant ES teisę būtų gerbiamos pagrindinės teisės ir teisė į nediskriminavimą.

Visgi valstybės narės turi išimtinę teisę apibrėžti arba pripažinti tautines mažumas savo teritorijoje, įskaitant mažumų grupių teises į apsisprendimą. Ši teisė taikoma ir nacionalinėms arba regioninėms mažumų kalboms..

4.9.3 Barreiras e desafios

Jaunimas, norėdamas pasiekti ir naudotis paslaugomis, gali susidurti su tam tikrais sunkumais, kurie:

- Susijęs su užsienio kalbos vartojimu tiek šnekamojoje, tiek rašytinėje formoje, visų pirma sudėtingo žodyno vartojimas, sakinių trečiuoju asmeniu formulavimas, beasmenio „tai“ ir netiesioginės kalbos vartojimas, akronimų vartojimas, per ilgi sakiniai ir pan. Tai kalbos elementai, kurie apsunkina skirtingų kultūrinių sluoksnių žmonių gebėjimą suprasti pranešimo žinutę.

- Susiję su jaunimo darbuotojų vartojamomis konkrečiomis sąvokomis, kurias pašnekovas gali netinkamai interpretuoti. Viena iš dažniausiai pasitaikančių kliūčių kyla žmonėms, kurie dar neturi puikių kalbos žinių, kurie naudoja skirtingus bendravimo kodus ir nėra pratę prie svetimos kultūros kalbos vartojimo principų bei negali rasti jų sąsajų su savo gimtosios kalbos vartojimo įpročiais. Būtent todėl bendraujant su atvykėliais svarbu vartoti supaprastintą kalbą, stengtis gauti nuolatinę pašnekovų atsakomąją reakciją į tai, kas jiems buvo pasakyta, ir, naudojant pašnekovų išsakytų minčių performulavimo metodus, įsitikinti, jog mintis, kurią norėjo perteikti pašnekovas, buvo suprasta teisingai.
- Susiję su poreikių, kuriuos jaunimo darbuotojai formuluoja atsižvelgdami į skirtingas jaunų žmonių, kuriems teikiama pagalba, išsakytas problemas, vertinimu. Subjekto poreikiai ir galimi su tuo susijusių problemų sprendimo būdai, kuriuos nustatė ir apibrėžė specialistas, gali nesutapti su suinteresuotų asmenų poreikiais. Profesionalai savo vertinimui naudoja tinkamas priemones, tačiau akivaizdžiai susijusias su jų pačių vertybėmis ir kultūrine aplinka, iš kurios jie yra kilę. Gebėjimas suprasti užsieniečių patirtus su tam tikra problema susijusius išgyvenimus yra vienas iš pirmųjų sunkumų, su kuriais susiduria specialistai. Antras aspektas, į kurį reikia atsižvelgti, yra skirtingas kultūrų, kurioms priklauso žmonės, „pažangos lygis“: tai, kas šiandien Italijoje yra savaime suprantama ir įteisinta (pvz., moterų balsavimo teisė), kitose šalyse dar nėra įprasta. Jei su jaunimu dirbantys asmenys atlieka vertinimus naudodami kriterijus, kurie neaktualūs asmens, su kuriuo jie dirba, kultūroje, jiems gali net nepavykti nustatyti tam tikrų rūšių problemų, kurias galbūt patiria iš užsienio atvykę asmenys.
- Susiję su nuolatinio „įsitraukimo“ į sutartą projektą išlaikymą. Įgyvendinant ilgalaikius projektus gali kilti pavojus, kad dalyvaujančių asmenų įsitraukimo ir aktyvumo lygis, o taip pat ir motyvacija, laikui bėgant mažės. Šie aspektai gali priklausyti nuo įvairių kintamųjų tiek asmeniniame individo gyvenime, tiek būti susiję su kitais jau anksčiau minėtais sunkumais (poreikis rūpintis šeimos nariu, nėštumas, laikinas perkėlimas į kitą šalį dėl įvairių priežasčių).
- Susiję su jaunimo darbuotojo, kuris „vadovauja“ darbui, institucinio vaidmens pripažinimu, ypač jei tas darbuotojas yra moteris. Ši problema dažnai yra susijusi su žmonių kultūrine aplinka, tačiau paprastai sprendžiama su laiku, stiprinant tarpusavio pažinimą ir abipusį ir pasitikėjimą.

4.9.4 Aktualumas jaunimo srityje daugiakultūroje aplinkoje

Tarpkultūrinės komunikacijos mokymas yra nepaprastai svarbus su jaunimu dirbantiems asmenims ir specialistams, dalyvaujantiems veikloje su daugiakultūriu jaunimu, šalinant kultūrinės kliūtis ir didinant informuotumą apie kultūros normas, taip pat stiprinant savimonės ir bendravimo įgūdžius. Ši bendravimo forma leidžia su jaunimu dirbantiems darbuotojams pritaikyti savo įgūdžius, kad jų vykdoma veikla atitiktų tarpkultūrinio bendradarbiavimo poreikius. Šiomis aplinkybėmis svarbu pašalinti kultūrinės kliūtis mokant specialistus analizuoti ir interpretuoti tarpkultūrinę sąveiką, įskaitant kultūros poveikį konfliktams ir bendravimui įvairiais lygmenimis.

Tarpkultūrinės komunikacijos mokymai taip pat sustiprina derybinius įgūdžius, o tai suteikia galimybių gerinti asmeninius profesinius rezultatus. Kiekviena kultūra turi savo derybų

taisykles, kurių išmanymas, įgyjamas susiduriant su vis daugiau skirtingų kultūrų žmonėmis, suteikia gebėjimų spręsti kylančius klausimus tarpkultūriniu lygmeniu. Mokėjimas taikiai susitvarkyti su šiuo kultūriniu skirtumu, jau nekalbant apie kūrybiškumą ir inovatyvumą, tampa gyvybiškai svarbus dirbant su jaunimu daugiakultūroje aplinkoje.

4.10. Kalbinė įvairovė

Kalbos apibrėžia individų tapatybes, tačiau jos taip pat yra bendro palikimo dalis. Jos gali būti kaip tiltas, leidžiantis pasiekti kitas tautas ir kultūras, skatinantis tarpusavio supratimą ir bendrą Europos tapatybės pajautą. Veiksminga daugiakalbystės politika ir iniciatyvos gali sustiprinti piliečių galimybes. Kalbų mokėjimas taip pat gali padidinti asmenų galimybes įsidarbinti, palengvinti galimybes naudotis paslaugomis ir teisėmis ir prisidėti prie solidarumo stiprinant kultūrų dialogą ir socialinę sanglaudą.

Dabar ES yra trys abėcėlės ir 24 oficialiosios kalbos. Šiuo metu apie 60 kitų kalbų yra vartojamos tam tikrose regionuose ar konkrečiose grupėse. Imigracija į ES taip pat įnešė daug papildomų kalbų. Apskaičiuota, kad bent 175 tautybių piliečiai dabar gyvena ES teritorijoje.

Kalba yra bendravimo sistema, kuri gali pasireikšti įvairiomis formomis. Žodis „sistema“ čia reiškia tai, jog kalbą sudaro taisyklės. Kalba yra svarbi kultūros dalis, kurioje žinių, idėjų, įsitikinimų ir kiti aspektai perduodami iš kartos į kartą. Kalba yra puiki priemonė, leidžianti įgyti žinių, nes žmonės ją naudoja pasakodami savo vaikams istorijas ir suteikdami pamokymų, kurie jiems padės gyvenime. Kaip kultūros elementas, kalba padeda žmonėms, turintiems tinkamų žinių, bendrauti su kitais. Šis bendravimas gali vykti dėl įvairių priežasčių, tačiau svarbu yra tai, jog kalba padeda žmonėms dirbti grupėse.

Bet kodėl grupės yra svarbios? Vienas žmogus nedaug tegali padaryti. Lyginant su kitomis mūsų planetoje gyvenančiomis būtybėmis, žmonės yra blogai fiziškai prisitaikę. Daugelis gyvūnų yra stipresni, greitesni, ištvermingesni. Tik per grupines pastangas, kurias palengvina kultūra ir bendravimas, žmonės tapo dominuojančia rūšimi mūsų planetoje.

Kalbinė įvairovė kartais gali tapti tam tikros kalbos tankumo ar kelių unikalių kalbų koncentracijos rodikliu. Ši įvairovė apima įvairių tipų bruožus, įskaitant kalbų šeimą, gramatiką ir žodyną. Šalies ar vietovės kalbinė įvairovė, kurią galima perteikti kaip skaitinį matą, vadinama kalbų įvairovės indeksu. Indeksas nurodo, kokia yra tikimybė, kad bet kurio konkrečioje teritorijoje gyvenančio žmogaus pirmoji kalba nesutaps su bet kurio kito, toje pačioje teritorijoje gyvenančio, žmogaus pirmąja kalba. Skaičius svyruoja nuo 0, kas reiškia, kad visi tos teritorijos gyventojai kalba ta pačia kalba, iki 1, o tai reiškia, kad visų toje teritorijoje gyvenančių žmonių pirmoji kalba yra skirtinga.

Svarbus elementas yra žinios. Su žiniomis ateina ir asmens gebėjimas keisti savo aplinką, kad ji atitiktų jo ar jos poreikius, taip pat geriau išmokstama, kaip atsispirti gamtos jėgoms. Daugumos žmonių žinios yra pagrįstos tuo, ką jie išmoko iš kitų žmonių. Patirtis yra puiki mokytoja, tačiau kalba leidžia žmonėms dalintis savo pačių patirtį, iš kurios galėtų pasimokyti daug kitų žmonių.

Kalbinė ir kultūrinė įvairovė būdinga daugeliui pasaulio visuomenių, tačiau, nepaisant jos svarbos, ši įvairovė paprastai ignoruojama daugelyje švietimo įstaigų. Kalbų mokymo srityje istorinis vienakalbės teorinės sistemos paplitimas patvirtino idėją, kad besimokantieji turėtų įgyti užsienio kalbos žinių mokydamiės pagal gimtakalbio žmogaus modelį – toks supratimas buvo klaidingai naudojamas kaip kalbinės raidos pagrindas. Dėl šios sistemos apribojimų mokinių turimos kalbinės ir kultūrinės žinios dažnai nepakankamai naudojamos ir yra nuvertinamos. Siekiant spręsti užsienio kalbų švietimo įvairovės klausimus, įskaitant paveldo kalbų programas, daugiakalbystė yra alternatyvus būdas, kuris gali būti naudojamas mokant užsienio kalbų tuo pat metu gerbiant ir skatinant kalbinę įvairovę.

4.10.1. Įvadas

Kalba yra svarbus kultūros vertybių aspektas. Tarpvalstybinių kultūros vertybių skirtumų supratimas yra vienas iš svarbesnių įgūdžių, reikalingų sėkmingai veikti tarpvalstybiniu mastu. Kalbiniai skirtumai sudaro didelę tarpvalstybinių kultūrinių skirtumų dalį. Kalba neretai painiojama su kultūra, ypač dėl to, kad dažnai vartojama kalba daro didelę įtaką asmens kognityviniai pasaulėžiūrai ir elgesiui (Kramsch, 1998). Pavyzdžiui, žmonės, vartojantys kalbą, kurioje daug žodžių yra kaitomi giminėmis, dažniau skirsto namų ūkio ir kitas užduotis pagal lytį, be to, kalbų, kuriose dabarties ir ateities laikai yra labai aiškiai atskirti, kalbėtojai yra labiau linkę priimti užtarnautą padėką vėliau, imtis į ateitį orientuotų užduočių, tokių kaip taupymas ir investavimas (Whorf, 1956 ir Chen 2013). Taigi, kai tarptautinių kompanijų darbuotojai mokosi užsienio kalbos, jie pradeda suprasti tos užsienio kalbos kultūrą ir kurti savo naują identitetą bei globalesnę mąstyseną. Kalbų mokymasis yra sudėtingo identiteto kūrimo proceso sociokultūriniame kontekste dalis (Miller, 2007; Norton, 2014). Tokio mišraus identiteto įgyjimas pasirodė esąs naudingas žmonėms, dalyvaujantiems tarptautinėje ir tarpkultūrinėje verslo komunikacijoje (Ai & Wang, 2017).

Kalbų skirtumų svarbos ir poveikio supratimas yra ypač aktualus vadovaujant tarptautinėms įmonėms versle, vyriausybėje ir kitose organizacijose. Pavyzdžiui, verslo įmonėse „kalba vaidina lemiamą vaidmenį paslaugų kontekste, ypač kai vartotojai bendrauja su įmonių atstovais“ (Holmqvist & Grönroos, 2012). Kalbos ir komunikacijos santykis su jos ekonominėmis pasekmėmis pastaruoju metu sulaukia daug susidomėjimo (Zhang & Grenier, 2013). Šiame kontekste kalba laikoma įgūdžių ir produktyvumo priemone, todėl vienos ar kelių kalbų mokymasis laikomas investicija į žmogiškąjį kapitalą, kuris gali atnešti ekonominės naudos. Pavyzdžiui, tarptautinės prekybos tyrimai rodo, kad tarpkalbinis bendravimas reikalauja didesnių išlaidų nei bendravimas ta pačia kalba, todėl prekyba tarp skirtingomis kalbomis kalbančių šalių yra daug mažesnė nei prekyba tarp ta pačia kalba kalbančių šalių (Aggarwal et al, 2012; Egger ir Lassmann, 2012). Kaip į anglų kalbą išverstų Japonijos finansinių ataskaitų veiksmingumo tyrimas rodo, dėl kalbinių skirtumų tarpvalstybiniai ryšiai taip pat tampa mažiau veiksmingi ir mažiau efektyvūs (Aggarwal et al, 1991).

Bendravimo kalba yra svarbi priemonė, leidžianti tirti kultūros poveikį individui, grupei ir organizacijai sėkmei. Tarptautinio verslo srities mokslininkai kalbos klausimus versle vertina iš įvairių perspektyvų, tačiau daugiausiai dėmesio skiriama tarptautinėse korporacijose vartojamoms nacionalinėms kalboms, įmonių dokumentuose vartojamoms

kalboms ir anglų kalbai kaip pasauliniai verslo kalbai. Dažnu atveju tarptautinėje įmonėje vartojama bendra kalba atspindi pramoninį kontekstą ir valstybinės kalbos aplinką toje šalyje, kurioje yra įsikūrusi įmonės būstinė (Brannen et al., 2014). Tyrimai rodo, kad kalbinė įvairovė turi įtakos beveik visiems tarptautinių korporacijų ir kitų įmonių, veikiančių skirtingomis kalbomis kalbančiuose regionuose, sprendimams. Tačiau mūsų supratimas apie tai, kaip ir kodėl mes matome kalbos poveikio kultūrai ir darbui daugiakalbėje įmonėje sudėtingumą, tikrai nėra pakankamas. Viena iš šio supratimo trūkumo priežasčių, rodos, yra drausmės ribų, būtinų lavinti šį supratimą, peržengimas (Tenzer et al., 2017).

Pažanga mokant daugiakalbių įgūdžių yra įvairi. Beveik 500 anglų kalbos vadybos tekstų apžvalga (Holden 1987), atlikta prieš trisdešimt metų, parodė, kad tik nedaugelis autorių tuomet aptarė užsienio kalbų reikšmę savo leidiniuose, o tie, kurie visgi ją paminėjo, vis tiek neatsižvelgė į šios reikšmės sudėtingumą. Nors šiuolaikiniai tarptautinio verslo tekstai ir šios srities mokslininkai pradėjo daugiau dėmesio skirti kalbų svarbai daugiakalbėje įmonėje, JAV mokyklose privalomai besimokančių užsienio kalbų mokinių ir net tarptautinio verslo programas pasirinkusių studentų skaičius nuolat mažėja.

4.10.2. Europos programa

Tarpkultūrinė komunikacija įtvirtinta Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 22 straipsnyje. Pagarba mažumoms priklausančių asmenų teisėms yra pagrindinis Chartijos aspektas. Juo draudžiama mažumų grupei priklausančių asmenų diskriminacija ir reikalaujama gerbti kultūrų, religijų ir kalbų įvairovę visoje Sąjungoje. Komisija užtikrina, kad įgyvendinant ES teisę būtų gerbiamos pagrindinės teisės, o ypač teisė į nediskriminavimą.

Visos šalys turi skirtingą kalbų įvairovės laipsnį ir skirtingus šios įvairovės valdymo būdus. Daug įdomių pedagoginių metodų galima rasti dvikalbiuose regionuose ir daugiakalbėje klasėse visoje Europoje. Europos Sąjungos nacionalinių švietimo analizės padalinių tinklas „Eurydice“, veikiantis visose programos „Erasmus+“ šalyse, į 2017 m. pagrindinių duomenų apie kalbų mokymą Europos mokyklose leidinį įtraukė regioninių arba mažumų kalbų mokymo rėmimo priemones.

4.10.3. Kliūtys ir iššūkiai

Kalbinė įvairovė kelia sunkumų dėl to, nes šios sistemos pagrindiniai dalyviai nuolat keičiasi. Švietimo srityje dalyvaujančios institucijos turi prisitaikyti prie šių pokyčių, priešingu atveju jos patirs nesėkmę. Visų pirma, švietimas yra nacionalinės ekonomikos pagrindas, ugdantis pajėgią darbo jėgą, pasirengusią dalyvauti konkurencingoje, pasaulinėje rinkoje. Akivaizdu, kad jaunimas dabar yra sparčiausiai augantis švietimo sistemos segmentas, tačiau taip pat šis segmentas demonstruoja nepriimtina žemą pasiekimų lygį kalbinės ir kultūrinės įvairovės valdymo srityje, kartu su didžiausiais mokyklos nebaigusiu asmenų rodikliais.

Šios sistemos dalyviais nuolat tampa skirtingo kalbinio ir kultūrinio išsilavinimo jaunuoliai su savo individualiais poreikiais ir skirtumais, kuriems dabartinė sistema yra nepasiruošusi. Taigi būtina pritaikyti ne žmones, o pačią sistemą tam, kad ji atitiktų vis

labiau plintančius skirtumus ir kurioje galima būtų įgyvendinti diferencijuotą mokymo programą ir patį mokymą.

Kultūriniu ir kalbiniu požiūriu skirtingi studentai negali pakeisti savo ankstesnės socializacijos patirties konkrečioje kultūroje ar tam tikroje kalboje, todėl būtina koreguoti pačią sistemą ir stiprinti tiek jos pačios, tiek ir joje dirbančių asmenų gebėjimus profesionaliai prisitaikyti, priimti ir dirbti su šiais mokinių skirtumais ir jų įvairove.

Neišvengiamai turi pasikeisti ir su jaunimu bei jų švietimu susijusių institucijų politika ir infrastruktūra siekiant, jog ji būtų tinkama tiems, kam ir yra skirta, t. y. jaunimui. Tačiau pokyčiai taip pat turi prasidėti nuo pedagogų, kurie turi būti geriau pasirengę dirbti su besikeičiančia Europos visuomene.

4.10.4 Aktualumas jaunimo srityje daugiakultūrėje aplinkoje

Šiandien kaip niekad svarbu gebėti valdyti ir pasitelkti kalbinę įvairovę, juk pavyzdžiui anglų kalbą, kaip pirmąją užsienio kalbą, vartoja žmonės, kalbantys daugiau nei 460 skirtingų gimtųjų kalbų.

Ypač svarbu, kad jaunimo darbuotojai ir specialistai, dirbantys su daugiakultūriu jaunimu, žinotų, jog jaunuoliai vartoja skirtingas kalbas, ir būtų susipažinę su kultūromis, iš kurių jie yra kilę. Bandytas suvokti ir suprasti jaunimo kilmę gali labai padėti veiklos, kurioje jie dalyvauja, metu.

Informuotumo apie kalbų įvairovę didinimas ne tik padeda su jaunimu dirbantiems asmenims, bet ir gali būti naudingas visiems dalyviams. Štai kodėl naudinga į organizuojamas programas ir veiklas įrąukti dar vieną papildomą kalbą. Be to, kalbų įvairovės valdymo įgūdžiai skatina stiprių kognityvinių gebėjimų, tokių kaip geresnis koncepcijos kūrimas, protinis lankstumas, gebėjimas atlikti kelis darbus vienu metu, klausymosi įgūdžiai ir problemų sprendimas, ugdymą, o taip pat gerina socialinę sąveiką ir skatina tarpusavio ryšius.

5. Geroji patirtis

5.1. Prancūzijoje(ANI)

Pavadinimas

„Créer du lien par les échanges“

Aprašymas

Tai mentorystės programa, kuri buvo sukurta keliose Europos šalyse ir išbandyta 2018 m. pradžioje Strasbūre, kaip asociacijos „Makers for Change“ iniciatyva. Ši veikla skatina atvykėlių įsitraukimą į miesto gyvenimą, kartu įtraukdama piliečius ir pilietinę visuomenę į priėmimo politikos įgyvendinimą. Idėja – padėti atvykėliams užmegzti ir ilgesnį laiką išlaikyti ryšį su mieste gyvenančiu asmeniu. Viena vertus, šis projektas apima vietinių gyventojų susipažinimą su atvykėliais ir atvykėlių supažindinimą su miestu. Kita vertus, šia iniciatyva siekiama imtis bendrų veiksmų ir parodyti, jog naujoje šalyje yra vertinama pabėgėlio kilmės šalies kultūra ir tai, ką ji duoda vietos kultūrai.

Tikslas ir uždaviniai

Šioje programoje skatinamas požiūris yra įdomus, nes viena vertus ji įgyvendinant migrantui suteikiama galimybių įsitraukti į miesto ir vietos gyventojų gyvenimą ir pamatyti priėmimą naujoje šalyje kaip praturtinantį veiksnį, leidžiantį toliau vystytis. Kita vertus, ši programa leidžia priimančios šalies gyventojams panaikinti stereotipą, kad „migrantai atvyksta į naują miestą tam, kad nieko neveiktų“. Taikant šią praktiką, atvykėliai iš tikrųjų gali integruotis į naują visuomenę ir prisidėti savo žiniomis ir įgūdžiais, taip tapdami aktyviais tos visuomenės nariais.

Tikslinės grupės

Naujai atvykstantys migrantai Strasbūre. Netaikomos jokios amžiaus, lyties ar etninės kilmės ribos.

Būtinės įgyvendinimo sąlygos

Ši veikla visiškai priklauso nuo žmonių požiūrio. Savanoriai, dirbantys su atvykėliais, turi būti pasirengę susidurti su kultūrinių, o galiausiai ir kalbinių, skirtumų sukeltais iššūkiais ir gebėti juos įveikti. Taigi savanoriai privalo būti atviri ir lankstūs.

Atsakinga institucija ar organizacija

Šį projektą praktiškai įgyvendino „Ville de Strasbourg“ ir „Club de Strasbourg“. Projektą sugalvojo: „Makers for Change“.

Įgyvendinimo lygis

Ši praktika yra plėtojama daugelyje Europos šalių, o pirmą kartą buvo išbandyta 2018 m. pradžioje Strasbūre.

Pagrindiniai rezultatai

Dėl dvišalio bendradarbiavimo (migrantų ir vietinių gyventojų) abi pusės gauna daug naudos iš šios veiklos. Visų pirma, migrantai jaučiasi įsitraukę į naujo miesto gyvenimą, tampa aktyvia jo dalimi. Jie jaučiasi esantys naudingi savo naujoje aplinkoje, o ne tiesiog joje „egzistuojantys“. Antra, vietos gyventojai suvokia atvykėlius kaip savo visuomenės dalį tokiu būdu savo bendruomenėje naikindami rasizmą ir antisemitizmą.

Pagrindinės pamokos, kurių moko ši programa

Kultūrinius skirtumus galima įveikti ir tai turėtų būti svarbiausia pamoka. Migrantai yra tokie pat naudingi kaip ir vietiniai gyventojai, tiesiog į juos reikia žiūrėti kaip į sau lygius. Tai reiškia, kad bendraudami su migrantais vietiniai gyventojai turėtų nustumti visus skirtumus į šalį ir susitelkti ties panašumais. Tai leis atvykėliams bendradarbiauti ir visiškai integruotis į visuomenę, todėl vietiniai gyventojai ims vertinti ir jų kitoniškumą.

Interneto svetainė

<https://www.coe.int/fr/web/interculturalcities/-/creer-du-lien-par-les-echanges>

Kiti susiję dokumentai (programos įgyvendinimo vadovai, mokymų vadovai, plakatai, vaizdo įrašai ar kitos priemonės, kurias galima naudoti ar pritaikyti ir t. t.)

Nebuvo paskelbtas joks vadovas ar kitas leidinys, galintis padėti įgyvendinti šią veiklą kitiems. Oficialioje Europos Tarybos interneto svetainėje pateikiamas išsamus atliekamo darbo aprašymas (kuris buvo perrašytas šiame dokumente).

5.2. Italijoje (Promimpresa)

Pavadinimas

Associazione I Girasoli Onlus

Aprašymas

Asociacija „I Girasoli“ yra ne pelno siekianti organizacija, jau daugelį metų padedanti pabėgėliams ir prieglobsčio prašytojams Kaltanisetos provincijoje. Asociacija „I Girasoli“ Onlus buvo įkurta 2004 m. siekiant teikti paramą imigrantams ir prieglobsčio prašytojams, veikti kolektyvinio naudingumo ir socialinio solidarumo paslaugų srityje, siekiant konkrečiais veiksmais ir veikla užtikrinti būtiną paramą žmonėms, atsidūrusiems užribyje ar susidūrusiems su sunkumais. Tikslas – skatinti pagarbą ir individų autonomiją siekiant jiems padėti įveikti kliūtis, trukdančias užtikrinti visišką ir neliečiamą žmogaus orumą.

Tikslas ir uždaviniai

Nuo 2006 m. asociacija nukreipė savo dėmesį ir veiklą į problemas, susijusias su pabėgėliais ir prieglobsčio prašytojais, ypač į antrąjį šių žmonių priėmimą, pradėdama vykdyti informavimo, lydėjimo, orientavimo ir socialinės bei darbo integracijos iniciatyvas. 2007 m. ji tapo pabėgėlių apsaugos ir priėmimo sistemos (SPRAR) dalimi. Gavusi finansavimą iš Europos pabėgėlių fondo ir Vidaus reikalų ministerijos, ji įsteigė nelydimų nepilnamečių priėmimo centrą Mazzarino miesto savivaldybėje – projektą, galintį padėti visiems. Kaimelis buvo iš naujo apgyvendintas šeimomis su vaikais, kurios netrukus tapo vietinės populiacijos dalimi. Į kaimo aikštes ir gatveles sugrįžo gyvenimas – visa tai naujai atvykusių vaikų dėka, kurie, pradėję lankyti vietos mokyklą, išgelbėjo ją nuo uždarymo dėl per mažo mokinių skaičiaus. Pagyvenę žmonės su džiaugsmu priėmė tuos vaikus tarsi jie būtų buvę jų anūkai. Nepaisant sunkumų, kylančių dėl to, jog ši teritorija yra laikoma periferine, šalis sugeba sukurti ryšius ir sąveiką tarp senų ir naujų šio kaimelio gyventojų. Kalėdiniu laikotarpiu kaimynystė atgimsta dėl Kristaus gimimo inscenizacijos, kuri pritraukia tūkstančius lankytojų. Jau šešerius metus kiekvieno rugpjūčio pradžioje grupė jaunų žmonių atgaivina Suterio miestelį suorganizuodami renginį „The Rabado embraces the world“ – festivalį, skirtą susipažinti su naujomis kultūromis ir pasveikinti jų atstovus atvykus į vietos bendruomenę. Šis renginys yra daugiakultūrių mainų dirbtuvių tarp vietos gyventojų ir atvykėlių rezultatas. Asociacija yra ne pelno siekianti organizacija, o vienas iš jos tikslų yra kovoti su diskriminacija. Šio tikslo siekiama vykdant mokymus ir įdarbinimo projektus. Visi jauni žmonės, kurie atvyksta į centrą, dažnai praėjus vos keturioms dienoms po jų atvykimo, pradeda lankyti italų kalbos kursus bendruomenėje, o po pietų vidurinėje mokykloje. Kiti atvykėliai dalyvauja sporto bei futbolo turnyruose ir įvairiais kitais būdais seka skirtingas miestelyje organizuojamas iniciatyvas.

Tikslinės grupės

- Jauni pabėgėliai, prieglobsčio prašytojai ir ES jaunimas
- Su jaunimu dirbantys asmenys, instruktoriai ir mokytojai – vietos suinteresuotieji subjektai

Būtinios įgyvendinimo sąlygos

Asociacija ne tik suteikia žmonėms stogą virš galvos, bet, kurdama lygius vaiko ir jam paskirto vykdytojo tarpusavio santykius, į pirmą vietą iškelia asmenį ir jo autonomiją. Sąmoningas priėmimas yra nuolatinis kito asmens pripažinimas, tai procesas, kuris suteikia tiek daug energijos, paskatina tiek daug žmonių, leidžia pažinti tiek daug gyvenimo būdų ir tiek daug kultūrinių aspektų. Neįmanoma improvizuotai paskirti priėmimo vykdytojų. Tam reikia didelės empatijos, antropologinio ir psichologinio mokymo ir susitelkimo.

Atsakinga institucija ar organizacija

Mr. Calogero Santoro –Mazzarino (CL) -Italy

Įgyvendinimo lygis

Vietos (savivaldybės lygmeniu)

Pagrindiniai rezultatai

Asociacija atlieka atvykusiųjų sutikimo darbą, kuriuo pirmiausia siekiama sukurti santykius, pasižyminčius tvirtu socialiniu įsipareigojimu ir, iškeliant asmenį į pirmą vietą, užtikrinti visišką paramą ir pagalbą. Vaikai yra tiesiogiai įtraukti į visą procesą, nes atvykėlių priėmimas visų pirma yra santykiai, kurie kiekvieną dieną po truputį kuriami atsidavusiu visų dalyvaujančių žmonių darbu.

Pagrindinės pamokos, kurių moko ši programa

Tai ne darbas biure, o įsipareigojimas investuoti savo energiją ir laiką įvairiomis formomis ir būdais. Ši veikla padeda skleisti teisių puoselėjimo ir solidarumo kultūros idėjas tarp jaunimo. Pradinės ir vidurinės mokyklos taip pat yra skatinamos bendrauti su mokiniais ir pasakoti apie atvykėlių sutikimo veiklas.

Interneto svetainė

<https://www.facebook.com/girasolionlus>

5.3. Lietuvoje (Aktyvus jaunimas)

Pavadinimas

Privillage Walk

Aprašymas

Visi esame lygūs, tačiau kai kurie yra lygesni už kitus. Šioje veikloje dalyviai gauna po vaidmenį ir juda į priekį, priklausomai nuo jų galimybių gyvenime. Psichologijoje sakoma, kad žmonių skirtumų matymas (ir tai dažnai daro žmonės) sukelia tik nesusipratimų, agresiją ir skaldo visuomenę. Kita vertus, žmonės, kurie daugiau dėmesio kreipia į panašumus, o ne skirtumus, yra linkę būti rūpestingesni, supratingesni ir taip padeda kurti socialiai sąmoningą visuomenę. Šios dirbtuvės yra būtent apie tai. Dirbtuvių metu akcentuojamas supratimas, kad, nepaisant kilmės, kiekvienas yra žmogus. Pagrindiniai šios veiklos tikslai yra mažinti informuotumo nelygybę, ugdyti vaizduotę ir kritinį mąstymą, skatinti empatiją tiems, kuriems likimas nebuvo toks dosnus. Šiame seminare dalyvaujantys žmonės palies kai kurių pagrindinių žmogaus teisių, pvz., lygybės teisių ir orumo, teisės į mokslą, teisės į tokias gyvenimo sąlygas, kokių reikia sveikatai ir visapusei gerovei užtikrinti, temas.

Instrukcijos

1. Sukurkite ramią atmosferą su švelnia fonine muzika arba paprašykite dalyvių tylos.
2. Paprašykite dalyvių iš skrybėlės ištraukti po kortelę su ant jos užrašytu vaidmeniu. Pasakykite, jog jie pasilikto kortelę, tačiau niekam jos nerodytų.
3. Pakvieskite juos atsisėsti (pageidautina ant grindų) ir atidžiai perskaityti, kas yra parašyta jų kortelėje su vaidmeniu.
4. Dabar paprašykite dalyvių įsijausti į vaidmenį. Norėdami padėti, perskaitykite

kai kuriuos iš šių klausimų, po kiekvieno iš jų padarydami nedidelę pauzę, kad suteiktumėte žmonėms laiko apmąstyti ir susikurti savo ir savo gyvenimo vaizdą:

- Kokia buvo jūsų vaikystė?
  - Kokiamė name gyvenote?
  - Kokius žaidimus žaidėte?
  - Kuo dirbo jūsų tėvai?
  - Kaip atrodo jūsų kasdienis gyvenimas dabar?
  - Kur jūs socializujatės?
  - Ką jūs darote ryte, po pietų, vakare?
  - Koks jūsų gyvenimo būdas?
  - Kur jūs gyvenate?
  - Kiek uždirbate kiekvieną mėnesį?
  - Kuo užsiimate laisvalaikio?
  - Kuo užsiimate per atostogas?
  - Kas jus džiugina ir ko bijote?
5. Dabar paprašykite žmonių tylint išsirikiuoti vienam šalia kito (tarsi prie starto linijos)
  6. Pasakykite dalyviams, kad netrukus perskaitysite situacijų ar įvykių sąrašą. Kiekvieną kartą, kai į teiginį jie galės atsakyti „taip“, jie turės žengti žingsnį į priekį. Priešingu atveju, jie turės likti toje pačioje vietoje.
  7. Perskaitykite kiekvieną situaciją ar įvykį iš sąrašo atskirai. Skaitykite po vieną teiginį, po kiekvieno iš jų padarydami pauzę, kad žmonės galėtų žengti į priekį ir apsižvalgyti, kad atkreiptų dėmesį į savo poziciją ir palygintų ją su kitų dalyvių pozicijomis.
  8. Pabaigoje paskatinkite visus atkreipti dėmesį į savo galutines pozicijas. Tada duokite jiems porą minučių „išeiti iš vaidmenų“.
  9. Aptarimas / vertinimas.

Vertinimas

Vertinimas turėtų prasidėti fasilitatoriui klausiant kiekvieno dalyvio apie tai, kas įvyko žaidimo metu ir kaip jis / ji dėl to jaučiasi. Ši veikla turėtų sukelti tam tikrų emocinių reakcijų – panagrinėkite tuos jausmus. Keli paprasti klausimai, kuriuos galima būtų užduoti dalyviams:

- Kaip žmonės jautėsi žengdami į priekį, o kaip stovėdami vietoje?
- Paklauskite žmonių, kurie dažnai žengė į priekį, kada jie pastebėjo, kad kiti dalyviai nejudėjo taip greitai, kaip jie?
- Ar kas nors jautė, kad buvo momentų, kai jų pagrindinės žmogaus teisės buvo ignoruojamos?
- Ar žmonės gali atspėti vienas kito vaidmenis? (Tegul žmonės atskleidžia savo vaidmenis šios diskusijos dalies metu)

5. Geroji patirtis

- Ar buvo lengva ar sunku atlikti skirtingus vaidmenis? Kaip jie įsivaizdavo žmogui, kurį įkūnijo?
- Ar šios pratybos kaip nors atspindi visuomenę? Kaip?
- Kurioms žmogaus teisėms kyla pavojus atliekant skirtingus vaidmenis? Ar kuris nori šių dalyvių galėtų teigti, kad nebuvo gerbiama jo ar jos žmogaus teisė arba kad asmuo neturėjo galimybių jomis naudotis?
- Kokių veiksmų būtų galima imtis pirmiausiai siekiant spręsti nelygybės visuomenėje problemą?
- Pagrindinis gerosios praktikos uždavinys ir pagrindiniai tikslai.

Tikslai ir uždaviniai

Pagrindiniai tikslai yra mažinti žmonių informuotumo nelygybę, ugdyti vaizduotę ir kritinį mąstymą, skatinti empatiją tiems, kuriems likimas nebuvo toks dosnus. Šiame seminare dalyvaujantys žmonės palies kai kurių pagrindinių žmogaus teisių, pvz., lygybės teisių ir orumo, teisės į mokslą, teisės į tokias gyvenimo sąlygas, kokių reikia sveikatai ir visapusei gerovei užtikrinti, temas. Be to, bus siekiama, jog dalyviai pajustų, koks yra gyvenimas, atsidūrus kito kailyje.

Tikslinės grupės

Tai nusprendžia fasilitatoriai. Šis seminaras galėtų būti puikiai panaudotas tiek kaip metodas, skirtas profesionalams apmokyti, tiek ir kaip vienas iš mokymų būdų, kurį galėtų panaudoti ir patys profesionalai. Visgi manome, kad geriausia būtų panaudoti užsiėmimus pačių profesionalų apmokymui. Ši veikla padeda gerinti specialistų sąmoningumą ir skatina dirbti daugiakultūroje aplinkoje, o taip pat primena jiems, kad mes visi iš esmės esame vienodi.

Būtinose įgyvendinimo sąlygos

Visų pirma pats veiklos fasilitatorius turi būti perskaitęs taisykles jas mintinai žinoti. Tačiau dėl to neverta jaudintis. Taisyklės yra gana paprastos ir klausimų lapas jūsų rankose yra bene vienintelis išteklius, reikalingas visos veiklos metu. Prieš pradėdant veiklą reikia paruošti du dalykus:

- dalyvių vaidmenų korteles;
- situacijų sąrašas fasilitatoriui;
- pasirinktinai: didelę atvirą erdvę, atpalaiduojančią muziką ir kolonėlę, skrybėlę.

Įgyvendinimo lygis

Nacionalinis, regioninis ir vietos (savivaldybių) lygis

Pagrindiniai rezultatai

Ši praktika ne kartą pasiteisino. Pagrindinis rezultatas yra tas, jog visi dalyvaujantys žmonės suvokia, ką reiškia būti mažumos grupės nariu šiuolaikinėje visuomenėje. Su jaunimu dirbančius asmenis apima dvasinis pakylėjimas ir jie

jaučiasi socialiai sąmoningesni ir geriau suprantantys juos supančią aplinką. Seminaro pabaigoje beveik visuomet vyksta ilga ir širdžiai miela diskusija tarp visų veikloje dalyvavusių asmenų, kuri ne tik leidžia sužinoti apie žmones iš skirtingų visuomenės sluoksnių, bet ir sukuria ryšį tarp pačių dalyvių. Galėtume suteikti tik vieną patarimą vykdant šią veiklą – būtina skirti pakankamai laiko atsakyti į klausimus ir perskaityti situacijas, kurios, iš tiesų, žmonėms yra artimos ir lengvai suprantamos.

5.4. Portugalijoje (Aproximar)

Pavadinimas

„Viver o Desporto – Abraçar o Futuro“ (lietuviškai: „Gyvenk sportu – apimk ateitį“)

Aprašymas

„Viver o Desporto – Abraçar o Futuro“ – tai 2016 m. prasidėjęs ir 2 metus trukęs bei 2018 m. pasibaigęs projektas, kurį įgyvendino Portugalijos olimpinis komitetas, remiamas Tarptautinio olimpinio komiteto. Projektas buvo sukurtas siekiant skatinti sportą kaip pagrindinę priemonę, kuri galėtų padidinti į Portugaliją atvykusių imigrantų ir pabėgėlių sanglaudą ir pagerinti jų socialinę įtrauktį.

Tikslas ir uždaviniai

Pagrindinis projekto tikslas – pasitelkiant sportą, kaip itin svarbų socialinės įtraukties įrankį, kurti geresnę į Portugaliją atvykusių pabėgėlių ateitį. Pagrindiniai uždaviniai:

- skatinti pabėgėlių sanglaudą ir socialinę įtrauktį per sportą;
- kuriant socialinius pokyčius sporte suteikti daugiau teisių mergaitėms ir moterims;
- suteikite galimybių siekti sportinės karjeros;
- didinti informuotumą apie sportą ir jį propaguoti..

Tikslinės grupės

Portugalijoje gyvenantys imigrantai ir pabėgėliai.

Būtinų įgyvendinimo sąlygos

Projekto koordinatoriai bandė suprasti, koku sportu imigrantai ir pabėgėliai norėtų užsiimti, ir stengėsi juos aprūpinti reikiama įranga ir medžiagomis, kurios buvo būtinos jų pasirinktai sporto šakai. Tuomet jie bandė rasti komandų ir sporto klubų, kurie būtų norėję dirbti su į Portugaliją atvykusiais asmenimis.

Atsakinga institucija ar organizacija

Tai buvo projektas, kurį įgyvendino Portugalijos olimpinis komitetas, remiamas Tarptautinio olimpinio komiteto.

Įgyvendinimo lygis

Nacionalinis

Pagrindiniai rezultatai

Projekte ir sportinėse veiklose dalyvavo daugiau nei 1000 pabėgėlių, kuriems buvo suteikta prieiga prie reikalingos sporto įrangos ir galimybė dalyvauti įvairiose sporto programose. Projekto metu taip pat buvo pastebėti ir jaunuoliai, turėję ankstesnės sportinės patirties – jie buvo įtraukti į formaliosios sporto sistemos veiklą. Į vieną iš šios sporto sistemos dalių yra integruota ir pasiruošimo 2020 m. Tokijoje vyksiančioms olimpinėms žaidynėms programa, taigi tai yra nacionalinio ir tarptautinio pripažinimo sulaukęs projektas. Ši programa taip pat padėjo pabėgėliams tobulinti jų portugalų kalbos žinias, taip įrodydama, jog yra viena iš svarbiausių priemonių gerinant atvykėlių socialinę integraciją. Panašių rezultatų pasiekė ir moterys – buvo pastebėta, jog jų dalyvavimas socialinėje ir sportinėje veikloje taip pat padidėjo.

Pagrindinės pamokos, kurių moko ši programa

Sportas turi įtakos žmonėms ir tai yra natūrali žmogaus veikla, kuri gali įtraukti visus. Svarbu jog būtų programų, kuriose būtų priimami pabėgėliai, norintys, kad sportas taptų jų gyvenimo dalimi. Ypač svarbu pažymėti, jog šio projekto metu imigrantai ir pabėgėliai buvo integruojami į jau egzistavusias sportines veiklas ir komandas, t. y. nebuvo kuriamos vien tik atvykėliams skirtos atskiros komandos ar sportinės veiklos. Šis sprendimas lėmė tai, jog atvykėliai galėjo susipažinti su naujais žmonėmis ir ugdyti bei stiprinti tokias vertybes kaip pagarba, draugystė ir meistriskumas, kurios leidžia atsiskleisti geriausioms žmogaus pusėms tiek žaidime, tiek ir gyvenime.

Interneto svetainė

<http://comiteolimpicoportugal.pt/viver-o-desporto-abracar-o-futuro/>

5.5. Jungtinėje Karalystėje (MEH)

Pavadinimas

Comics Youth

Aprašymas

Kas mes?

Comics Youth (Organização comunitária criativa liderada por jovens, para jovens).

Ką mes darom?

Esame ryžtinga ir dinamiška jaunimo tarnyba, teikianti kūrybinių galimybių vaikams ir jaunimui visame Liverpulio miesto regione.

Kur?

Liverpulyje. Nors organizacija dažniausiai vykdo veiklą savo būstinėje, ją taip pat galite rasti mokyklose, bibliotekose, galerijose, jaunimo klubuose ir ligoninėse visame miesto regione, kur ji siūlo daugybę kūrybinių būdų, galinčių padėti jaunimui atrasti ir sustiprinti savo balsą bei dalintis savo idėjomis.

Kada?

Nuo 2015 m.

Kaip?

Be zine tipo savarankiškai išleistų žurnaliukų kūrimo, skaitymo ir leidybos seminarų apie komiksus, manga ir zine tipo žurnalus, organizacija taip pat valdo jaunimo vadovaujamus bendruomenės leidybos centrus ir siūlo tiek savanorių ir bendraamžių mentorystės galimybių, tiek „AQA Unit Award Scheme“ programų. Organizacija siūlo įvairių kūrybinių paslaugų, skirtų remti ir sustiprinti dažnai sumenkinamą ar nuslopintą užribyje esančio jaunimo balsą, daugiausiai dėmesio skirdama dirbtuvėms, „vienas su vienu“ principu vykstančioms grafinio pasakojimo sesijoms, kūrybinėms dirbtuvėms ir trumpiems, neplanuotiems vizitams įvairiose įstaigose.

Tikslas ir uždaviniai

Tikslas – suteikti galimybių jaunimui visame Liverpulio miesto regione išlipti iš užribio ir įsilieti į visuomenę, t. y. sėkmingai eiti savo pačių keliu ir, naudojantis asmeniniais pasakojimais, ugdyti atsparumą ir pasitikėjimą bendruomene bei jos narių noru integruoti kitus žmones. Kuriant ir išleidžiant komiksus, zine tipo žurnalus, knygas ir tinklaraščius siekiama remti jaunus žmones, kurių balsas ir asmeninės istorijos yra pernelyg dažnai nuslopintos ar negirdimos. Vykdam šią programą taip pat siekiama pakeisti JK kultūros aplinką, suteikiant visiems jauniems žmonėms galimybę pamatyti save asmeniniuose pasakojimuose ir, svarbiausia, suvokti save kaip šių pasakojimų autorius.

Tikslinės grupės

Programa yra pritaikyta padėti visiems Liverpulio miesto regione gyvenantiems jaunuoliams (8–25 m.), tačiau daugiausiai laiko ir dėmesio skiria pažeidžiamiausioms jaunimo grupėms, kurioms labiausiai reikia pagalbos. Būtent dėl to ši programa daugiausiai yra orientuota į darbą su šiomis jaunuolių grupėmis: LGBTQIA, BAME ir darbininkų klasės bendruomenėms priklausančiais jaunuoliais; jaunais žmonėmis, turinčiais sveikatos problemų ar specialiųjų mokymosi poreikių; globos namuose gyvenančiais ar juos paliekančiais jaunuoliais; jaunais žmonėmis, kurie rūpinasi ir prižiūri savo tėvus ar globėjus; smurtą patiriančiu jaunimu; jaunais žmonėmis, išgyvenančiais netektį.

Programa buvo įgyvendinama bendradarbiaujant su vietos pradinėmis ir vidurinėmis mokyklomis, tikslinę pagalbą rizikos grupėse esantiems jaunuoliams teikiančiomis institucijomis ir „Alder Hey“ vaikų ligonine, siūlant paramos užsiėmimų jaunimui, patiriančiam mokymosi ir emocinius sunkumus. Nepaisant to, programos teikiama terapinė, kūrybinė ir integraciją skatinanti mokymosi patirtis yra skirta visiems,

5. Geroji patirtis

nepriklausomai nuo to, ar jos dalyvis yra jaunas žmogus, savanoris, tėvas ar motina, ar tiesiog klientas. Popamokinės ir savaitgalio dirbtuvės yra atviros visiems.

Būtinios įgyvendinimo sąlygos

Programai skirta grafinė medžiaga, t. y. popieriniai vadovai, paveikslai, atspausdinta kompiuteriu sukurta medžiaga ir kt.

Atsakinga institucija ar organizacija

„Comics Youth“ Liverpulyje

Įgyvendinimo lygis

Programa įgyvendinama tiek vietiniu, tiek ir regioniniu lygmeniu, t. y. Liverpulio miesto regione.

Pagrindiniai rezultatai

Šiuolaikiniame pasaulyje gyvenantiems jaunuoliams kartais sunku pritapti prie visuomenės, ypač jei šie jauni žmonės yra kilę iš visuomenės užribyje esančių grupių. Paprastai jie niekuomet nesijaučia pritampa. Jie mano, kad dauguma jaunimui skirtų teisių ir paslaugų nėra taikomos jiems. Šiems jaunuoliams trūksta pasitikėjimo dalyvauti tokioje veikloje kaip vaidybos ar sporto užsiėmimai, o jiems galinčių patikti užsiėmimų alternatyvų nėra daug. Jie jaučiasi atstumti, socialiai izoliuoti ir neturintys paramos. Ši metodika daro teigiamą poveikį jauniems žmonėms, turintiems psichikos sveikatos problemų, tokių kaip lėtinės ligos, depresija, nerimas bei žema savigarba, ir, leisdamą jiems išreikšti save per meną, suteikia galimybių augti kaip asmenybėms ir tobulinti savo geriausias savybes. Jauni žmonės nusipelno, kad jų balsas būtų išgirstas, o jų žinutės būtų iškeltos į viešumą ir sklistų visuomenėje. Komiksai yra paprastas ir smagus užsiėmimas, padedantis įtraukti visus dalyvius. Tai yra puikus būdas papasakoti asmeninę istoriją, nes komiksų kūrimas leidžia jauniems žmonėms išreikšti save įvairiais būdais: žodžiais, spalvomis, rašant tekstą, kuriant paveikslėlius.

Pagrindinės pamokos, kurių moko ši programa

Menas įtraukia jaunus žmones ir, suteikdama pasitikėjimo, nukreipia juos šviesesniu keliu. Šiuo atveju menas yra vertinamas ne kaip blaškantis veiksnys, bet kaip nukreipiamoji priemonė, padedanti jaunuoliams išgirsti ir papasakoti istorijas tiek žodžiu, tiek pasitelkiant vizualinį meną. Menas išlaisvina nuo kasdienių problemų, su kuriomis susiduria jaunimas. Jis skatina kūrybiškumą ir leidžia jaunuoliams susigrąžinti vaikystę bei vėl pasijusti vaikais. Menas didina savigarbą ir gerina supratimą apie kultūrą ir savo istoriją.

Interneto svetainė

<https://comicsyouth.co.uk/about-us>

Kiti susiję dokumentai (įgyvendinimo vadovai, mokymų vadovai, plakatai, vaizdo įrašai ar kitos priemonės, kurias galima naudoti ar pritaikyti ir t. t.).

- YouTube: <https://www.youtube.com/channel/UCa2FP674KmcvRztzu8n-6nw>
- Instagram: <https://www.instagram.com/comicsyouth/o>
- Facebook: <https://www.facebook.com/comicsyouth/>
- Twitter: <https://twitter.com/Comicsyouth>
- Komiksus galima nusipirkti šioje internetinėje parduotuvėje: <https://comicsyouth.bigcartel.com/>

Taip pat galite paaukoti komiksų arba lankyti kas savaitę vykstančius užsiėmimus ir sukurti savo komiksų.

6. Istorijų pasakojimas

Kaip naudoti istorijų pasakojimo metodą fasilituojant daugiakultūrių jaunimo grupių veiklą

Bendras aprašymas

Istorijų pasakojimas – tai pasakojimo menas, kuomet klausytojui pasakotojo žodžiai ir veiksmai atskleidžia tam tikrus pasakojamos istorijos epizodų vaizdus ar elementus, kuriais dažniausiai yra siekiama sužadinti i klausytojų vaizduotę. Tai priemonė, naudojama siekiant įtraukti auditoriją ir skleisti aiškią žinią. Ši veikla gali būti derinamas su kitomis meno formomis, pavyzdžiui, su nuotraukomis, paveikslėliais, filmais, muzika, šokiu ir komedija. Kitos meno formos taip pat gali apimti pasakojimą, o jo esmę galima suprasti atpažinus šiuos penkis elementus (National Storytelling Network):

Dvipusė sąveika:

Pasakotojo ir klausytojo (-ų) bendradarbiavimas pasireiškia tuomet, kai žiūrovų reakcijos ar atsakymai daro įtaką pasakojimo istorijai. Tiesą sakant, pasakojimu siekiama sujungti pasakotoją su auditorija, panaikinti juos skiriantį „barjerą“.

Žodžių vartojimas:

Naudojama tiek šnekamoji, tiek ir neverbalinė (rankinė) kalba.

Veiksmų pasitelkimas:

Pristatydami istoriją pasakotojai taip pat naudoja ir nežodinę kalbą, pavyzdžiui, dažnai pasitelkia kūno judesius, nors, reikia paminėti, ne visi pasakotojai naudoja šį metodą. Vis dėlto šiuo atveju kalba nėra tokia „statiška“ kaip, pavyzdžiui, užrašyti žodžiai.

Istorijos pristatymas:

Pasakojimo pristatymas visuomet apima ir kitus keturis elementus.

Aktyvios klausytojų vaizduotės skatinimas:

Publika įsivaizduoja istoriją. Pavyzdžiui, klausytojų užduotis yra savo mintyse, stebint pasakotojo pasirodymą, aktyviai įsivaizduoti pasaulį, kuriame vyksta istorijos veiksmas. Žiūrovai skatinami interpretuoti istoriją savaip, remdamiesi asmenine patirtimi, įsitikinimais ir nuomonėmis. Dėl to kiekvienas klausytojas auditorijoje taip pat yra ir vienas iš jam ar jai pasakojamos istorijos kūrėjų.

Istorijų pasakojimo nauda:

Istorijų pasakojimas yra integruotas į įvairių kultūrų mitus, legendas ar pasakas daugelyje pasaulio visuomenių. Pasakojimas gali suvienyti kelis dalyvius tiek fiziškai, tiek ir virtualiai, nes tai yra istorijos kūrimas socialinės ir kultūrinės veiklos metu. Dalijimasis istorijomis skatina empatijos jausmą, nes pasakojimai paliečia žmonių emocijas, todėl jie jaučiasi artimesni vieni kitiems. Būtent toks ir yra šios veiklos tikslas – leisti žmonėms pajusti sąsają su pasakojama istorija. Istorijos visada buvo galingas įrankis, leidęs žmonėms bendrauti dar prieš išrandant raštą. Be to, pasakojimas stiprina atmintį, nes jo metu susiejamos emocijos ir istorijoje vykstantis veiksmas – šis faktas paaiškina ir tai, kodėl žmonės lengviau prisimena istorijas nei tiesiog atskirus faktus. Galiausiai, žmonės mėgsta kitų istorijas, tiesą sakant, mus visus jos traukia. Istorijos skatina mūsų vaizduotę ir, nepriklausomai nuo to, ar jos sukelia liūdesį, laimę, juoką ar ašaras, vis tiek yra malonios klausyti, nes apeliuoja į mūsų emocijas.

Kuo tai naudinga jaunimo darbuotojams?

Kaip buvo minėta anksčiau, istorijų pasakojimas yra galingas įrankis, padedantis sukelti empatijos jausmą, stiprinti atmintį ir tuo pat metu teikiantis džiaugsmo. Kartais gali būti sudėtinga dirbti su jaunimu, ypač kai jaunimo grupės yra daugiakultūrės. Istorijų pasakojimas iš tiesų yra ypač naudinga priemonė dalintis žiniomis ir kurti ryšius tarp grupės narių, kad jie jaustųsi įkvėpti ir emociškai susiję vienas su kitu ir galėtų sutelkti dėmesį į panašumus, o ne skirtumus. Taip pat ši veikla galėtų padėti ir patiems jaunimo darbuotojams, nes istorijų pasakojimas galėtų būti naudojamas grupės kontrolei išlaikyti, tuo pačiu užtikrinant, kad mokymosi ir ryšių užmezgimo procesas dalyviams yra malonus. Kiekvienam jaunam žmogui istorijų pasakojimas yra naudinga veikla, kuri gali leisti prisiminti tam tikrą asmeninio gyvenimo momentą ar epizodą iš mokyklos ir namų aplinkos.

Siekdami įgyvendinti projekto tikslus, daugiausia dėmesio skirsime daugiakultūrėms jaunimo grupėms. Dalyviai kartu kurs siužetą, personažus, pasakojimą ir apibrėš savo istorijos tikslą, t. y. ar jie nori skleisti kažkokią žinutę, gal nori pabrėžti jausmą ar akcentuoti tam tikrą vertybę, o gal papasakodami sėkmės istoriją siekia padaryti įtaką pasaulyje.

Dirbtuvėse dalyvaus daugiakultūrės grupės, taigi ir bendradarbiavimo grupės bus daugiakultūrės, o tai reiškia, kad bus ugdomi tarpasmeniniai įgūdžiai. Galima sakyti, jog yra užtikrinama saugi ir draugiška aplinka tuomet, kai yra laikomasi tokių taisyklių kaip pagarba, aktyvus klausymas ir žodžio laisvė. Pokalbio metu svarbu ne tik sukurti saugią ir draugišką aplinką – kultūrų dialogas taip pat turi klestėti. Kultūrų dialogas reiškia, kad kiekvienas, remdamasis savo asmenine gyvenimo patirtimi, gebės valdyti istorijos tėkmę ir turės galimybę pasakojimą pakreipti tam tikra linkme. Tarpkultūriškumas ir įvairovė padės sukurti įtakingą pasakojimą, kuris atspindės pačią daugiakultūrę grupę. Be to, šia veikla bus siekiama paskatinti jaunimą išlipti iš komforto zonos ir suteikti jiems galimybių įgyti naujų kompetencijų ir įgūdžių, susiduriant su žmonėmis iš skirtingų socialinių ir kultūrinių sluoksnių. Galbūt jie atras kažką naujo ir įdomaus, kuo norėtų užsiimti ir ateityje. Ar gali būti geresnis būdas augti ir šviesti save?

7. Mokymų veiklos

7.1. Lyčių lygybė

Veikla nr. 1:

VEIKLOS PAVADINIMAS	SUTINKU / NESUTINKU DISKUSIJA
Bendras pristatymas	Sukūrė asociacija „Aktyvus jaunimas“ 2020 m. birželio mėn. info@activeyouth.lt
Mokymosi tikslai	Didinti informuotumą apie lyčių lygybės svarbą ir neigiamą lyčių nelygybės bei stereotipų poveikį.
Dalyvių skaičius	8+
Priemonės / įranga / išteklių	Trys popieriaus lapai Žymeklis Lipni juosta Kėdės (neprivaloma)
Veiklos trukmė	2–3 valandos
Tikslinė grupė	Jauni žmonės (15–29 metų)
Pasiruošimas veiklai	O facilitator deve preparar: 15 teiginių apie lyčių (ne)lygybę ir lyčių stereotipus - Du popieriaus lapus: „SUTINKU“ ant vieno lapo ir „NESUTINKU“ ant kito.
Siūlomi veiklos metodai	Facilitatorius vienoje kambario pusėje turi padėti lapą su užrašu „SUTINKU“, o kitoje – lapą su užrašu „NESUTINKU“. Facilitatorius skaito jaunuoliams teiginius (po vieną), o jie turi nuspręsti, ar jie sutinka, ar nesutinka su jais ir savo nuomonę išreikšti nueidami į vieną iš dviejų kambario pusių, kurioje yra padėtas SUTINKU / NESUTINKU lapas.
Aptarimas	Įvertinus ir aptarus visus teiginius, facilitatorius apibendrina veiklą ir temas, kuriomis buvo diskutuojama jos metu. Pagrindiniai aspektai užrašomi ant popieriaus lapų ir pritvirtinami prie sienos, ant kurios jie kabo visų likusių veiklų metu.
Pasiūlymai jaunimo darbuotojams	Jaunimo darbuotojo–facilitatoriaus vaidmuo yra svarbus: jis / ji moderuoja diskusiją prašydama (-s) dalyvių paaiškinti savo pasirinkimus ir tokiu būdu skatina aktyvias diskusijas ir dalijimąsi nuomonėmis.

Veikla nr. 2

VEIKLOS PAVADINIMAS	„KAHOOT!“ FAKTAI
Bendras pristatymas	Sukūrė asociacija „Aktyvus jaunimas“ 2020 m. birželio mėn. info@activeyouth.lt
Mokymosi tikslai	Suprasti pagrindines problemas, susijusias su lyčių nelygybe.
Dalyvių skaičius	8+
Priemonės / įranga / ištekliai	• Kompiuteris • Projektorius / išmanioji lenta / televizorius • Mobilieji telefonai / planšetiniai kompiuteriai • Didelio formato lapas
Veiklos trukmė	2–3 valandos
Tikslinė grupė	Jauni žmonės (15–29 metų)
Pasiruošimas veiklai	Fasilitatorius paruošia „Kahoot!“ viktoriną su faktais apie lyčių lygybę pasaulyje, Europoje ir dalyvaujančiose šalyse.
Siūlomi veiklos metodai	Fasilitatorius atidaro sukurtą viktoriną internetinėje svetainėje https://kahoot.com ir pasidalina savo kompiuterio ekranu projektoriuje / išmaniojoje lentoje / televizoriuje. Visi dalyviai pasiima savo išmaniuosius telefonus ar planšetinius kompiuterius ir įjė į svetainę https://kahoot.it prisijungia prie viktorinos naudodami moderatoriaus ekrane rodomą PIN kodą.
Aptarimas	Pasibaigus viktorinai, tarpininkas apibendrina veiklą ir jos metu aptartus klausimus. Dalyviai dalijasi tuo, ką žinojo apie lyčių nelygybę prieš viktoriną ir tai, ko išmoko jos metu, t. y. aptariama, kaip pasikeitė dalyvių supratimas. Pagrindiniai faktai užrašomi ant didelio formato popieriaus lapo, kuris yra pritvirtinamas prie sienos ir kabo ant jos visų likusių veiklų metu.

7.2. Socioekonominės salygos: Švietimas ir užimtumas

Veikla nr. 1:

VEIKLOS PAVADINIMAS	TU TIKRAI GALI ŠOKTI (FLASHMOB)
Bendras pristatymas	Sukūrė asociacija „Aktyvus jaunimas“ 2020 m. birželio mėn. info@activeyouth.lt
Mokymosi tikslai	Sporto kaip terpės, skirtos socialiniai įtraukčiai didinti, naudojimas ir sportinės veiklos – paprasto šokio, prie kurio galėtų prisijungti bet kuris susidomėjęs žmogus, kūrimas, kurio metu jaunuoliai galės tobulinti savo bendradarbiavimo įgūdžius.
Dalyvių skaičius	8+
Priemonės / įranga / ištekliai	• Garsiakalbis • Kompiuteris • Patogūs drabužiai
Veiklos trukmė	3 valandos
Tikslinė grupė	Jauni žmonės (15–29 metų)
Pasiruošimas veiklai	Fasilitatorius gali paruošti muzikos takelį ir sugalvoti kelis judesius, kad padėtų jaunuoliams įgyvendinti šią užduotį, nors dalyviai, jei aplinkybės leidžia, gali tai padaryti savarankiškai.
Siūlomi veiklos metodai	Sportinė veikla saviugdai, socialinių įgūdžių tobulinimui – šokiai: suorganizuoti trumpą „Flashmobą“ mieste – skirtos 3 valandos visai veiklai. Ši veikla pralauš tarp jaunuolių ledus: jie mokysis šokių judesių ir įtrauks kitus žmones į masinį šokį. Tai sustiprins ryšį tarp jaunuolių, pagerins jų vadovavimo ir komandinio darbo įgūdžius, stiprins pasitikėjimą savimi ir parodys, kaip iš įvairių sluoksnių kilę žmonės gali dirbti ir mokytis kartu.
Aptarimas	Po užsiėmimo visų jaunuolių klausiama, kaip jie jautėsi veiklos metu ir po jos: kas pasikeitė, su kokiais iššūkiais jie susidūrė ir kas jiems patiko.

Veikla nr. 2:

VEIKLOS PAVADINIMAS	KŪRYBINGAS SPRENDIMAS
Bendras pristatymas	Sukūrė asociacija „Aktyvus jaunimas“ 2020 m. birželio mėn. info@activeyouth.lt
Mokymosi tikslai	Didinant dalyvių pasitikėjimą savimi ir gerinant jų tarpasmeninius ir kūrybinius įgūdžius bei skatinant mokymąsi visą gyvenimą, padėti jiems suprasti, kad kiekvienas gali dalyvauti kūrybiniame procese prisidedamas prie idėjos realizavimo, veiklos koordinavimo, valdymo ir sėkmingo rezultato.
Dalyvių skaičius	8+
Priemonės / įranga / ištekliai	• Kompiuteriai / mobilieji telefonai – po vieną kiekvienam dalyviui. • Spalvoti žymekliai. • Bet kokio tipo lenta (pastatoma ar pakabinama)
Veiklos trukmė	3 valandos (arba daugiau)
Tikslinė grupė	Jauni žmonės (15–29 metų)
Pasiruošimas veiklai	Jaunimo darbuotojai ar fasilitatoriai turi būti gerai susipažinę su testu ir jo rezultatais tam, kad galėtų pakomentuoti skirtingus kūrybinius tipus ir paaiškinti juos jaunimui. Be to, jei grupei nesisektų sugalvoti problemą, kurią jie norėtų išspręsti, jaunimo darbuotojas iš anksto gali parengti kelias temas / problemas.
Siūlomi veiklos metodai	Visi jaunuoliai eina į https://mycreativetype.com/about/ svetainę ir atlieka testą, kad sužinotų savo kūrybinius tipus. Tuomet pagal testo rezultatus dalyviai paskirstomi į 4–5 žmonių grupes, stengiantis suformuoti komandas, kurios kuo labiau atitiktų viena kitą (pvz., svajotojas, novatorius, kūrėjas, vizionierius). Šiose mišrioje grupėse žmonės turės sugalvoti problemų sprendimo idėją / produktą, kuris padėtų išspręsti problemą. Visų pirma, grupėse „minčių lietaus“ principu dalyviai apsvarstys esamas problemas (visuomenėje, rinkoje ir t.t.), kurias reikia išspręsti. Pasirinkę vieną problemą, jie turės sugalvoti kaip įmanoma daugiau ją sukeliančių priežasčių. Po to turėtų būti dar vienas „minčių lietaus“, kurio metu komanda bandys rasti būtų išspręsti jų pasirinktą problemą (sukuriant tam tikrą produktą arba teikiant paslaugą), atsižvelgdama į kiekvieną iš išvardytų priežasčių. Po to, kai visi galimi būdai yra surašyti ant popieriaus, grupės turėtų pagalvoti apie vieną galimą sprendimą, kuris galėtų padėti panaikinti kuo daugiau išvardytų priežasčių: dalyviai turėtų galvoti apie esmines problemas priežastis, racionalų sprendimą ir jo įgyvendinimą. Tokiu būdu visi grupės nariai bus įtraukti ir kiekvienas jų matys, kad gali prisidėti prie visos komandos rezultato nepriklausomai nuo to, kokia yra jo ar jos kilmė, bet

	didžiausią dėmesį skiriant jų kūrybiškumui ir įgūdžiams bei parodant, jog skirtingų tipų žmonės yra svarbūs projekto / darbo sėkmei.
Aptarimas	Po veiklos visos grupės pateikia tai, ką jos sugalvojo: pradedant nuo problemos, baigiant visu procesu, kurio metu buvo bandoma sugalvoti, kaip išspręsti tą problemą. Po kiekvieno pristatymo kitos komandos užduoda klausimų, o pristatanti komanda į juos atsako. Fasilitatorius ant lentos užrašo pagrindines problemas ir jų sprendimo būdus. Visi dalyviai pasidalina tuo, kaip jie jautėsi šios veiklos metu ir ko jie išmoko, o moderatorius pabrėžia skirtingų vaidmenų grupėje svarbą.
Pasiūlymai jaunimo darbuotojams (jei yra)	Būtų naudinga paskaityti apie kiekvieną kūrybinį tipą (https://mycreativetype.com/the-creative-types/) ir atkreipti dėmesį, koks yra kiekvienos dalyvio tipas tam, kad būtų lengviau formuoti komandas ir gebėti jaunuoliams paaiškinti savo sprendimų priežastis.

7.3. Kultūrinis šokas ir tarpkultūrinė adaptacija

Veikla nr. 1:

VEIKLOS PAVADINIMAS	PRATIMAS „ABIGAILĖ“
Bendras pristatymas	https://www.toolfair.eu/tf6/sites/default/files/tools/2011-09-29/Thesis%20all%20in%20One%20-%20Updated%20NE.pdf
Mokymosi tikslai	Atpažinti ir suprasti pagrindinius socialinius vaidmenis ir su jais susijusius išankstinius nusistatymus.
Dalyvių skaičius	Ne mažiau kaip 5 dalyviai grupėje
Priemonės / įranga / ištekliai	Kiekvienam dalyviui turi būti pateikta šios istorijos kopija: Abigailė myli Tomą, kuris gyvena kitoje upės pusėje. Potvynis sunaikino visus tiltus per upę, liko tik viena valtis. Abigailė prašo Sinbado, kuris yra laivo savininkas, kad ją nuplukdytų į kitą upės krantą. Sinbadas sutinka, bet primygtinai reikalauja, kad Abigailė permiegotų su juo. Abigailė nežino, ką daryti, ir nubėgusi pas savo motiną prašo jos patarimo. Merginos mama pasako, kad nenori kištis į Abigailės reikalus. Apimta nevilties Abigailė nusprendžia permiegoti su Sinbada, kuris po to perplukdo ją per upę. Abigailė laiminga pribėga prie Tomo norėdama jį apkabinti ir pasakyti jam viską, kas nutiko. Tomas šaltakraujiškai ją atstumia. Abigailė nubėga. Netoli Tomo namų Abigailė susitinka su Džonu, geriausiu Tomo draugu. Ji vaikinui papasakoja viską, kas nutiko. Džonas smogia Tomui už tai, kaip jis pasielgė su Abigaile ir nueina kartu su ja.

7. Mokymų veiklos

Veiklos trukmė	Numatomas laikas: 45 min.
Tikslinė grupė	• Jaunimas • Daugiakultūrės grupės
Siūlomi veiklos metodai	Supažindinkite dalyvius su veikla paminėdami, jog ji yra skirta skirtingoms vertybėms atskleisti. Paprašykite visų perskaityti istoriją ir įvertinti kiekvieną personažą (Abigailę, Tomą, Sinbadą, Abigailės motiną, Džoną) pagal jų elgesį: kas pasielgė blogiausiai, kieno poelgis buvo antras pagal blogumą ir pan. Po to, kai dauguma žmonių bus įvertinę istorijos herojus, paprašykite jų susiburti į mažas grupes (nuo 3 iki 6 asmenų) ir aptarti, ką jie mano ir kaip suvokia veikėjų elgesį. Mažų grupių užduotis yra sudaryti bendrą sąrašą – sąrašą, kuriam pritaria visi grupelės nariai. Paprašykite jų vengti matematinių metodų sprendimui priimti naudojimo ir vietoj to pasistengti sudaryti sąrašą remiantis bendru supratimu, kas yra gerai ir kas blogai.
Aptarimas	Įvertinkite šią veiklą aptarimo metu: pirmiausia apibendrinkite visų komandų rezultatus ir aptarkite jų panašumus bei skirtumus. Palaipsniui pereikite prie klausimų apie tai, kuo dalyviai rėmėsi reitinguodami veikėjus. Kaip jiems sekėsi nuspręsti, kuris elgesys buvo blogas, o kuris geras?
Kiti pasiūlymai	Vienas iš vertinimo aspektų yra mums patiems svarbios vertybės, kurios leidžia nuspręsti, kas, mūsų manymu, yra gerai, o kas blogai. Aptarus šią įžvalgą, kitas žingsnis yra pažvelgti į tai, kaip lengva ar sunku yra derėtis dėl vertybių sudarant bendrą sąrašą. Galite paklausti dalyvių, kaip jiems pavyko sukurti bendrą sąrašą: kurie argumentai buvo veiksmingi bei įtikinantys, kodėl ir kur buvo gebėjimo suprasti ir (arba) sutikti su kitu asmeniu riba.

Veikla nr. 2:

VEIKLOS PAVADINIMAS	DISKUSIJA: KAS YRA KULTŪRA
Bendras pristatymas	http://www.onestopenglish.com/compass-lesson-1-culture-shock-lesson-plan/554641.article
Mokymosi tikslai	Diskusijos apie skirtingą kultūrų suvokimą
Dalyvių skaičius	Bet kokio dydžio grupė.
Priemonės / įranga / ištekliai	Rašiklis ir popieriaus lapai
Veiklos trukmė	Numatomas laikas: 30 min.
Tikslinė grupė	• Jauni žmonės • Daugiakultūrės grupės
Pasiruošimas veiklai	Po vieną šių klausimų kopiją kiekvienam dalyviui. 1. Kaip arti draugo (-ės) tu paprastai stovi, kai kalbiesi su juo / ja? Kaip arti bendradarbio (-ės) ar nepažįstamo žmogaus tu paprastai stovi? Koks atstumas yra per arti? 2. Kiek akių kontakto jau yra per daug? Kiek akių kontaktas yra per mažai? Kodėl? 3. Ar jautiesi patogiai, kai draugas paliečia tavo ranką ar patapšnoja per petį? O jei taip darytų bendradarbis (-ė) ar viso labo tik truputį pažįstamas žmogus? Kuomet tokie poelgiai jau taptų „per daug“? 4. Kada paprastai atvykstate į vakarėlį: Laiku? Vėluodami 15 minučių? Vėluodami 2,5 valandos? 10 minučių anksčiau? O jei tai būtų verslo susitikimas?
Siūlomi veiklos metodai	Ar dalyvių nuomonės yra labai panašios / skirtingos? Leiskite dalyviams atsakyti į klausimus atskirai arba mažose grupėse ir tada pradėti platesnę / tarpgrupinę diskusiją, kurioje kiekvienas galėtų išsakyti savo nuomonę.
Aptarimas	Pradėkite diskusiją dalyviams užduodami šiuos klausimus: • Ar manote, kad jūsų kultūra turėjo įtakos jūsų atsakymams? Kodėl taip manote? • Kokiems kitiems dalykams, jūsų manymu, kultūra gali turėti įtakos? • Persikėlus į kitą šalį, prie kokių kultūros aspektų sunkiausia priprasti? Kodėl?

7.4. Tapatybė, įvairovė ir diskriminacija

Veikla nr. 1:

VEIKLOS PAVADINIMAS	SKIRTINGAS SUVOKIMAS
Bendras pristatymas	https://www.salto-youth.net/downloads/4-17-1050/IDbooklet.pdf
Mokymosi tikslai	Dalyviai ugdo supratimą, jog skirtingi žmonės skirtingai suvokia kasdienes gyvenimiškus dalykus ir jog šis supratimas tampa savotiška įvairovės metafora.
Dalyvių skaičius	Bet kokio dydžio grupės
Priemonės / įranga / išteklių	Kiekvienam dalyviui po rašiklį ir tuščią popieriaus lapą. Chronometras
Veiklos trukmė	30 min.
Tikslinė grupė	• Jauni žmonės • Daugiakultūrės grupės
Siūlomi veiklos metodai	KIEK LAIKO TRUNKA MINUTĖ? Paprašykite visų dalyvių atsistoti užmerktomis akimis. Jums davus ženklą visi dalyviai turėtų mintyse suskaičiuoti vieną minutę, o, jų manymu, minutei praėjus, tyliai atsisėsti ir atsimerkti. Fasilitatorius turi chronometrą ir pasižymi laikus, kai žmonės atsisėda. Tikėtina, kad bus gana didelis atotrūkis tarp trumpiausios ir ilgiausios įsivaizduojamos minutės. PASAULIO ŽEMĖLAPIS Paprašykite dalyvių ant popieriaus lapo nupiešti pasaulio žemėlapi. Kai žemėlapiai bus baigti, paprašykite dalyvių palyginti juos su kitų dalyvių žemėlapiais, o taip pat ir su tikruoju žemėlapiu. Priklausomai nuo to, iš kur žmogus atvyko (ar yra lankęsis anksčiau), tikėtina, kad žemėlapyje jis tiksliau atvaizduos sau pažįstamas vietas. Tai ypač įdomu, jei šioje veikloje dalyvauja skirtingos kilmės jaunuolių grupė. Rezultatai tampa dar įdomesni, jei grupėje yra amerikiečių, rusų ar japonų. Paprastai šių šalių gyventojai yra linkę žemėlapiu centre pavaizduoti savo šalį, o ne Europą.
Siūlomi veiklos metodai	Galimi klausimai ir atsakymus / diskusijas skatinančios temos: • Ar pamiršote kai kurias šalis? Ar padarėte didelių klaidų? Kurią pasaulio dalį nupiešiate geriausiai? Kodėl? • Ar šios užduoties rezultatai būtų kitokie, jei žmonėms būtų iš kitų šalių ar žemynų? Žmonės su negalia? Ar skirtingi vyrų ir moterų piešiniai? • Ar skirtingą minutės trukmę ir pasaulio žemėlapiu suvokimą lemia mūsų identitetas? Kodėl taip manote?

	• Skirtingas suvokimas – kokią galima padaryti išvadą? Ar gali būti teisingas ir neteisingas suvokimas? • Kaip reikėtų elgtis susidūrus su skirtingai nei mes aplinką suvokiančiais žmonėmis?

Veikla nr. 2:

VEIKLOS PAVADINIMAS	IŠANKSTINIO NUSISTATYMO MEDIS / VILTIES MEDIS
Bendras pristatymas	https://www.salto-youth.net/downloads/toolbox_tool_download-file-2121/antidiscrimination%20educational%20booklet.pdf
Mokymosi tikslai	Suprasti ir apmąstyti išankstinius nusistatymus, kylančius kasdienėje aplinkoje
Dalyvių skaičius	Paskirstykite dalyvius į komandas po 5–6 žmones
Priemonės / įranga / išteklių	Spalvoti rašikliai / pieštukai, popierius
Veiklos trukmė	40 min.
Tikslinė grupė	Daugiakultūris jaunimas
Siūlomi veiklos metodai	Veiklos / žaidimo / metodo aprašymas: Paaiškinkite grupei, kad būti iš anksto nusistačiusias reiškia teisti kito asmens požiūrį ar vertybes. Paprašykite jų nupiešti didelį medį. Ant medžio šaknų dalyviai turėtų užrašyti visas baimes ir išankstinius nusistatymus, nukreiptus prieš kitokiais laikomus žmones (pvz. keistas, neteisingus, kvailus ir t. t.). Paprašykite ant ksmieno užrašyti mažumų diskriminaciją skatinantį elgesį. Medžio viršūnėje dalyviai turėtų užrašyti idėjas ir pasiūlymus, kurie padėtų sukurti visuomenę, kurioje su visais žmonėmis būtų elgiamasi pagarbiai, sąžiningai ir solidariai. Pritvirtinkite baigtus piešinius ant sienos ir paprašykite visos grupės juos apžiūrėti.
Aptarimas	KLAUSIMAI UŽSIĖMIMO PABAIGOJE: • Kaip mažumos turėtų reaguoti, kai su jomis elgiamasi neteisingai? • Kaip jūs reaguojate susidūrę su diskriminacija ar priešišku? • Kaip elgiatės, kai jaučiatės atstumtas? • Ką galime padaryti kartu, kad paskatintume įvairiapusiškesnę visuomenę?

7.5. Neapykantą kurstanti kalba ir tolerancija

Veikla nr. 1:

VEIKLOS PAVADINIMAS	DISKUSIJŲ STARTUOLIS
Bendras pristatymas	Sukūrė „ANI-International“ 2020 m. liepos mėn. contact@ani-international.org +33 1 43 60 52 96
Mokymosi tikslai	• Suprasti įvairovę profesinėje aplinkoje. • Kurti inovatyvias priemones. • Didinti informuotumą apie pagarbą ir profesinės etikos kodeksą
Dalyvių skaičius	Pakanka suformuoti tris grupes su vienodu skaičiumi narių
Materialiai/Equipamento/ Recursos	• Kėdės • Popieriaus lapai • Pieštukai • Siužetas • Pasirinktinai: žymekliai ir lenta
Veiklos trukmė	2 valandos
Veiklos trukmė	2 valandos
Veiklos struktūra ir pagrindiniai jos aspektai	Profesionalai dalyvaus istorijų pasakojimu paremtoje veikloje: darbuotojas, kuris susidūrė su diskriminacija. Dalyviai turės pagalvoti apie tai, ką pasakytų kiekvienas personažas tokioje situacijoje ir kokį profesionalų metodą jie galėtų sukurti bei panaudoti savo naujai susikūrusios įmonės veikloje (personažai: Olivieris – generalinis direktorius, Sara – grafikos dizainerė ir Tomas – atsakingas už žmogiškuosius išteklius = 3 komandos) Siužetas: „KESI“ yra dvejus metus veikiantis startuolis, įsikūręs Grenoblyje (PRANCŪZIJA). Įmonė kuria kilimų raštus pagal tarptautinių gamintojų užsakymus. Startuolio komandoje yra Olivieris, generalinis direktorius, kuris 7 metus studijavo grafinį dizainą ir yra šio startuolio savininkas. Sara yra antroji grafikos dizainerė šio startuolio komandoje ir ji yra artimiausia Olivieriui darbuotoja, tarsi antrasis generalinis direktorius. Olivieris pasamdė Samantą ir Martiną, kad jie rūpintųsi bendravimu su tarptautiniais partneriais ir socialinių tinklų sritimis. Galiausiai yra ir Tomas. Jis kartu su Oliveriu tvarko apskaitą (biuro nuomą ir darbuotojų pajamas). Olivieris norėtų pasamdyti daugiau darbuotojų, ypač grafikos dizainerių, nes startuolis tampa vis žinomesnis. Gegužės mėnesį Olivieris ir Sara pakviečiami į Seule vykstančią tarptautinę mados konferenciją, kurioje yra pristatomi kai kurie jų partneriai. Vienas Indijos kilimų gamintojų kartą susistabdo Sarą. Jis yra tiesiog priblokštas matydamas ją tokiame renginyje ir taria:

	„Labai neįprasta matyti moterį tokiam darbe. Prie jūsų diplominio darbo neabejotinai turėjo prisidėti ir kas nors iš vyrų. Visgi atminkite, jums čia ne vieta.“ Grįžusi į Grenoblį Sara nori pranešti apie įvykį, tačiau sudvejoja. Po dviejų savaikių Sara paprašo Oliviero ir Tomo priimti sprendimą / sukurti priemonę, padėsiančią spręsti tai, kas įvyko Seule. Taisyklės: kaip galima geriau įsikūnykite į veikėjus, perimkite jų elgesį, nuomonę. Olivieris – apskritai maloniai elgiasi su Sara, geba išklaustyti, tačiau taip pat yra linkęs daug ką neigti, yra užsispyręs, nepalenkiamas. Sara – nusiminusi ir priblokšta dėl įvykusios situacijos, patiria daug streso. Tomas yra atviras diskusijai.
Siūlomi veiklos metodai	Projekto ir komandos pristatymas. Pažintinė veikla / „apšilimas“. Paaiškinkite, kaip vyks ši veikla ir skaitymas vaidmenimis, paklauskite, ar dalyviai turi klausimų. Dalyviai bus suskirstyti į 3 komandas ir kiekvienai komandai pagal scenarijų bus paskirtas veikėjas. Savo komandose dalyviai turės išdėstyti savo argumentus, kuriuos jie galėtų panaudoti atsakydami į kitų komandų ir taip pat kitoms komandoms paskirtų personažų nuomones. Prasidės diskusijos: komandos diskutuos viena su kita. Kaip moderatoriai, mes galime padėti dalyviams pasirengimo diskusijai metu, jei jie neturi idėjų. Moderatoriai gali patarti specialistams, kokius raktinius žodžius galima būtų pavartoti diskusijos metu.
Aptarimas	Po diskusijų įvyks atviro pobūdžio aptarimas, kuriame dalyviai nebebus suskirstyti į komandas ir visi galės laisvai išsakyti savo nuomonę šiais klausimais: • Kas įvyko? • Ar jums patiko jūsų komandai paskirtas personažas? • Kokį kitą personažą norėjote gauti? • Su kokiais iššūkiais susidūrė kiekvienas personažas? (su kokiais asmeniniais sunkumais jis / ji susidūrė) • Kaip jūs patys reaguotumėte į panašią situaciją profesinėje aplinkoje ir kasdieniame gyvenime? Aptarę šiuos klausimus dalyviai turės sukurti priemonę / veiklos strategiją / metodą, kurį jie galėtų panaudoti savo naujai įsikūrusioje įmonėje, siekdami joje skatinti įvairovę ir komunikaciją. Galimi pasiūlymai: • suteikti daugiau informacijos apie įvairovę įmonės darbuotojams; • atnaujinti įmonės veiklos reguliavimo dokumentų pavyzdžius; • dažniau po renginių organizuoti komandos narių „minčių lietu“ ir užsiėmimus, kuriuose visi galėtų laisvai išsakyti savo nuomonę ir pristatyti idėjų; • pasamdyti psichologą, kuris padėtų komandinių susitikimų metu; • integruoti vidaus / lauko komandos formavimo veiklą, siekiant sustiprinti komandos narių tarpusavio ryšius. Conclusão: O que é que aprendeu?

Veikla nr. 2:

VEIKLOS PAVADINIMAS	IŠIMTINĖ APIBRĖŽTIS / NEAPYKANTOS KALBA
Bendras pristatymas	Sukūrė „ANI-International“ 2020 m. rugpjūčio mėn. contact@ani-international.org +33 1 43 60 52 96
Mokymosi tikslai	• Padėti suprasti bendrą neapykantą kurstančios kalbos apibrėžimą. • Apsvarstyti, kada / kaip nebelieka neapykantos kalbos.
Dalyvių skaičius	Nenurodyta
Priemonės / įranga / išteklių	• Popierius, pieštukai, žodynas (pasirinktinai: žymekliai ir lenta) • Septynios (didelės) kortelės, su vienu iš šių žodžių ant kiekvienos iš jų: • Smurtas, demonstracijos, karas, priekabiavimas, • socialinė žiniasklaida, mokykla, apranga
Veiklos trukmė	+/- 1 valanda
Tikslinė grupė	Profesionalai
Siūlomas veiklos formatas	Dalyviai turės sugalvoti žodžių, susijusių su ant kortelių užrašytomis sąvokomis apie neapykantą kurstančią kalbą. Jie turės užrašyti ant lapo, su kuria ant kortelės užrašyta sąvoka yra susijęs kiekvienas jų sugalvotas žodis. (Galbūt galima būtų sukurti daugiau kortelių) Projekto pristatymas komandai. 1. Pažintinė veikla / „apšilimas“ 2. Paaiškinkite, kaip vyks ši veikla, paklauskite, ar dalyviai turi klausimų. 3. Dalyviai turi nubraižyti 7 stulpelius savo popieriaus lape. 4. Vienas dalyvis paima kortelę ir parodo ją savo komandos nariams. Jie turi parašyti žodžius ir jausmus, kuriuos jie susiejo su kortelėje perskaityta sąvoka. 5. Parodžius visas korteles, aptarkite ir palyginkite rezultatus. Jei du dalyviai yra susieję vienodą žodį su ta pačia kortele, jie gauna tašką. 6. Mediatorius turi fiksuoti dažniausius atsakymų variantus. 7. Įvykdžiusi šią užduotį komanda turės savo pačios sukurtą neapykantos kalbos apibrėžimą.
Kiti pasiūlymai	• Inicijuokite diskusiją. • Į veiklą įtraukite konkurencijos elementų ar komandų, su kuriomis reikėtų pasivaržyti.
Aptarimas	Diskusija. Palyginkite grupės suformuluotą neapykantos kalbos apibrėžimą su bendresnio pobūdžio šios sąvokos apibrėžimu?
Pasiūlymai jaunimo darbuotojams	Įtraukus žaidimo aspektą, pavyzdžiui suteikiant dalyviams taškų, reikės išrinkti nugalėtoją, tačiau tai taip pat paskatins geriau atkreipti dėmesį į žodžius, kurie buvo daugiausiai kartų įtraukti į sąrašą.

7.6. Religija

Veikla nr. 1:

VEIKLOS PAVADINIMAS	MENIU
Bendras pristatymas	Sukūrė „ANI-International“ 2020 m. liepos mėn. contact@ani-international.org +33 1 43 60 52 96
Mokymosi tikslai	- Suprasti maitinimo įstaigų prisitaikymo prie religinės žmonių mitybos poreikių svarbą. - Didinti informuotumą apie tai, kaip galima būtų kovoti su dėl religinės mitybos atsirandančia diskriminacija.
Dalyvių skaičius	Sudaromos 3 arba 4 komandos
Priemonės / įranga / išteklių	Restorano meniu kopijos (arba atitinkama alternatyva), popierius / kortelės ir rašymo priemonės, informacija apie religinę mitybą, žirklys.
Veiklos trukmė	+/- 1 valanda
Tikslinė grupė	Profesionalai, su jaunuimu dirbantys asmenys
Siūlomi veiklos metodai	Komandos turės aptarti vieno prancūzų restorano, siūlančio bretonų virtuvės valgius, meniu ir kaip šio valgiaraščio patiekalai buvo pritaikyti prie religinės mitybos reikalavimų, o taip pat kokią įtaką šios patiekalų adaptacijos turėjo Prancūzijos restoranų bendruomenei ir turizmo pramonei. Meniu: Užkandžiai: kiaušiniai su majonezu arba rūkyta šoninė su melionu (4€) Kiti užkandžiai: vytinta dešra su sviestu arba lęšių salotos (4€) Pagrindiniai patiekalai: omarų salotos / vegetariškas patiekalas su duona arba Crêpe bretonne, įdaryti troškinta kiauliena (8€) Desertai: Braškės / avietės/ slyvos su grietine (4€) Projekto ir komandos pristatymas. - Pradėkite nuo „apšilimo“, susipažinkite vieni su kitais, sužinokite dalyvių amžių, vardus, pomėgius, kuo jie dirba ir koks yra jų mėgstamiausias maistas / patiekalas (tai tiks temai pristatyti). - Surenkite „minčių lietu“ apie pagrindines Prancūzijoje išpažįstamas religijas (katalikybė, islamas, judaizmas ir budizmas). Dalyviai grupėse gali aptarti, ką jie žino apie kiekvieną su konkrečia religija susijusį mitybos būdą (jeigu dalyviai nesugalvoja jokių variantų, turėkite po ranka informacinių kortelių ar lapelių). - Dalyviai susipažins su tradicinės prancūziškos (bretonų) virtuvės valgius gaminančio restorano meniu. Jie bus paskirstyti į komandas, o kiekviena komanda atstovaus tam tikrą religiją.

7. Mokymų veiklos

	4. Tuomet komandos turės įvertinti, ką galėtų užsisakyti iš gauto restorano meniu, paisydami jų komandai paskirtos religijos mitybos apribojimų.
Kiti pasiūlymai	Aptarkite ir sukurkite meniu, kuris atitiktų vienos (ar daugiau) religijų mitybos ypatumus.
Aptarimas	Diskusija: • Ką manote apie pamokos temą? • Ar manote, kad meniu yra diskriminacinis? • Ar manote, kad meniu riboja kitų specialių mitybos poreikių turinčių asmenų pasirinkimus (pvz., diabetikų ir pan.)? • Ar žinote, ką galima būtų padaryti, norint padidinti restorano siūlomų patiekalų įvairovę? • Ar turite kokių nors pavyzdžių / asmeninės patirties, susijusios su šia tema? • Išvada: ko išmokote? • Ar įžvelgiate kokių nors panašumų tarp šių situacijų ir tų, kurios nutinka mūsų kasdiniame ir profesiniame gyvenime?
Pasiūlymai jaunimo darbuotojams (jei yra).	Būtų gerai išvengti tokių atsakymų, kaip: „Mes galime paprašyti virėjo nedėti tam tikrų produktų“.

Veikla nr. 2:

VEIKLOS PAVADINIMAS	VIKTORINA „JEI ŽINAI, ĮRODYK“.
Bendras pristatymas	Sukūrė „ANI-International“ 2020 m. rugpjūčio mėn. contact@ani-international.org +33 1 43 60 52 96
Mokymosi tikslai	• Aptarti įžymių religingų žmonių vaizdavimą kultūroje. • Pasidalinti naujais įkvepiančiais asmenybių pavyzdžiais iš viso pasaulio. • Atpažinti kultūrinį pagrindą, formuojamą mokykloje ir per asmeninį švietimą.
Dalyvių skaičius	Nenurodyta; gali būti suformuotos komandos.
Priemonės / įranga / ištekliai	Pieštukai, popierius ir nešiojamas kompiuteris / planšetinis kompiuteris ir interneto ryšys
Veiklos trukmė	1 valanda
Tikslinė grupė	Profesionalai, su jaunimu dirbantys asmenys

Siūdomi veiklos metodai	Dalyviai turės atsakyti į klausimus, kurie patikrins jų žinias apie televizijos / kino įžymybes, susijusias su religija. Jei jie galės atsakyti į klausimus, savo popieriaus lape padės varnelę, o tuomet turės tai įrodyti įvardydami tų įžymybių vardus. 1. Veiklos pristatymas. 2. Pradėkite nuo „apšilimo“, pasakykite savo vardus, pasidalinkite pomėgiais, kuo užsiimate gyvenime, koks yra jūsų mėgstamiausias filmas ar televizijos šou? 3. Pradėkite veiklą: Kiekviena grupė turi pateikti kuo daugiau atsakymų, kiekvienai religijai ne mažiau kaip po tris. Komanda, gavusi daugiausiai taškų, laimi. 4. Klausimai: Ar galite įvardyti tris islamą išpažįstančius įžymius žmones? Ar galite įvardyti tris įžymybes, išpažįstančias krikščionybę? Ar galite įvardyti tris garsenybes propoguojančias budizmą? 5. Kiekviena komanda turės pristatyti savo rezultatus.
Aptarimas	Diskusija: • Ar tai buvo lengva, ar sunki užduotis? Kurios religijos atstovus buvo sunkiausia įvardyti? Kurios religijos įžymių atstovų, jūsų manymu, yra mažiausiai (kurios religijos atstovai turi daugiau galimybių išgarsėti). Kodėl? • Ar kuris nors iš atsakymų jus nustebino? • Ar manote, kad tai yra aktuali problema? • Išvada. • Ko išmokote?
Pasiūlymai jaunimo darbuotojams	Moderatoriai gali būti paruošę įžymybių, siejamų su tam tikromis religijomis, sąrašą, kuriuo jie galėtų pasinaudoti tiek moderuodami veiklą, tiek pasiūlydami dalyviams galimų atsakymų variantų. Kitu atveju atsakymus galima patikrinti internete.

7.7. Žmogaus teisės ir įstatymai

Veikla nr. 1:

VEIKLOS PAVADINIMAS	NUPIEŠK MAN ŽODJ!
Bendras pristatymas	https://content.gulbenkian.pt/wp-content/uploads/2017/08/29195731/compass_2016_pt.pdf
Mokymosi tikslai	- Tai komandinis žaidimas, kurio tikslas – piešiant pavaizduoti žodį, susijusį su žmogaus teisėmis. - Didinti žinias apie žmogaus teises. - Ugdyti komandinę dvasią ir kūrybinį mąstymą, taip pat supratimą apie tai, kaip naudojami atvaizdai. - Skatinti solidarumą ir pagarbą įvairovei.
Dalyvių skaičius	Ne mažiau kaip 8 (mažos 4–5 narių grupės)
Priemonės / įranga / ištekliai	- Kompiuteris ir projektorius - Po A4 formato popieriaus lapą kiekvienai grupei - Pieštukiniai klėjai - Rašikliai / žymekliai - Pastatoma lenta - Supaprastinta Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos versija
Veiklos trukmė	30 minučių
Tikslinė grupė	Jaunimas
Siūlomi veiklos metodai	- Paprašykite dalyvių suskirstyti į grupes po keturis ar penkis žmones ir sugalvoti savo komandos pavadinimą. - Paaiškinkite, kad šioje veikloje jie dirbs kaip grupė: fasilitatorius kiekvienos grupės vienam nariui įteiks Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos straipsnį, kurį reikės pavaizduoti piešiant. Likusieji komandos nariai turės atspėti piešiamą teisę. Pirmoji komanda, kuri teisingai atspės, laimės tašką. - Padėkite popieriaus lapus ir rašiklius patogioje ir prieinamoje vietoje ir paprašykite grupių išsibarstyti po kambarį, kad komandos negirdėtų viena kitos. - Pakvieskite po vieną savanorį iš kiekvienos komandos ir duokite jam / jai vieną iš jūsų sąrašo turimų teisių, pavyzdžiui: „kankinimo draudimas“ arba „teisė į gyvybę“. - Paprašykite jų grįžti į savo komandas ir nupiešti tai, ką reiškia jiems duota teisė, kol likę komandos nariai bandys ją atspėti. Jie gali piešti tik vaizdus; negalima rašyti žodžių ar skaičių, negalima kalbėti, išskyrus patvirtinant teisingą atsakymą.

	6. Komanda gali tik bandyti atspėti, jie negali užduoti klausimų. 7. Kiekvieno turo pabaigoje paprašykite savanorių savo piešinyje parašyti, kokią teisę jie bandė pavaizduoti, ar jie baigė savo piešinį, ir padėti popierių į šalį. 8. Kartokite turus tiek kartų, kiek užteks laiko. Įtraukite visus dalyvius į piešimo veiklą ir įsitikinkite, kad kiekvienas turi galimybę piešti bent kartą. 9. Visos veiklos pabaigoje paprašykite grupių pakabinti savo piešinius ant sienos, kad būtų galima palyginti ir aptarti skirtingas teisių interpretacijas.
Aptarimas	Pradėkite apžvelgdami veiklą ir šiek tiek pakalbėkite apie tai, ką dalyviai žino apie žmogaus teises: • Ar piešiniu perteikti žmogaus teises buvo lengviau ar sunkiau nei tikėjotės? • Kokiu būdu pasirinkote nupiešti jums duotą žmogaus teisę? • Iš kur sėmėtės įkvėpimo? • Jei bandydami iliustruoti jums duotą žmogaus teisę piešėte jos pažeidimo būdus, ar šių pažeidimų pasitaiko jūsų šalyje? • Ar galima palyginti skirtingus tos pačios teisės atvaizdavimus? Ar buvo daug būdų, kaip galima buvo sukurti ir interpretuoti tą pačią sąvoką? • Ką, peržiūrėję visus brėžinius, supratote jau žinoję apie žmogaus teises? • Ar žmogaus teisės turi kokią nors reikšmę jūsų gyvenime? • Kurios tai teisės?
Pasiūlymai jaunimo darbuotojams	Naudokite sutrumpintą Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos versiją. Žmogaus teisių pasiūlymai: teisė į gyvybę; kankinimo draudimas; teisė į teisingą bylos nagrinėjimą; diskriminacijos draudimas; teisė į privataus gyvenimo apsaugą; teisė į mokslą; vergijos uždraudimas; asociacijų laisvė; žodžio laisvė; teisė į pilietybę; minties ir religijos laisvė; balsavimo teisė; teisė į darbą; teisė į sveikatą; teisė į nuosavybę; teisė susituokti ir sukurti šeimą bei teisė pasirinkti, su kuo tuoktis.

Veikla nr. 2:

VEIKLOS PAVADINIMAS	„FLOWER POWER“
Bendras pristatymas	https://content.gulbenkian.pt/wp-content/uploads/2017/08/29195731/compass_2016_pt.pdf
Mokymosi tikslai	- Pasibaigus šiai veiklai bus sukurta gėlių siena, kuri simbolizuos grupės įvairovę. Tai yra kūrybinė veikla, vedanti prie diskusijų dėl žmogaus teisių apskritai: kas jos yra, kodėl jos egzistuoja ir kodėl turėtume jas saugoti. - Ugdyti supratimą apie žmogaus poreikių, asmeninės gerovės ir žmogaus teisių santykį. - Gerinti refleksijos ir analizės įgūdžius. - Skatinti solidarumą ir pagarbą įvairovei.
Dalyvių skaičius	Veikla gali būti pritaikyta prie dalyvių grupėje skaičiaus
Priemonės / įranga / išteklių	- Siena, ant kurios būtų pakankamai vietos pakabinti prieštarius. - Balti didelio formato lapai / kartonas - Po vieną pieštuką kiekvienam dalyviui, trintukai, flomasteriai - Lipni juosta - Pastatoma lenta ir žymekliai
Veiklos trukmė	30 minučių
Tikslinė grupė	Jaunimas
Siūlomi veiklos metodai	- Paaiškinkite, kad ši veikla paskatins diskusijas apie žmogaus teises, tačiau jos prasidės nuo mąstymo apie tai, ką reiškia būti žmogumi. - Paaiškinkite, kad tam, jog jaustumėme pilnatvę kaip žmonės, turime patenkinti tam tikrus asmeninius poreikius. Kad būtume visaverčiai žmonės, turime patirti meilę ir jausti, jog kažkam priklausom, todėl mums reikia draugystės, intymumo ir šeimos; kita vertus, mums taip pat reikia pagarbos, kad mus priimtų ir įvertintų kiti žmonės, saviraiškos galimybių ir jausti, kad galime ugdyti savo potencialą - Paprašykite dalyvių, kad jie sukurtų gėlę su aštuoniais žiedlapiais, kurie atspindėtų jų, kaip žmonių, poreikius (pagrindiniai poreikiai; asmeninis saugumas; finansinis saugumas; sveikata; draugystė; šeima; pagarba; saviraiška). Žiedlapių dydis turi atitikti santykinę aštuonių poreikių svarbą kiekvienam dalyviui. - Duokite dalyviams popieriaus lapų, rašiklių, flomasterių ir paprašykite, kad kiekvienas dalyvis lapo viduryje nupieštų savo gėlę. Paaiškinkite, kad šioje užduotyje nėra gražių ar negražių gėlių ir kad visos gėlės bus unikalios. Norėdami motyvuoti dalyvius atkreipkite dėmesį, kad jie nerašytų savo vardų ant gėlių. - Paprašykite dalyvių pakabinti savo darbus ant sienos ir taip sukurti parodą.

Aptarimas	Suteikite grupei šiek tiek laiko apžiūrėti gėles. Tada paprašykite dalyvių aptarti šiuos klausimus mažose grupelėse: • Ar yra ryšys tarp žmogaus teisių ir gėlių? Jei taip, koks jis? • Ar žmogaus teisės svarbios? Kodėl? • Ką jums reiškia junginys „žmogaus teisės“? Paprašykite kiekvienos grupelės pasidalinti savo įspūdžiais / išvadomis.

7.8. Migracija ir kultūrinė įvairovė/sąmoningumas

Veikla nr. 1:

VEIKLOS PAVADINIMAS	BULVIŲ VEIKLA
Bendras pristatymas	Sukūrė „CULPEER“ Data nenurodyta Kontaktiniai duomenys https://culpeer.eu/en/contact-imprint-en
Mokymosi tikslai	Tai yra praktinis pratimas, kuriuo siekiama padėti jaunimui pašalinti stereotipus ir pastebėti kiekvieno unikalumą.
Dalyvių skaičius	Ne mažiau kaip 8 (mažos 4–5 narių grupės)
Priemonės / įranga / išteklių	• Rudas popierinis maišelis. • Po vieną bulvę kiekvienam grupės nariui ir fasilitatoriui.
Veiklos trukmė	20–30 minučių
Tikslinė grupė	Veikla bus įgyvendinama su jaunimu
Siūlomi veiklos metodai	1. Paimkite vieną bulvę savo demonstracijai ir mintyse sugalvokite istoriją apie tą bulvę, kurią galėtumėte papasakoti savo grupės nariams. Laikykite bulvę priešais grupės narius ir sakykite šiuos žodžius: „Štai turiu bulvę. Nežinau kaip jūs, bet aš dar niekuomet tiek daug negalvojau apie bulves. Niekuomet jų per daug nevertinau. Mano nuomone, visos bulvės yra daugmaž vienodos. Kartais susimąstau, ar bulvės ir žmonės nėra labiau panašūs vienas į kitą nei mes manom.“ 2. Perduokite bulvių maišelį visiems grupės nariams, kad kiekvienas galėtų išsitraukti po vieną bulvę. Paprašykite kiekvieno dalyvio maždaug vieną minutę tyloje patyrinėti savo bulvę, apžiūrėti jos nelygumus, įbrėžimus, defektus ir susidraugauti su ja. „Susipažinkite su savo bulvėmis pakankamai gerai, kad galėtumėte pristatyti savo naują „draugą (-ę)“ grupei.“

	3. Po kelių minučių praneškite dalyviams, kad norėtumėte pradėti pristatydami jiems savo „draugą (-ę)“ (pasidalinkite savo bulvės istorija, papasakokite, kaip pas ją atsirado įvairių nelygumų). Tada pasakykite dalyviams, kad norėtumėte susipažinti ir su jų draugais (-ėmis). Paklauskite, kas norėtų pristatyti savo draugą (-ę) pirmas (-a). (Paprašykite kelių, o gal net ir visų, grupės narių pristatyti savo bulves.) 4. Kai pakankamai dalyvių bus pristatę savo „draugus (-es)“ grupei, vėl perduokite bulvių maišelį visiems grupės nariams. Paprašykite jų įdėti savo „draugus (-es)“ atgal į maišelį. 5. Paklauskite grupės narių: „Ar sutiktumėte su teiginiu, jog „visos bulvės yra vienodos“? Kodėl taip manote?“ 6. Paprašykite dalyvių pabandyti atpažinti savo „draugą (-ę)“ tarp kitų bulvių. Sumaišykite bulves maiše ir išberkite jas ant stalo. Pakvieskite visus prieiti prie stalo ir pasiimti savo bulvę. 7. Po to, kai kiekvienas bus pasiėmęs savo bulvę ir bus susigražinęs savo „draugą (-ę)“, pasakykite: „Na, galbūt bulvės ir žmonės iš tikrųjų turi kažką bendro. Kartais mes ir į žmones žiūrime ne kaip į individus, bet kaip į vieną masę. Kai mes sakome: „Jie visi panašūs“, iš tikrųjų tai reiškia, jog mes tiesiog neskyrėme pakankamai laiko tiems žmonėms pažinti, ar bent jau nemanėme, jog tai yra būtina. Tačiau, jei visgi skiriame daugiau laiko ir dėmesio, pamatome, jog kiekvienas iš jų yra ypatingas ir unikalus, visai taip, kaip mūsų draugės (-ai) bulvės.
Veiklos formatas	Kontaktinė veikla
Aptarimas	Dirbkite su grupėmis, kurių vaidmuo yra svarbus ir reikšmingas jūsų pasirinktoje mokykloje ar bendruomenėje. Aptarkite atsakymus į šiuos klausimus: • Kai mes žiūrime į tam tikros grupės narius ne kaip į individus, o kaip į vienalytę masę ir darome prielaidą, jog jų visų savybės yra vienodos, ką tai reiškia? Kaip tai vadinama? • Ar pažįstate daug žmonių iš grupių, kurių atstovus traktuojame kaip vienalytę masę? • Ar jie visi atitinka stereotipus? Kodėl stereotipai pavojingi?

Veikla nr. 2

VEIKLOS PAVADINIMAS	BENDRUOMENĖS, KURIOJE VERTINAMA ĮVAIROVĖ, VIZIJA
Bendras pristatymas	Dar kuriama Kontaktiniai duomenys https://uh.edu/cdi/diversity_education/resources/activities/pdf/diversity%20activities-resource-guide.pdf
Mokymosi tikslai	Ši veikla padeda specialistams panaudoti savo kūrybiškumą ir sąmoningumą, kad įsivaizduotų bendruomenę, kuri iš tikrųjų vertina įvairovę, ir sukurtų veiksmų planą, siekdami šios vizijos.
Dalyvių skaičius	Jis gali būti pritaikyta prie grupės narių skaičiaus – kiekvienoje mažoje grupėje turėtų būti 4–6 žmonės
Priemonės / įranga / išteklių	• Pastatomos lentos su tuščiais popieriaus lapais (po vieną kiekvienai grupei) • Įvairiaspalviai žymekliai
Veiklos trukmė	30 minučių
Tikslinė grupė	Profesionalai (veikla taip pat gali būti atliekama ir su jaunimu)
Siūlomi veiklos metodai	Suskirstykite pagrindinę grupę į mažesnes grupėles po 4–6 žmones. Paprašykite jų atlikti šiuos veiksmus: 1. „Minčių lietaus“ principu aptarti, kokia būtų ši bendruomenė, jei joje iš tikrųjų būtų vertinama žmonių įvairovė. 2. Sukurti grafinį savo vizijos vaizdą ir nupiešti jį ant pastatomos lentos naudojant įvairiaspalvius žymeklius (galbūt komandos nenorės rodyti savo kuriamo piešinio kitoms grupelėms iki „didžiojo atidengimo“ momento). 3. Sukurti dviejų ar trijų veiksmų, padėsiančių pasiekti jų viziją, planą, kurį jie, individualiai ar kaip komanda, galėtų pritaikyti. 4. Paprašykite, kad kiekviena grupelė pristatytų savo viziją ir grafinį jos atvaizdavimą visiems dalyviams bendrai. Tuomet paprašykite, kad grupelės įvardytų savo sugalvotų veiksmų planą. Kitos grupės gali užduoti klausimų arba komentuoti.
Veiklos formatas	Kontaktinė veikla
Aptarimas	Apibendrinkite veiklą teigdami, kad mes visi norime dirbti ir gyventi aplinkoje, kurioje galėtume laisvai būti tuo, kas esame, ir būti vertinami už mūsų unikalų indėlį. Tik dirbdami kartu, skirdami dėmesio šiai temai ir norėdami sukurti atvirą bendruomenę, puoselėjančią žmonių įvairovę, galime pasiekti šio tikslo.

7.9. Tarpkultūrinė komunikacija

Veikla nr. 1:

VEIKLOS PAVADINIMAS	ALFA IR BETA PARTNERYSTĖ
Bendras pristatymas	Sukūrė „Stringer - Cassiday“ „Intercultural press“
Veiklos tikslai	Padėti dalyviams suprasti, kaip: • keičiasi bendravimo struktūra, kai tarp grupės narių atsiranda kultūrinių skirtumų; • kaip ir kokie bendravimo modeliai ir koks kultūrinis elgesys gali daryti įtakos derybų tarp dviejų grupių procesui.
Dalyvių skaičius	8–30 dalyvių
Priemonės / įranga / išteklių	• Po apdovanojimų paskirstymo lapą kiekvienam dalyviui • Po vieną lapą kiekvienam „Alfa“ grupės nariui • Po vieną lapą kiekvienam „Beta“ grupės nariui • Du kambariai
Veiklos trukmė	60 minučių: 5 minutės įvadui, 15 minučių pasiruošimui tos pačios kultūros žmonių grupelėse, 20 minučių deryboms mišrioje grupėje, 20 minučių minučių apibendrinimui
Tikslinė grupė	Veikla bus įgyvendinama su jaunimu
Siūlomi veiklos metodai	1. Padalinkite dalyvius į dvi grupes, kiekvieną grupę nuvesdami į atskirą kambarį. Duokite po vieną apdovanojimų paskirstymo lapą ir po „Alfa“ grupei skirtą lapą kiekvienam dalyviui viename kambaryje; kitame kambaryje esantiems dalyviams duokite kiekvienam po vieną apdovanojimų paskirstymo lapą ir „Beta“ grupei skirtą lapą. 2. Kiekviena grupė turėtų pasirinkti lyderį atsižvelgdami į savo kultūros bruožus. 3. Duokite laiko kiekvienoje grupelėje atskirai pasireikšti dalyvių kultūrinio elgesio ypatumams, kol jos nariai spės apdovanojimų paskirstymo klausimą prieš pradėdami derybas su kita grupe. Dalyviai turės naudotis per šį pasiruošimą gautais rezultatais derybų su kita grupe metu. 4. Po 15 minučių paimkite „Alfa“ ir „Beta“ grupėms skirtus lapus iš dalyvių. Kol kas neaptarkite rezultatų su grupėmis. 5. Kiekviena grupė pasiruošia derėtis su kita grupe pasidalindama per pusę ir vieną savo narių dalį siųsdama susitikti su kitos grupės nariais. Tokiu būdu viena grupė tampa priimančiąja, o kita vizituojančiąja. Jei norite, vieną grupę galite pavadinti „Lauko“ grupe, o kitą – „Būstinės“ grupe. Jei norite, derybų metu taip pat galite leisti Alfa–Alfa ir Beta–Beta tarpusavio pasitarimus.

	- Alfa–Beta derybos tęsiasi, naudojant apdovanojimų paskirstymo lapus. - Jūs stebite derybas ir jas nutraukiate po 20 minučių. Suburti visus dalyvius tame pačiame kambaryje ir paprašyti kiekvienos mišrios grupės pranešti savo derybų rezultatus.
Veiklos formatas	Kontaktinė veikla
Aptarimas	- Kaip jautėtės mažesnėse grupelėse, kai pirmą kartą praktikavote savo kultūrinės ypatybes? Kaip vyko bendravimas su jūsų kultūrinės grupės nariais? - Kaip jautėtės, kai pirmą kartą patekote į naują grupę (kaip vizituojantis, jei buvote „Lauko“ atstovas, arba kaip priimantysis, jei buvote „Būstinės“ atstovas)? Kas nutiko bendravimo tarp jūsų kultūrinės grupės ir naujosios grupės metu? Ar / kaip pasikeitė bendravimas jūsų pačių kultūrinės grupės viduje dėl to, kad kambaryje atsirado kitos kultūrinės grupės narių? - Kokį dalyvių elgesį pastebėjote derybų metu? (Pasistenkite, jog dalyviai įvardytų pastebėto elgesio ypatumų) - Kaip jautėtės dėl kitų dalyvių elgesio, kurį pastebėjote? Kaip šie jausmai, jūsų nuomone, galėjo paveikti elgesį? - Kaip skirtingas kultūrinis elgesys paveikė derybų procesą ir bendravimą?

Veikla nr. 2

VEIKLOS PAVADINIMAS	DANTŲ KRAPŠTUKAI
Bendras pristatymas	Sukūrė „Stringer- Cassiday“ „Intercultural press“
Veiklos tikslai	Padėti dalyviams: 1. Sužinoti, kokia yra neverbalinės komunikacijos įtaka gautam pranešimui. 2. Suprasti, kad svarbu mokytis kitų kultūrų neverbalinės komunikacijos taisyklių. 3. Pastebėti, kaip neverbaliniai ženklai gali būti susiję su tam tikra kultūra ar lytimi. 4. Patirti tylos įtaką bendravimui. 5. Patirti netinkamo elgesio, kurio taisyklės nėra garsiai išsakomos, jausmą.
Dalyvių skaičius	Veikla gali būti pritaikyta prie dalyvių grupėje skaičiaus.
Priemonės / įranga / ištekiai	• Pastatoma lenta arba skaidrė, kurioje būtų surašytos taisyklės • Dantų krapštukai (10 vienam dalyviui) • Kortelės (ant kiekvienos užrašyta viena iš „Neverbalinės komunikacijos taisyklių“) • Aštuoni skirtingų spalvų taškeliai kortelėms, ant kurių užrašyta ta pati neverbalinės komunikacijos taisyklė, pažymėti
Veiklos trukmė	60 minučių 25–30 minučių veiklai, 20–30 minučių apibendrinimui
Tikslinė grupė	Su jaunimu dirbantys asmenys (veiklą taip pat galima atlikti ir su jaunimu)
Siūlomi veiklos metodai	1. Kiekvienam dalyviui duokite po kortelę ir paaiškinkite veiklos tikslus. 2. Aptarkite ant lentos ar skaidrėje užrašytas taisykles: • laikytis kortelėje nurodytų taisyklių; • bendrauti su žmogumi, kuris turi kitokios spalvos taškelį ant savo kortelės; • neatskleisti ant savo kortelės užrašytos „taisyklės“. • pabandyti išsiaiškinti savo ir savo pašnekovo neverbalinės komunikacijos taisyklių skirtumus. 3. Paprašykite dalyvių susirasti žmogų, turintį kortelę su kitokios spalvos taškeliu nei jų pačių ir pradėti kalbėtis kažkokia bendra tema (pvz., koks yra vienas iš tavo mėgstamiausių filmų ir kodėl? Kur labiausiai mėgsti keliauti? Pomėgiai, laisvalaikis?). 4. Pasakykite dalyviams, kad kaskart jų pašnekovui (-ei) pažeidus ant jų kortelės parašytą taisyklę, dalyviai pažeidusiam taisyklę asmeniui duotų po dantų krapštuką.

	- Po 3–5 minučių paprašykite dalyvių pakeisti savo pašnekovą (-ę) ir susirasti žmogų, turintį kortelę su dar kitokios spalvos taškelio. Šį pasikeitimą pakartokite keletą kartų. - Po maždaug 10 minučių užbaikite užduotį ir pakvieskite dalyvius aptarti šią veiklą.
Veiklos formatas	Kontaktinė veikla
Aptarimas	Klausimai aptarimo metu: - Kaip jautėtės dalyvaudami šioje veikloje? Duodami / gaudami dantų krapštukų? - Ar buvo lengva ar sunku suprasti, kokios buvo jūsų pašnekovų (-ių) neverbalinės komunikacijos taisyklės? - Ko ši veikla moko apie bendravimą (ir kaip tai lengva/ sunku padaryti) nežinant taisyklių? - Apibūdinkite kai kuriuos neverbalinio bendravimo skirtumus, su kuriais susidūrėte. Ar yra kitų būdų, kaip neverbalinės bendravimo priemonės gali skirtis? - Kaip neverbalinės bendravimo priemonės veikia bendravimą apskritai? Kaip tai veikia jūsų asmeninį elgesį bendraujant? Kaip tai veikia kitų suvokimą? - Ar nejautėte diskomforto tylos metu? Kaip tylą gali paveikti bendravimą?

7.10. Kalbinė įvairovė

Veikla nr. 1:

VEIKLOS PAVADINIMAS	„VISKAS APIE MANE“ PLAKATAS
Bendras pristatymas	Sukurkite plakatą apie tai, kas jūs esate. Naudokite nedidelius daiktus: asmeninius relikvijas, lipdukus, nuotraukas, žurnalų iškarpas, vėliavas, dažus ir t. t., kad sukurtumėte spalvingą savo istorijos pasakojimą. Reikia iš anksto perspėti dalyvius, kad jie atsineštų sau svarbių asmeninių daiktų, kuriuos jie galėtų panaudoti šios veiklos metu.
Veiklos tikslai	Padėti dalyviams suprasti: jog savęs, kaip asmens, pristatymas ir lūkesčių įvardijimas kitiems žmonėms yra be galo svarbus pradedant kurti kultūriškai ir kalbiškai atvirą aplinką, jog kalbėdami apie savo kultūrinę kilmę mes parodome, kad mums yra svarbi kultūra ir kad ji nutiesia kelią į kultūriškai ir kalbiškai įtraukią ir atvirą visuomenę.
Dalyvių skaičius	Veikla gali būti pritaikyta prie dalyvių grupėje skaičiaus

7. Mokymų veiklos

Priemonės / įranga / ištekliai	- Plakatinis iš šonų sulenkiamas kartonas arba įprastas plakatinis kartonas - Stiprūs tepami klėjai - Dažai, žymekliai, spalvoti pieštukai ir kt. (neprivaloma) - Svarbiausių asmeninių dalykų, kurie „apibūdintų“ dalyvius, iškarpos
Veiklos trukmė	30 minučių kiekvienam dalyviui
Tikslinė grupė	Veikla bus įgyvendinama su jaunimu
Siūlomi veiklos metodai	Paprašykite dalyvių sugalvoti pavadinimą, kuriame atsispindėtų tai, kaip jie / jos norėtų būti vadinami kitų. 1 dalis: Mano pradžia. - Nuotraukos ar piešiniai iš kūdikystės, vaikystės ar mokyklos laikų, taip pat šeimos nuotraukos ar piešiniai. - Aprašymas, kokie jie / jos buvo - Kortelė, kurioje būtų išvardyti faktai apie tai, kada / kur jie / jos gimė. 2 dalis: Didžioji dalis manęs. - Nuotraukos, brėžiniai arba nedidelį simboliai, atspindintys juos / jas apibūdinančią veiklą ir pomėgius. - Nuotraukos ar sąrašas jų mėgstamiausių: knygų, maisto, veiklų, pomėgių ir pan. Pasirenkamosios dalys: - Sukurkite ką nors savo arba palikite vietos pridėti simbolių iš šių metų.
Veiklos formatas	Kontaktinė veikla
Aptarimas	- Paprašykite dalyvių paėiliui pristatyti savo sukurtus plakatus grupei. - Pasižymėkite visus naujus terminus, kuriuos mokiniai pavartojo pristatymų metu, kad juos galima būtų panaudoti vėlesnėse užduotyse. - Paprašykite mokinių palyginti savo ir kitų „Visko apie mane“ plakatus naudojant schemas ar Veno diagramas. Tegul mokiniai naudojas schemų / diagramų šablonais rašydami informacinio pobūdžio (panašumų ir skirtumų) rašinius. - Sukurkite tikslumo, tvarkingumo, kūrybiškumo ir kitų aspektų vertinimo skiltis. Aiškiai nurodykite aspektus, kuriuos norite, jog dalyviai įtrauktų į savo „Viskas apie mane“ plakatą.

Veikla nr. 2:

VEIKLOS PAVADINIMAS	MANO KULTŪROS MAIŠELIS
Bendras pristatymas	Sukurkite maišelį su įvairiomis iškarpomis, kurios atspindėtų jus kaip asmenį. Naudokite nedidelius daiktus: lipdukus, nuotraukas, žurnalų iškarpas, smulkius dalykėlius, dažus ir t. T., kad sukurtumėte spalvingą ir pilną istorijų maišelį.
Veiklos tikslai	Savęs, kaip asmens, ir savo, kaip jaunimo darbuotojo, lūkesčių pristatymas mokiniams yra būtinas kuriant kultūriškai ir kalbiškai atvirą aplinką klasėje. Atskleiddami savo kultūrinę kilmę parodote, kad kultūra jums yra svarbi ir kad ji nutiesia kelią į kultūriškai ir kalbiškai įtraukią ir atvirą aplinką. Reikia iš anksto perspėti dalyvius, kad jie atsineštų sau svarbių asmeninių daiktų, kuriuos jie galėtų panaudoti šios veiklos metu.
Dalyvių skaičius	Veikla gali būti pritaikyta prie dalyvių grupėje skaičiaus
Medžiagos / įranga / išteklių	• Kiekvienam dalyviui po maišelį (gali būti didelis paprastas, rudas ar dalyviui reikšmingas maišelis) • 5 – 8 asmeniniai reikšmingi daiktai (priklausomai nuo dalyvių amžiaus ir turimo laiko) • Kreidelės, pieštukai, dažai, klėjai ir kt. (jei naudojamas paprastas maišelis)
Veiklos trukmė	45–60 minučių: 25–30 minučių veiklai, 20–30 minučių apibendrinimui
Tikslinė grupė	Su jaunimu dirbantys asmenys ir jaunimas
Siūlomi veiklos metodai	Ką įdėti į savo kultūros krepšelį? • Išpuoškite maišelio priekį vaizdais, kurie apibūdina jus. • Įdėkite 5–8 asmeninius ir jums reikšmingus daiktus į maišelio vidų: • nuotraukų; • dienoraštį; • daiktų, susijusių su tam tikrais prisiminimais; • sentimentalių dovanėlių; • vėliavėlių; • pliušinį žaislą; • su kultūra susijusių daiktų; • nieko pernelyg asmeniško. • Nerašykite savo vardo ant maišelio, bet padarykite jį savu (padarykite jį unikalų)
Veiklos formatas	Kontaktinė veikla

Aptarimas	1. Sužaiskite žaidimą „Atspėk, kieno šis maišelis“ (geriausia, jei žaisite po to, kai bus išvardyti „uždrausti maišelio daiktai“ ir (arba) po to, kai visi bus matę krepšelio turinį, kad nebūtų jokių staigmenų). 2. Dalyviai gali pristatyti savo maišelius (aptarę gero pristatymo aspektus įvertinkite pristatymus pagal nustatytus vertinimo kriterijus) savarankiškai arba su partneriu. Pasižymėkite visus naujus terminus, kuriuos dalyviai pavartojo pristatymų metu, kad jie galėtų būti panaudoti vėlesnėse rašto užduotyse. 3. Paprašykite dalyvių palyginti (rasti panašumų ir skirtumų) savo maišelius naudojant Veno diagramas. 4. Dalyviai gali suskirstyti į kategorijas kiekvieno asmens atsineštus daiktus ir duomenis pavaizduoti diagramoje, o tada paskelbti savo išvadas. 5. Paprašykite dalyvių, kad jie užsirašytų, ką jie sužinojo apie kitus dalyvius (prieš ir po). 6. Tegul mokiniai sukuria savo maišelyje esančių reikšmingų daiktų „autobiografijas“ arba parašo kitų dalyvių maišeliuose esančių daiktų „biografijas“.

8. Žodynas

TIKSLINĖS GRUPĖS

Pabėgėlis

Asmuo, kuris negali arba nenori grįžti į savo kilmės šalį dėl pagrįstos baimės būti persekiojamam dėl rasės, religijos, tautybės, priklausymo tam tikrai socialinei grupei ar politinių pažiūrų. (1951 m. Pabėgėlių konvencija).

Prieglobsčio prašytojas

Prieglobsčio prašytojas yra asmuo, kuris siekia tarptautinės apsaugos už jo ar jos šalies ribų, tačiau dar nėra pripažintas pabėgėliu (-e).

Migrantas

Bet kuris asmuo, kuris kerta ar jau yra kirtęs tarptautinę sieną arba keliauja valstybės viduje iš savo įprastinės gyvenamosios vietos, neatsižvelgiant į 1) asmens teisinį statusą; 2) ar persikėlimas yra savanoriškas, ar priverstinis; 3) kokios yra persikėlimo priežastys; arba (4) kokia yra apsistojimo kitoje vietovėje trukmė. (JT migracijos agentūra).

Asmuo be pilietybės

Asmuo, kurio jokia valstybė pagal savo galiojančius įstatymus nelaiko piliečiu. Asmenims be pilietybės gali būti sunku naudotis pagrindinėmis teisėmis, pavyzdžiui, švietimu, sveikatos priežiūra, darbo teise ir judėjimo laisve.

Pažeidžiami žmonės

Kaip apibrėžta psichologijos, sociologijos, socialinio darbo ir teisės srityse, pažeidžiami žmonės negali pasirūpinti savimi. Pažeidžiamais žmonėmis gali būti laikomi ir tie asmenys, kurie negali apsisaugoti nuo išnaudojimo ar didelės žalos sau. Svarbu pažymėti, kad tai nebūtinai reiškia, jog šiems žmonėms trūksta kompetencijų. Kad būtų laikomi pažeidžiamais, asmenys turėtų gyventi tokiomis sąlygomis, kurių jie patys savarankiškai, be pagalbos iš išorės, negalėtų nei pakeisti, nei pagerinti.

TEMOS

Tarpkultūrinė adaptacija

Aklimatizacija prie naujos kultūrinės aplinkos, kultūrinė asimiliacija.

Kultūra

Tai, kaip mes bendraujame su žmonėmis.

Kultūrinis šokas

Natūrali psichologinės ir fizinės dezorientacijos būseną, kuri gali atsirasti susidūrus su nauja aplinka ar kultūra (pyktis, nusivylimas, depresija ir namų ilgesys).

Įvairovė

Apima įvairius žmonių skirtumus, tokius kaip rasė, etninė kilmė, lytis, lytinė tapatybė, seksualinė orientacija, amžius, socialinė klasė, fiziniai gebėjimai ar savybės, religinių ar etinių vertybių sistema, tautinė kilmė, politiniai įsitikinimai ir kt..

Lyčių lygybė

Vienodas elgesys tiek su vyrais, tiek ir moterimis (Kembridžo anglų kalbos žodynas, 2019), vienodos abiejų lyčių atstovų galimybės naudotis tokiomis pat teisėmis, atsakomybėmis ir galimybėmis.

Neapykantą kurstanti kalba

Kalba, kuria siekiama užgauti, įžeisti ar įbauginti kitą asmenį dėl tam tikrų jo / jos bruožų (pvz., rasės, religijos, seksualinės orientacijos, tautinės kilmės ar negalios).

Žmogaus teisės

Teisės ir laisvės, kurios priklauso kiekvienam žmogui nuo gimimo iki mirties. Tai lygios teisės, kuriomis gali naudotis visi žmonės, nediskriminuojant nė vieno.

Tarpkultūriškumas

Bet kuri sritis ar dialogas, skatinantis skirtingų kultūrų puoselėjimą ir įvairovę aplinkoje, kurioje vyrauja toleranciją ir bendrumas.

Švietimas

Žinių, įgūdžių ir kompetencijų įgijimas.

Tapatybė

Tai, kas mus išskiria iš kitų, ir tai, kas mus paverčia tokiais pat kaip kiti.

DAUGIAU

Socialinė įtrauktis. Tai procesas, kurio metu asmenys, ypač tie, kurie gyvena nepalankiomis sąlygomis, įtraukiami į visuomenę, sudarant sąlygas ir suteikiant jiems galimybių ir įgūdžių, leidžiančių aktyviai dalyvauti visuomenės gyvenime.

Pilietybė

Piliečio konkrečioje šalyje statusas, kuris leidžia naudotis tam tikromis teisėmis, tokiomis kaip teisė balsuoti ir teisė būti išrinktam valstybės atstovu.

Išankstinis nusistatymas

Tai išankstinės prielaidos, daromos remiantis stereotipais, kurios dažnai lemia arba neteisingą elgesį su kai kurių grupių žmonėmis, arba jų diskriminavimą.

Stereotipas

Reiškia „tvirtą įspūdį“ ir yra kilęs iš senovės graikų kalbos žodžių stereos (tvirtas) ir typos (įspūdis). Tai įsitvirtinęs ir pernelyg supaprastintas žmonių įsivaizdavimas ar idėja apie tai, koks yra tam tikras žmogus ar tam tikras objektas.

„Bendraamžis bendraamžiui“ principas

Profesionalų, dirbančių toje pačioje srityje, susibūrimai, suteikiantys puikių informacijos šaltinių, tokių kaip: metinės konferencijos, kas mėnesiniai nuotoliniai seminarai, dalijimasis savalaikiais duomenimis bei informacija, kitiems tos pačios srities specialistams ir sukuriantis aktyvią virtualią bendruomenę, kuri padeda gauti prieigą prie gerosios praktikos pavyzdžių ir suteikia reikiamos pagalbos specialistams, naudojančiams „bendraamžis bendraamžiui“ principą savo darbe.

Neformalusis švietimas

Tai mokymosi rūšis, kuriai nereikia išankstinių žinių ir kuri vyksta neformalioje aplinkoje arba apima tokius aspektus kaip žaidimai parke.

Geroji patirtis

Veikla, metodas ar technika, kuri nuosekliai davė geresnių rezultatų nei tie, kurie buvo gaunami pasitelkiant kitas priemones.

Privilegija

Ypatingas pranašumas, suteikiamas asmeniui ar bendruomenei.

Grėsmė

Asmuo ar dalykas, kuris gali sukelti žalą, pavojų ar kitą nepageidaujamą pasekmę.

Solidarumas

Judėjimas, suburiantis to paties tikslo siekiančius žmones, kuriame jie noriai Gina bendras vertybes.

Sekuliarizmas

Valstybės atskyrimas nuo religinių institucijų.

Bibliografija

Cambridge English Dictionary, no date. Cambridge English Dictionary: gender equality. Retrieved from Cambridge English Dictionary: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/gender-equality>

European Institute for Gender Equality. (2019). European Institute for Gender Equality Index: Index score for Italy for 2019. Retrieved from European Institute for Gender Equality: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2019/IT>

European Institute for Gender Equality. (2019, October 11). European Institute for Gender Equality: Gender Equality Index 2019 in brief: Still far from the finish line. Retrieved from European Institute for Gender Equality: <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2019-brief-still-far-finish-line>

European Institution for Gender Equality. (2019). Gender Equality Index. EIGE.

The European Institute for Gender Equality. (2019). The European Institute for Gender Equality: Concepts and definitions. Nuskaityta is The European Institute for Gender Equality: <https://eige.europa.eu/lt/gender-mainstreaming/concepts-and-definitions>

United Nations. (2019). Sustainable Development Goals Knowledge Platform: Italy. Retrieved from Sustainable Development Goals Knowledge Platform: <https://sustainabledevelopment.un.org/memberstates/italy>

United Nations. (2019). Sustainable Development Goals Knowledge Platform: Sustainable Development Goal 5. Retrieved from Sustainable Development Goals Knowledge Platform: <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg5>

United Nations. (2019). The Sustainable Development Goals Report 2019. New York: United Nations.

American Psychological Association. (no date). Education & Socioeconomic Status. Retrieved from <https://www.apa.org/pi/ses/resources/publications/fact-sheet-education.pdf>

OECD. (2017). Understanding the Socio-Economic Divide in Europe. Retrieved from <https://www.oecd.org/els/soc/cope-divide-europe-2017-background-report.pdf>

Schulz, W. (2005). Measuring the socio-economic background of students and its effect on achievement in PISA 2000 and PISA 2003. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED493510.pdf>

"An Intrapersonal Process in Cross-Cultural Adaptation: Imagined Interactions Among Temporary Sojourners" Dominique M. Gendrin

http://eap.ucop.edu/Documents/_forms/1011/Cross-Cultural_Adjustment.pdf

<https://bctf.ca/uploadedFiles/Public/SocialJustice/Programs/GlobalEd/Culture%20Shock.pdf>

<https://study.com/academy/lesson/cultural-adaptation-definition-theory-stages-examples.html>

<https://news.westernu.ca/2016/03/study-culture-shock-key-stressor-for-refugees/>

"Young people facing difference: some proposals for teachers", Michael Byram and Geneviève Zarate, 1995

Erikson, E. H. (1964): Insight and Responsibility. Norton, New York

https://www.salto-youth.net/downloads/toolbox_tool_download-file-2121/antidiscrimination%20educational%20booklet.pdf

<https://www.salto-youth.net/downloads/4-17-1050/IDbooklet.pdf>

https://www.salto-youth.net/downloads/4-17-2311/UnderstandingYouth_OnlineVersion.pdf?

<https://www.cvce.eu/en/education/unit-content/-/unit/eeacde09-add1-4ba1-ba5b-dcd2597a81d0/fefea7bf-b49d-49db-b06e-a32a06ff1538>

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/585921/IPOL_STU\(2017\)585921_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/585921/IPOL_STU(2017)585921_EN.pdf)

https://www.salto-youth.net/downloads/4-17-2311/UnderstandingYouth_OnlineVersion.pdf?

Countering racism and xenophobia in the EU [online]. European Commission, 2019. Available on: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/swd_countering_racism_and_xenophobia_in_the_eu.pdf

António GUTERRES, STRATEGY AND PLAN OF ACTION ON HATE SPEECH [online]. United Nations, 2019. Available on:

<https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/>

Assessment of the Code of Conduct on Hate Speech online State of Play [online]. The Council of the European Union, 2019. Available on:

https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/aid_development_cooperation_fundamental_rights/

French people and Hate speech on Internet [online]. OpinionWay Institute, 2018. Available on: <https://www.opinion-way.com/fr/sondage-d-opinion/sondages-publies/opinionway-pour-asic-les-francais-et-les-discours-de-haine-sur-internet-novembre-2018/viewdocument/2010.html>

François KRAUS, Sebastien SIBAI and Florentin PIRON, STATUS OF DISCRIMINATION AND AGGRESSIONS TOWARDS MUSLIMS IN FRANCE [online]. IFOP and DILCRAH, 2019. Available on:

https://www.ifop.com/wp-content/uploads/2019/11/116663_Pr%C3%A9sentation_IFOP_DILCRAH_2019.11.06-1.pdf

Promoting and safeguarding the EUs values, [online]. Available on: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:l33500&from=FR>

Nelson MANDELA, Long Walk to Freedom. Abacus, 1995. 784 p.

Statistics on hate crimes concerning racist and anti-Semitic attacks [online]. French Minister of Interior, 2020. Available on:

<https://www.interieur.gouv.fr/Le-ministre/Communiqués/Statistiques-2019-des-actes-antireligieux-antisemites-racistes-et-xenophobes>

The Universal Declaration of Human Rights [online]. United Nations General Assembly, 1948. Available on: <https://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/index.html>

Secularism and Religion Freedom in France [online]. Ministry of Europe and Foreign Affairs. Available on:

<https://www.diplomatie.gouv.fr/en/coming-to-france/france-facts/secularism-and-religious-freedom-in-france/article/secularism-and-religious-freedom-in-france>

Guidelines on the implementation of Article 17 TFEU [online]. European Commission, 2007. Available on: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/guidelines-implementation-art-17_en.pdf

Council of Europe (s/d). "Introduction to the 2012 edition of Compass". Available on: <https://www.coe.int/en/web/compass/introduction-to-the-2012-edition>

Council of Europe Human Rights (s/d). Human Rights, Youth Policy Topics. Available on: <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/human-rights>

Coussée, F., Bradt, L., Roose, R., & Bouverne-De Bie, M. (2010). The emerging social pedagogical paradigm in UK child and youth care: Deus ex Machina or walking

- the beaten path? *British Journal of Social Work*, 40(3), 789-805.
- European Youth Work Convention (2015). Declaration of the 2nd European Youth Work Convention, Making a world of differences. Available on: https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47262187/The+2nd+European+Youth+Work+Declaration_FINAL.pdf/cc602b1d-6efc-46d9-80ec-5ca57c35eb85
- Gavrielides, T., Nemutlu, G., & Şerban, A. M. (2018). HUMAN RIGHTS EDUCATION & YOUTH WORK.
- International Organization for Migration (2011). Glossary on Migration 2nd Edition, Available on: <https://www.west-info.eu/files/iom.pdf>
- International Organization for Migration (2020). World immigration report 2020. Available on: https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2020.pdf
- The Council of Europe and Youth (2008). The future of the Council of Europe youth policy: AGENDA 2020. Available on: <https://rm.coe.int/1680702428>
- United Nations (1948). Universal declaration of human rights. Available on: <https://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>
- United Nations High Commissioner for Refugees (s/d). Convention and Protocol Relating to the Status of Refugees. Available on: <http://www.unhcr.org/3b-66c2aa10.pdf>
- Bø, B. P. (2015). Social work in a multicultural society: New challenges and needs for competence. *International Social Work*, 58(4), 562-574.
- European Commission (adapted on 2017). Diversity and Inclusion Charter. Available on: <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/diversity-inclusion-charter-2017-07-19-en.pdf>
- European Commission (s/d). European Union Platform of Diversity Charters. Available on: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/tackling-discrimination/diversity-management/eu-platform-diversity-charters_en
- European Institute for Gender Equality (2019). EU agencies focus on diversity and inclusion. Available on: <https://eige.europa.eu/news/eu-agencies-focus-diversity-and-inclusion>
- Gregori et al., (2019). Joint Statement of the Heads of Justice and Home Affairs Agencies on Diversity and Inclusion. Available on: file:///C:/Users/Newtech/Downloads/edoc-1070487-v5-jha_network_of_agencies_joint_statement_on_diversity_and_inclusion.pdf
- Hamamura, T., Heine, S. J., & Paulhus, D. L. (2008). Cultural differences in response

styles: The role of dialectical thinking. *Personality and Individual differences*, 44(4), 932-942.

Hedden, T., Ketay, S., Aron, A., Markus, H. R., & Gabrieli, J. D. (2008). Cultural influences on neural substrates of attentional control. *Psychological science*, 19(1), 12-17.

Matsumoto, D., & Juang, L. (2004). An introduction to the study of culture and psychology. *Culture and psychology*, p. 10.

Miller, C. R. (1984). Genre as social action. *Quarterly journal of speech*, 70(2), 151-167.

Nisbett, R. E., Peng, K., Choi, I., & Norenzayan, A. (2001). Culture and systems of thought: holistic versus analytic cognition. *Psychological review*, 108(2), 291.

Shin, H. S., & Choi, Y. M. (2003). The effect of practical reasoning study on problem solving ability in home economics. *Journal of Human Ecology*, 13(13), 36-47.

Surian A. (2007). Diversity Youth Forum. Available on: <https://rm.coe.int/168070235e>

United Nations (1948). Universal declaration of human rights. Available on: <https://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (2001). Record of General Conference, p.61. Available on: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000124687.page=67>

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (2001). UNESCO Universal Declaration on Cultural Diversity. Available on: http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13179&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

United Nations Human Rights Office of the High Commissioner (1966). International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights. Available on: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cescr.aspx>

Papildoma medžiaga

Claeys-Kulik A. L., Jørgensen T. E. & Stöber H. (2019). Diversity, Equity and Inclusion in European Higher Education Institutions, Results from the INVITED project. Available on: https://eua.eu/downloads/publications/web_diversity%20equity%20and%20inclusion%20in%20european%20higher%20education%20institutions.pdf

Niessen J. (2000). Diversity and cohesion, new challenges for the integration of migrants and minorities. Available on:

https://www.coe.int/t/dg3/migration/archives/documentation/Series_Community_Relations/Diversity_Cohesion_en.pdf Hasmatuchi, Gabriel. (2010). The Intercultural Communication in European Union. A few significant aspects. European

- Commission (adapted on 2017). Diversity and Inclusion Charter. Available on: <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/diversity-inclusion-charter-2017-07-19-en.pdf>
- European Commission (s/d). European Union Platform of Diversity Charters. Available on: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/tackling-discrimination/diversity-management/eu-platform-diversity-charters_en
- European Institute for Gender Equality (2019). EU agencies focus on diversity and inclusion. Available on: <https://eige.europa.eu/news/eu-agencies-focus-diversity-and-inclusion>
- Gregori et al., (2019). Joint Statement of the Heads of Justice and Home Affairs Agencies on Diversity and Inclusion. Available on: file:///C:/Users/New-tech/Downloads/edoc-1070487-v5-jha_network_of_agencies_joint_statement_on_diversity_and_inclusion.pdf
- Hamamura, T., Heine, S. J., & Paulhus, D. L. (2008). Cultural differences in response styles: The role of dialectical thinking. *Personality and Individual differences*, 44(4), 932-942.
- Hedden, T., Ketay, S., Aron, A., Markus, H. R., & Gabrieli, J. D. (2008). Cultural influences on neural substrates of attentional control. *Psychological science*, 19(1), 12-17.
- Matsumoto, D., & Juang, L. (2004). An introduction to the study of culture and psychology. *Culture and psychology*, p. 10.
- Miller, C. R. (1984). Genre as social action. *Quarterly journal of speech*, 70(2), 151-167.
- Nisbett, R. E., Peng, K., Choi, I., & Norenzayan, A. (2001). Culture and systems of thought: holistic versus analytic cognition. *Psychological review*, 108(2), 291.
- Shin, H. S., & Choi, Y. M. (2003). The effect of practical reasoning study on problem solving ability in home economics. *Journal of Human Ecology*, 13(13), 36-47.
- Surian A. (2007). Diversity Youth Forum. Available on: <https://rm.coe.int/168070235e>
- United Nations (1948). Universal declaration of human rights. Available on: <https://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (2001). Record of General Conference, p.61. Available on: <https://unesdoc.unesco.org/>

ark:/48223/pf0000124687.page=67

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (2001). UNESCO Universal Declaration on Cultural Diversity. Available on: http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13179&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

United Nations Human Rights Office of the High Commissioner (1966). International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights. Available on: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cescr.aspx>

Further reading.

Claeys-Kulik A. L., Jørgensen T. E. & Stöber H. (2019). Diversity, Equity and Inclusion in European Higher Education Institutions, Results from the INVITED project. Available on: https://eua.eu/downloads/publications/web_diversity%20equity%20and%20inclusion%20in%20european%20higher%20education%20institutions.pdf

Niessen J. (2000). Diversity and cohesion, new challenges for the integration of migrants and minorities. Available on:

https://www.coe.int/t/dg3/migration/archives/documentation/Series_Community_Relations/Diversity_Cohesion_en.pdf

Anderson, J (2017) 'Peer-needs Analysis: Sensitising learners to the needs of their classmates.' English Teaching Professional.

Smith, AM (2018) Adventures on Inkling Island. Morecambe: ELT well.

Smith, AM (2017) Raising Awareness of SpLDs. Morecambe: ELT well.

National Storytelling Network. "What Is Storytelling?". Retrieved from: <https://storynet.org/what-is-storytelling/>

<https://www.digitalyouthwork.eu/tips-for-online-youth-work-when-youth-centres-are-closed/>

https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/618d310a-ecfd-4dea-aeb0-432a3094d42c/Social_inclusion-ing_involving%20young%20people%20with%20fewer%20opportunities%20in%20international%20projects.pdf

<https://www.youthaccess.org.uk/news-and-events/latest-news/post/43-10-tips-for-facilitating-zoom-meetings-with-young-people>

http://actforyouth.net/youth_development/professionals/facilitation.cfm

http://actforyouth.net/youth_development/professionals/teaching.cfm

Projekto numeris 2019-2-UK01-KA205-062270

Projektą koordinuoja:

Merseyside Expanding Horizons

The Old Secondary Education Centre, Mill Lane – OL

Postal Code: L13 5TF

Liverpool, United Kingdom

www.expandinghorizons.co.uk

Šis projektas buvo finansuojamas remiant Europos Komisijai pagal E+ programą.

Šis leidinys atspindi tik autoriaus požiūrį, todėl Komisija negali būti laikoma atsakinga už bet kokią jame pateiktos informacijos panaudojimą.

Bendrai finansuojama pagal
Europos Sąjungos programą
„Erasmus+“

merseyside
**EXPANDING
HORIZONS**

Promimpresa

**active
youth**

aproximar
CONSEJO DE COLABORACIÓN SOCIAL, Lda

icep

Bendrai finansuojama pagal
Europos Sąjungos programą
„Erasmus+“

mereside
**EXPANDING
HORIZONS**

Promimpresa

active
youth

aproximar
COOPERATIVA DE SOLIDARIEDADE SOCIAL, CRL

icep